

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ČERVEN • JÚN • CZERWIEC 1984 (ČÍSLO 313) CENA 8 ZŁ

*DEŤOM VELA
SLNKA A RADOSTI*

K 44. VÝROČÍ ÚTOKU III. ŘÍŠE NA SSSR

POUČENÍ Z DĚJIN

V neděli 22. června 1941 v 3.15 hod. se lavina německých vojsk znenadání zřítila na Sovětský svaz, aby zničila sovětské státní zřízení a zavládla územím SSSR. Tak došlo za necelých 24 let od vzniku sovětského státu k jeho frontálnímu střetnutí v obrovském měřítku s hlavní silou fašistického útočného bloku státu „osy“. Druhá světová válka, která trvala 660 dní začala německým útokem na Polsko 1. září 1939, cemuž předcházel anšlus Rakouska a Československa, otevřela tak novou rozhodující kapitolu v hitlerovských plánech uchvácení světa, jejichž výsledkem byla nevidaná v dějinách porážka III. říše.

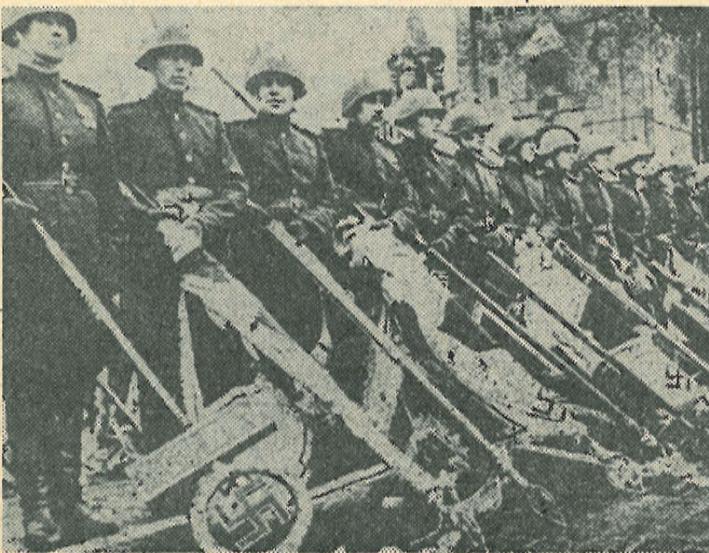
Německo se již před druhou světovou válkou připravovalo na diplomatické, hospodářské a vojenské cestě k uskutečnění svého hlavního cíle — zničení SSSR. Uzavíralo spojenecké smlouvy s profašistickými režimy spřátelených a satelitních států. Uchvácením deseti evropských zemí si několikrát znásobilo svůj vojenský a rozšířilo hospodářský potenciál a získalo výhodné strategické podmínky k útoku na SSSR. Hitler a velení wehrmachtu měli původně v úmyslu zavládnout do konce října Moskvou, Leningradem a dalšími oblastmi Sovětského svazu důležitými z ekonomického, politického a strategického hlediska, dostat se k Volze, dobýt Baku a definitivně zvítězit. Německý plán s krycím jménem Barbarossa předpokládal tedy bleskové rozdrcení hlavních sil Rudé armády a obsazení linie od Archangelska u Bílého moře po Astrachaň u Kaspijského moře.

Vedoucí představitelé III. říše přikládali zvláštní význam získání sovětských surovin: ukrajinského obilí, uhlí, železné, niklové a měděné rudy z Kolského poloostrova, dřeva z Běloruska a kavkazské ropy a barevných kovů. Tyto suroviny, zejména pak ropa, by umožnily Německu další válku a rozšíření válečného loďstva, blokádu ostrovní Anglie a její porážku. V dalším období této války plánované na období květen-září 1942 se Němci chtěli zmocnit bohatých ložisek ropy u Perského zálivu a potom celého Blízkého a Středního východu.

Zpočátku byl průběh válečných akcí na východě pro sovětské jednotky nepříznivý, zejména na linii postupu německých tankových a motorizovaných divizí majících 3700 tanků. O osudu této války se rozhodovalo na nedohledných prostorach SSSR. Větřci měli dvakrát více vojáků, 2,5 krát více děl a čtyřikrát více letadel. Německé sily čítaly celkem 5,5 mil. vojáků. Německá převaha se projevovala i v bojových zkušenostech získaných v dvouletých vítězných kampaních v Evropě a na širokém africkém území.

Vítězství SSSR nebylo tedy snadné. Donucení hitlerovského Německa k vyvěšení bílých vlajek na troskách Berlína vyžadovalo obrovského úsilí, hrdinství, vlastenectví a obětavosti ze strany národů Sovětského svazu. V nesčetných bitvách, za cenu nesmírných obětí sovětskí vojáci zadrželi nepřátelský útok a pak v protiútoku ničili na četných frontách výběrové německé a satelitní jednotky. Lesy, vesnice a města se staly zázemím velké partyzánské války, hlavně na Ukrajině, v Bělorusku a v západních oblastech sovětského Ruska, která vázala velký počet německých oddílů a vyřazovala je z boje. Pružnost sovětského zřízení umožnila využití obrovských lidských a materiálových rezerv Sovětského svazu, což přineslo převahu nad nepřítelem na předpolí Moskvy, během téměř tisíce dnů blokády Leningradu, v stalingradských zákopech a v oblasti Kurského oblouku, kde byla svedena největší tanková bitva v druhé světové válce, a potom nad Bugem, Odrou a v Berlíně. Válečný požár roznícený z tohoto města skončil v noci z 8.

DOKONČENÍ NA STR. 4

POLSKO-KEDR. V dňoch 27.—29. mája t.r. bola v Poľsku na oficiálnej priateľskej návštive stranicko-štátna delegácia Kórejskej ľudovodemokratickej republiky pod vedením generálneho tajomníka ÚV Kórejskej strany práce a prezidenta KEDR Kim Ir Sena. Počas návštavy sa konali rokovania s prvým tajomníkom ÚV PZRS a predsedom Rady ministrov, arm. gen. Wojciechom Jaruzelským, v ktorých obaja štátenci vyjadrili vôle dalsieho rozšírenia hospodárskej spolupráce, obchodnej, vedeckotechnickej a kultúrnej výmeny, ako aj podporu sovietskym mierovým návrhom. Zhodnotili aktuálnu medzinárodnú situáciu so zvláštnym prihlásením na otázky mieru a bezpečnosti v Európe a Ázii a medzinárodnej spolupráce. Na snímke: záber z rozlúčky vzáencov hostí vo Varšave. Sprava Wojciech Jaruzelski, Kim Ir Sen a Henryk Jabłoński.

V LODŽI sa 2. a 3. júna t.r. konalo 16. plenárne zasadanie ÚV PZRS venované základnej pre socializmus otázke — úlohy a významu robotnickej triedy v strane a štáte. Závažnosť tohto zasadania potvrdil aj fakt, že sa ho po prvý raz zúčastnila osemstočlenná skupina robotníkov — straníkov a nestraníkov z celého Poľska. Účastníci zasadania schválili rezolúciu vo veci upevňovania vedúcej úlohy robotnickej triedy vo výstavbe socializmu v Poľsku, ako aj výzvu k celej spoločnosti o všeobecnú, masovú účasť vo voľbách do národných výborov.

SEJM PLR na svojom 50. zasadani sa zaobral otázkami námornej politiky. V schválenom uznesení sa zdôrazňuje o.i. nutnosť zvýšenia vplyvu námorného hospodárstva na tvorenie národného dôchodku, ďalšej výstavby lodného priemyslu, rastu podielu námorného hospodárstva na medzinárodnej delbe práce, zabezpečenia domáceho trhu ry-

bami a zastavenia procesu degradácie a postupného zlepšovania prírodného prostredia Baltu. Sejm zároveň prijal 15 odborárskych činiteľov za členov Spoločensko-hospodárskej rady pôsobiacej pri parlamente a schválil niektoré zmeny v zložení Rady ministrov.

VO VARŠAVE sa v poslednej dekáde mája konal XXIX. medzinárodný knižný veľtrh za účasti 950 vydavateľov z 19 štátov, ktorí predstavili bohatú palatu publikácií z oblasti vedeckej, technickej, lekárskej i krásnej literatúry. Rozsiahlu expozíciu mali vydavatelia z ČSSR, ktorí vystavovali svoje knihy vo výše dvadsiatich stánkoch.

Srdečne ďakujeme vydavateľstvám Slovenský spisovateľ, Obzor, Osveta, Pravda, Mladé Leto, Alfa a Slovenskému i Českému pedagogickému nakladatelstvu, ktoré nám po skončení veľtrhu odovzdali vystavané knihy pre potreby redakcie a našej Spoločnosti.

V ČÍSLE:

- Operácia „Overlord“ 5
- Západočeský kraj 6—7
- Ochotnícke divadlo 10
- O filme Tisíc-ročná včela 12—13
- Dvojjazyčné tabule 20—21
- Polnohospodárstvo 22

NA MORI A INDE

Pred dvoma rokmi poľskí stavitelia, ktorí päť rokov budovali v ČSSR veľkú elektráreň Prunečov II. odovzdali symbolický kľúč od tohto závodu. Na realizácii kontraktu pracovalo niekoľko tisíc osôb, ktoré zamestnala podnik zahraničného obchodu Budimex a Elektrom. 1050 MW z piatich blokov posilnilo energetickú sieť Československa. Skoro pol miliardy rubľov inkasovala Obchodná banka SA vo Varšave.

Poľské stavebné podniky vybudovali v ČSSR mnoho kompletých priemyselných objektov: štyri továrne na výrobu kyseliny sírovej, dva cukrovary, továreň na cigaretový papier, továreň na výrobu surovej lepenky, továreň na výrobu fenolu, huty skla, dva mäsiarske závody, distribučnú chladiareň, obilné silá, mosty, cesty a riečne prístavy. Poľskí stavbári modernizujú cukrovary, budujú bane kamenného uhlia na Ostrovsku, hutnícko-metallurgický kombinát K. Gottwalda vo Vítkovicach, petrochemický kombinát G. Dimitrova v Bratislave a poľskí kozervátori pracujú na obnovení mnohých kultúrnych pamiatok českej a slovenskej kultúry. V súčasnosti Poliaci budujú v Prahe Barrandovský most, ktorý bude desiatym mostom spájajúcim oba brehy Vltavy. Nielen Vltava, ale aj Labe, Váh a Dunaj sú veľkými staveniskami.

Od roku 1968, keď vroclavský podnik Naviga podpísal zmluvu na modernizáciu prvých troch vodných stupňov na Labe, vykonali už mnohé investície v Československu. Okrem vodných stupňov v Roudnici, Kopišti a Lovosiciach to boli vodné stupne v Brkovicích a Obříství, regulačné a prehľadovacie práce na Labe, modernizácia 10 plavidlových komôr na tejto rieke, ako aj modernizácia plavidlových komôr Troja, Roztoky a Klečany na Vltave. Potom Naviga realizovala hydrotechnické a energetické práce na výstavbe riečného prístavu v Chvaleticiach, kde sa od roku 1977 vykladá hnedé uhlí z mosteckej uhoľnej pánve.

Ale najväčšou stavbou Navigi v Československu bol prístav v Lovosiciach, ktorý začali budovať v máji 1976. Koncom roku 1980 odovzdali do užívania moderný riečny prístav Československo-poľského priateľstva, ktorý je schopný preložiť ročne 12 mil. ton hnedého uhlia. Prvá nákladná loď z uhlím

pre elektráreň Chvaletice—Opatovice vyplávala z Lovosíc vzdialenosť 170 km.

Ale z lovosického prístavu odchádzajú ďalšie nákladné lode z nápisom ČSPLO — Československá plavba labsko-oderská, ktorá prakticky využíva nové a Poliakmi zmodernizované hate a vzdúvadlá na Labe a Vltave a posieľa svoje nákladné lode nielen do Drážďan, Magdeburgu, Hamburgu a Rotterdamu, ale aj do Vratislavu a Štetína.

Prevážajú slávny plzeňský slad pre pivovary vo Venezuele a Japonsku, sklo a kryštály zákazníkom v USA, topánky pre obchodné domy v Nigérii a iných afrických štátach, nehovoriač už o prepravovaní vodnej cestou obilie, cukor, umelé hnojivá, uhlie a iné tovary.

Poľsko tiež dodáva rôzne časti pre nákladné a iné lode, ako aj ich vybavenie, napr. budovateľom riečnych, riečno-morských a nákladných lodí v Prahe, Mělniku, Bratislave a Komárne PZO (PHZ) Centromor dodáva riadiace zariadenia, kompresory, zásobníky sťačeného vzduchu, výtahy pre kotvy, vykurovacie zariadenia, pumpy a náhradné súčiastky. Poľsko zasa dováža z ČSSR zo Škodovky z Plzne a Metalurgických závodov v Ostrave-Vítkovicach kľukové hriadele pre lodné motory budované v Požnani a Gdansku, ale aj kotové reťaze, lodné pomocné agregáty, výbušné motory, rôzne súčiastky elektrických zariadení, pumpy a rádionavigačné zariadenia.

Všetky poľské prístavy Gdańsk, Gdyňa, Kołobrzeg, Štetín a Świnoujście sú tranzitným oblokom do sveta pre zamorský zahraničný obchod bratského Československa. V povojnovom období cez poľské prístavy preložili vyše 95 mil. ton československých tovarov. Mimoriadnu úlohu v tomto tranzite odohrávajú prístavy v Štetíne a Świnoujsci, kdeže sa nachádzajú najbližšie pri priemyselných strediskách Čiech a Moravy. V rokoch 1947—1983 preložili v prístavoch Štetína a Świnoujsci skoro 64 mil. ton čsl. tovarov. Nad správnym prietokom tejto veľkej masy tovarov cez poľské územie bolie zmiešaný poľsko-československý dopravný spolok so sídlom v Gdyni a Štetíne.

Veľa tovarov prevážajú lode Československej obchodnej námornej plavby, ktorej prístavom je práve Štetín. Ozdobené lode

ČSNSP červenou hviezdou na kominoch pojazdajú v poľských prístavoch. V súčasnosti ČSNSP má 14 lodi s celkovým výtlakom vyše 260 000 DWT a ročne prepravuje okolo 2 mil. ton tovarov. Väčšina týchto lodi bola vybudovaná vo Warksého lodeniach v Štetíne. V šesdesiatych rokoch práve v tomto meste vybudovali moderné lode na prepravu kusového tovaru s výtlakom 6000 DWT Radhošť, Blanik, Sitno a Kriváň a lode na prepravu masových tovarov po 32 000 DWT Praha, Bratislava, Třinec a Brno. Lode ČSNSP využívajú služby štetínskych opravárskych lodien, Baltony, Morskej agentúry a iných podnikov a inštitúcií služieb moráskemu hospodárstvu.

Na čsl. lodiach plávajú o. i. kapitáni: Bohumil Klos, Antonín Fojta, Milan Rusnák, Ján Hosek a Vlastimil Bednárik a prví mechanici Ján Foltýn, Jiří Pavlik a mnohí ďalší dôstojníci. Väčšina z nich študovala na morských vysokých školách v Štetíne a Gdyni. Po niekoľkoročnej prestávke tento rok opäť na Morskéj vysokej škole v Štetíne študuje 10 študentov z ČSSR.

Ceskoslovenské tovary do zámorských krajín prepravuje aj poľské obchodné lodstvo. V rokoch 1947—1983 lode Poľských oceánnych liniek a Poľskej námornej plavby prepravili kolo 27 mil. ton tovaru pre ČSSR. Novinkou naposledy podpísanej zmluvy s Čechofrachtom je to, že lode POL budú prevažať kontejnery, ktoré do prístavov dovezú autá. POL budú preberať mnoho československých tovarov priamo v továrnach ČSSR a dodávať ich priamo odberateľom napr. v USA, či Japonsku. Týka sa to aj tovarov dovážaných do ČSSR, teda dopravy morskou cestou a cez pevninu do Československa. Mnohí československí zákazníci radi využívajú aj poľské železničné pramice spájajúce Świnoujście s Ystad a dopravno-automobilové pramice spájajúce Świnoujście a Gdańsk so Švédskom, Fínskom, Dánskom a NSR.

Ceskoslovenské obchodné lodstvo spolupracuje aj s poľským obchodným lodstvom a lodstvami iných socialistických krajín pri obsluhovaní oceánnych tovarových liniek, ktoré najviac zaujímajú čsl. zahraničný obchod. ČSNSP spoločne s POL a Empasa Novegaciom Mabisa z Kuby založila v roku 1962 zjednotený stredo-americký servis Cubalaco, ktorý obsluhuje hlavne obchod socialistických krajín s Kubou. Československo spolupracuje tiež so socialistickými plavbnými servismi: západno-africkým Uniafrica a východo-africkým Baltic, ako aj s Cen-trom nakladania lodi RVHP v Moskve, ako aj Medzinárodným združením lodiárov (INSA), ktorého ČSNSP je plnoprávnym členom.

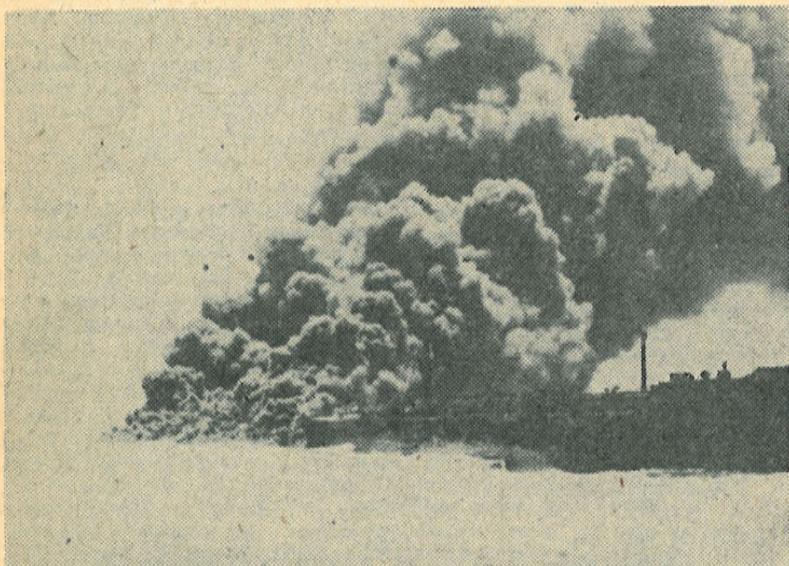
ZDZISLAW CZAPLIŃSKI

Vykladka kubánskeho cukru z československej lode M/S Bratislava v prístavnom komplexe Štetin-Świnoujście.

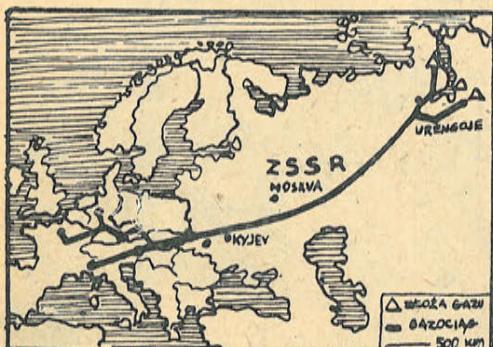

MOSKVA. Generálny tajomník ÚV KSSZ a predsedu Prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR Konstantin Černenko (sprava) prijal v Kremelskom paláci španielskeho kráľa Juana Karlosa, ktorý bol spolu s manželkou, kráľovnou Sofie, na prvej návštive v ZSSR. Počas rozhovorov sa uskutočnila výmena názorov na vývin medzinárodnej situácie a perspektívy vzájomných vzťahov medzi oboma štátmi. J. Carlos vyjadril presvedčenie, že koexistencia štátov s rozdielnymi hospodárskymi a spoločenskými systémami je nielen možná, ale nutná.

IRACKO-IRÁNSKA VOJNA, ktorá trvá už skoro štyri roky, prešla do novej fázy a hrozí eskaláciu konfliktu v tejto časti sveta. Obe bojujúce strany začali totiž ničiť tankové a obchodné lode, ktoré sa priblížili k miestu vojnových ťažení. Doteraz zničili bud poškodili vyše 190 lodí. Keby sa Američania bud iné ozbrojené sily rozhodli intervenovať, môže to mať nevypočítateľné následky. Na snímke: horí zasiahnutá saudská tanková loď Safine.

PLYNOVOD. Dokončenie výstavby (v septembri min. roku) plynovodu Urengoe — Pomary — Užhorod otvorilo cestu plánovaným dodávkam plynu zo Sibíri do západ-

európskych štátov, predovšetkým do NSR, Rakúska, Francúzska a Sväjčiarska. K podmienkam, v akých vznikala táto investícia, vracia sa v obširnej reportáži západonemecký Zeit Magazin, ktorý poukazuje na množstvo vykonaných prác a zdôrazňuje, že plynovod bol vybudovaný pred stanoveným termínom aj napriek tomu, že Spojené štaty vyhlásením embarga na dodávky potrubí a zariadení do ZSSR chceli ho rozšíriť i na svojich európskych partnerov. Tí však uznali embargo za krok odporujúci zásadám medzinárodného obchodu a hospodárskym záujmom svojich štátov. Plynovod sa stal faktom o.i. vďaka spoluúčasti na jeho výstavbe odborne kvalifikovaných stavebných skupín z Poľska, ČSSR a NDR. Sibírsky plyn bude kryť 53,1% spotreby tejto suroviny v NSR, zase vo Francúzsku — 37,9%, v Rakúsku — 7,1%, a vo Sväjčiarsku — 1,9%. Na snímke: náčrt trate tohto obrovského plynovodu.

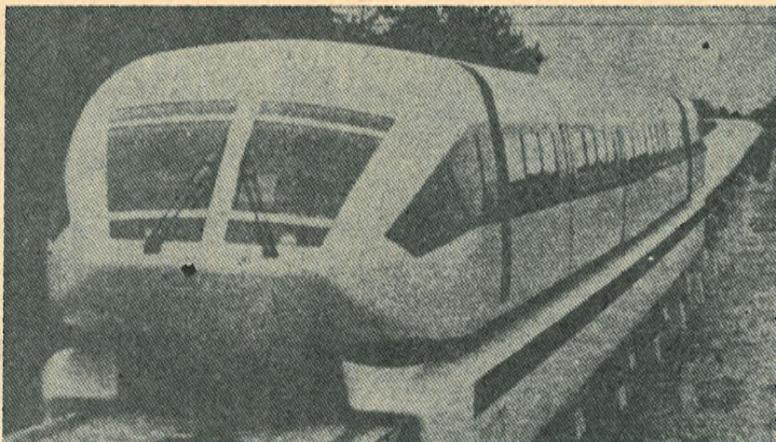
DOKONČENÍ ZE STR. 2

na 9. kvetna 1945 bezpodmínečnou kapitulací III. ríše pred hlavným veliteľstvom Rudé armády a také pred hlavným veliteľstvom spojencov. Zločinní predáci fašistického Nemecka nesnili o takovém konci pri útoku na SSSR.

Už čtyřicet let ode dne víťazství vládne v našom svetadílu mir Sovětský svaz, Poľsko, Československo a jiné země přinesly velké oběti pro svobodu a mír. Asi mnoho budoucích generací nezapomene na historická data 1939—1941—1945. Pro dnešní i budoucí pokolení má to být poučení z dějin a varování. Život v míru má přece neměřitelnou cenu. Mírové úsilí je zvlášt významné dnes, kdy nebezpečné stupňování zbrojení otevírá cestu k jaderné katastrofě. Sovětský svaz a ostatní socialistické země dělají všechno, aby k takové katastrofě nikdy nedošlo, v Evropě ani na celém světě. Ve skutečnosti jedinou perspektívou překonání dnešní krize v mezinárodních vztazích je obrat směrem k uvolnění napětí, k světovému míru, otevření cesty k jednání o kontrole jaderného zbrojení, k rovnoprávnosti států a mezinárodní spolupráci.

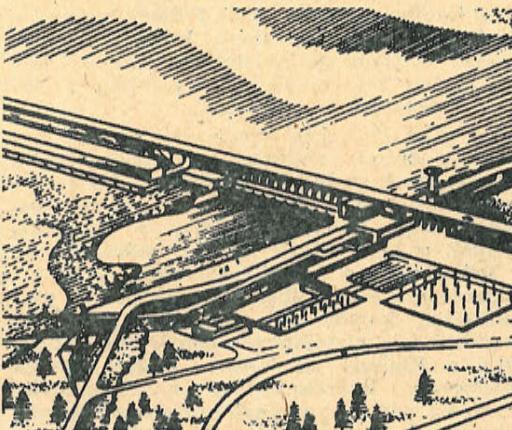
ADAM CHALUPEC

HVIEZDNE VOJNY. Prezident Reagan potvrdil angažovanosť USA pre budovu systému, ktorý by umožňoval zničiť nepriateľské družice a zároveň vylúčil návrh ZSSR na zákaz tohto druhu zbraní. Biely dom má pritom ambicie, ktoré značne predbiehajú kozmické výsledky za posledné roky. Návrh „Vysoká hranica“ vyhlásený generálom Danielom Grahamom, bývalým riaditeľom CIA, predvída umiestnenie celej skupiny záchranných družíc na obežných dráhach, ktoré budú fungovať využívajúc kozmickú zbraň budúcnosti. Reaganovský program „hviezdných vojen“ nevzbudzuje nadšenia západoeurópskych spojencov, ktorí si uvedomujú, že žiadny systém, dokonca aj ten najzložitejší, nie je dlho odolný proti zničeniu.

MAGNETICKÝ VLAK. Západonemeckí politici CDU propagujú plán výstavby magnetickej železnice spájajúcej Hanover so Západným Berlínom cez územie NDR. Vlak by dosiahol rýchlosť 400 km za hodinu, čo by skrátilo cestu na tejto trati do ok. 1 hodiny. Keby sa táto koncepcia dočkala realizácie, mohla by sa stať základom takejto trate spájajúcej Paríž s Leningradom.

Snímky:
CAF, TASS, AP

OBR NA JENISEJI. Největší sibiřská vodní elektrárna se bude jmenovat Střednjelenisejská a bude postavena u Lesosibirska za ústí Angary do Jeniseje. Hráz přehrady bude dlouhá 5 km a její výška se bude rovnat 20patrovému domu. Sestáhet turbogenerátorů zde v budoucnosti vyrobí 30 miliard kWh ročně.

JULIUS NYERERE (63 rokov) je prezident Tanzánie od r. 1964, ohlásil, že na budúci rok bude rezignovať z funkcie hlavy štátu. Obrátil sa na ve-

denie vládnúcej Revolučnej strany, ktorej je predsedom, aby návrhli nového kandidáta na voľby v budúcom roku. Doteraz skoro istým nástupcom Nyerereho bol 46-ročný ministerský predseda, Edward Sokoine, ktorý však zomrel pri autohavárii.

SMÄDNÝ SVET. Ako vyplýva z údajov WHO (Svetovej organizácie zdravia) 1,2 mld ľudí, čiže každý štvrtý obyvateľ zemegule trpí nedostatkom čistej pitnej vody. 250 mil ľudí nemá prístup k čistým prameňom, a preto trpí na črevné choroby a také isté množstvo trpí na elephantozis, čiže chorobnú veľkosť orgánov. V krajinách Treťeho sveta každodenne pre nedostatok vody umiera 30 000 ľudí, v tom polovica detí. Nedostatok vody zásadným spôsobom — najmä v Južnej Amerike a Afrike — má vplyv na stále nižšiu produkcii potravín, čo v dôsledku spôsobuje ďalšie obeť.

Už päť rokov na severovýchode Brazílie, na území štvornásobne väčšom ako Poľsko, ne-padla ani kvapka dažďa. Sucho zmenilo obrovské plochy krajiny na púšť. Osud štvrtiny spomedzi 181 mil obyvateľov Brazílie je ohrozený. Bez vody a účinnej pomoci vlády ešte tento rok zahynie od hladu 3 mil ľudí — poviedal arcibiskup Fortaleza Alosio Lorscheider. Iba kaktusy prežijú sucho. Aby zahnali hlad, deti a dospelí jedia dužinu kaktusov, ktorá nemá žiadnu výživnú

hodnotu (na snímke). Ľudia prehľadávajú veľké metské smetiská v nádeji, že tam nájdú niečo na jedenie. Deti z niektorých dediniek chodia až 30 km, aby priniesli domov niekoľko litrov pitnej vody z mesta Tauá... Z druhej strany — ako tvrdia odbornici — bilancia vody nie je taká kritická, aby sa mal svet zmeniť zanedľho na jednu veľkú púšť. Avšak veľkým problémom dneška je očislovanie vody nachádzajúcej sa v rôznych znečistených akvénach.

MOGADIŠO. Africkú pevninu opäť postihol hlad, najväčší od 1974. „Pásma hladu“ zahrnuje oblasť od Gambie na západe po Somálsko na východe. Organizácia pre otázky potravín a poľnohospodárstva SN hodnotí, že nedostatok výživy pocítuje 150 miliónov obyvateľov Afriky.

OPERÁCIA „OVERLORD“

6. júna t.r. uplynulo 40 rokov od začiatku námornej a vzdušnej výsadkovej operácie britských, amerických a kanadských vojsk na skalnatom pobreží polostrova Cotentin v Normandii, ktorá prinutila fašistické Nemecko bojovať na dvoch frontoch. Vzhľadom na sily a prostriedky bola to najväčšia v dejinach vojen výsadková operácia so strategickým významom, ktorej cieľom bolo rozvinúť bojovú činnosť v Európe a vojsk na územie III ríše. Termín tejto operácie pod kódovým označením „Overlord“, dvakrát odkladali: najprv z roku 1942 na 1943 a potom ešte o rok neskôr. Stanovenie skutočného termínu operácie „Overlord“ súvisí s konferenciou v Teherane, prvým stretnutím „veľkej trojice“ protifašistických spojencov: J. Stalina, F.D. Roosevelta a W. Churchilla (28.XI. — 1.XII.1943), ktorí o.i. rozhodli o otvorení druhého frontu v máji 1944 v okupovanom Francúzsku.

V noci z 5. na 6. júna päťtisíc lodí výsadkovej flotily nalodených spojeneckými vojakmi a vojenskou technikou vyrazilo z britských prístavov cez Lamanšký prliv smerom k Normandii. Chránilo ich vyše 700 vojnových lodí, v tom päť polských (Błyskawica, Dragon, Krakowiak, Piorun a Ślązak) silné stíhacie letectvo. Súčasne ok. 2200 bombardovacích lietadiel zaútočilo na nemeckú obranu v Normandii. 6. júna o 2. hod v oblasti Caen a Cerentan na polostrove Cotentin sa začalo s vysadzovaním vzdušných výsadkových divizíi pre za-

bezpečenie krídel námorného výsadku. Vylodenie spojencov na normandskom pobreží — 1. americkej armády a 2. britskej armády — sa začalo o 6.30 hod. a predchádzalo ho silné letecké bombardovanie a palba lodného delostrelectva. Počas prvého dňa operácie sa na určených miestach lodilo 200 tis. vojakov, ktorí dobyli primorské pláže a upevnili oblasť niekoľkých predmostí, ktoré sa neskôr po úspechu prvých dní spojili. Ďalšia vojnová činnosť sa rozvinula do vnútra Francúzska.

Voľba Normandie na miesto invázie znamenala pre nemecké hlavné veliteľstvo úplné prekvapenie. Nemci vo svojich plánoch rátali s možnosťou invázic, ale predpokladali, že dojde k nej na inom mieste francúzskeho pobrežia, v oblasti Pas-de-Calais, kde sústredili väčšinu svojich vojsk. Mnoho dní považovali výsadok v Normandii za diverznú inscenáciu pre odtiahnutie nemeckých vojsk od skutočnej oblasti, práve pri Pas-de-Calais.

Prekvapením pre Nemeckov bolo aj sústredenie obrovského počtu výsadkových vojsk, ktoré sa zúčastnili operácie „Overlord“. Nemecká obrana ochrnila úplna letecká prevaha spojencov, ktorá ničila nemecké sily a sťažovala prísun posil a zásobovanie. Proti ok. 11 tis. spojeneckých bojových lietadiel Nemci mohli postaviť iba 350 lietadiel, ktoré boli súčasťou 3 letackej flotily vo Francúzsku. Iba v oblasti Caen nemecké vojská dokázali zastaviť na isty čias postup britských vojsk.

Na snímke — spojenecké armády sa vylodenújú na norských pobrežiach po inštalácii umelého prístavu. Jún 1944.

ZASTAVENÍ 3.

ZAPADOČESKY KRAJ

Rozlohou 10 876 km² je tato oblast druhou nejmenší jak v Českých zemích, tak i v Československu (mimo hlavní města ČSSR a SSR Prahu a Bratislavu).

Počtem obyvatelstva zaujímá kraj předposlední místo v České socialistické republice, v rámci ČSSR je pak třetí od konce (včetně hlavního města Slovenska Bratislavu). Celkem tady žije 876 668 obyvatel.

Administrativní středisko tvoří Plzeň, která je se svými 170 957 obyvateli (k roku 1980) čtvrtým největším městem v ČSR a šestým v Československu.

Organizačně se kraj dělí na deset menších správních jednotek — okresů: Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeňské město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany, Sokolov a Tachov. Nejmenší rozlohu mají Plzeňské město (125 km²) a Rokycany (573 km²), největší Klatovy (1940 km²); nejvíce obyvatel žije v Plzni a na Karlovarsku — 129 062, nejméně na Rokycanském — 48 082.

Průměrná hustota obyvatel na 1 km² je 81, čímž se kraj řadí na předposlední místo v ČSR i ČSSR. Nejlépe jsou na tom Plzeň s 1368 a okres Sokolov se 127 obyvateli, nejhůře Tachovsko s 35 obyvateli na 1 km².

TROCHU ZE ZEMĚPISU A EKONOMIKY

Území Západočeského kraje z velké části pokrývá pahorkatina, z níž od západu k jihu vystupují okrajová pohoří Krušné hory, Český les a Šumava. Dále sem patří Sokolovská a Chebská pánev, Slavkovský les a Doubravské hory. Sever území odvodňuje řeka Ohře, střed a jih potom Berounka se svými přítoky.

Západní Čechy se ovšem vyznačují i některými zajímavostmi. Například tím, že Český les a Šumava mají statut chráněné krajinné oblasti, nebo výskytem bohatých minerálních pramenů v okoli Karlových Varů, Mariánských Lázní, Jáchymova či Františkových Lázní.

Ekonomicky se Západočeský kraj řadí mezi průmyslová centra republiky. Své uplatnění v něm tradičně nachází i zemědělství: pěstují se brambory, žito, ječmen, v horských oblastech se chová ve velkém skot.

Pro tamní hospodářství je však mnohem důležitější průmysl. Zejména ložiska hnědého uhlí na Sokolovsku a kamenného uhlí poblíž Plzně; obě střediska také tvoří hlavní palivoenergetickou základnu, jež svým dosahem daleko přesahuje význam kraje. Mimo to se ještě na Karlovarsku a Plzeňsku těží kaolin a keramické jíly, okrajově i žáruvzdorné hlíny. Město Plzeň reprezentuje těžké a dopravní strojírenství a pivovarnictví, v městech výskytu keramických a sklařských surovin pak dominují porcelán, keramika a sklo; hojně je zastoupen i průmysl dřevopracující a textilní. Ostatně, plzeňské pivo Prazdroj či světoznámý podnik Škoda Plzeň a porcelán, Becherovka nebo vynikající sklo Moser z Karlových Varů mluví samy za sebe. A co takové hudební nástroje z Kraslic nebo zápalky ze Sušice?

MALÉ OHLÉDNUTÍ DO HISTORIE

Lze říci, že západní Čechy mají za sebou bohatou minulost. Svedl o tom množství dokladů nejen hmotného, ale i písemného charakteru. Tak třeba víme, že už od 12. století se v okolí Stříbra těžila stříbrná ruda a roku 1240 se město Stříbro uvádí jako královské; o plných 55 let dříve než Plzeň. Stříbrný kov se získával od 16. století také na Jáchymovsku, kde se od roku 1516 do konce razily i jáchymovské tolary.

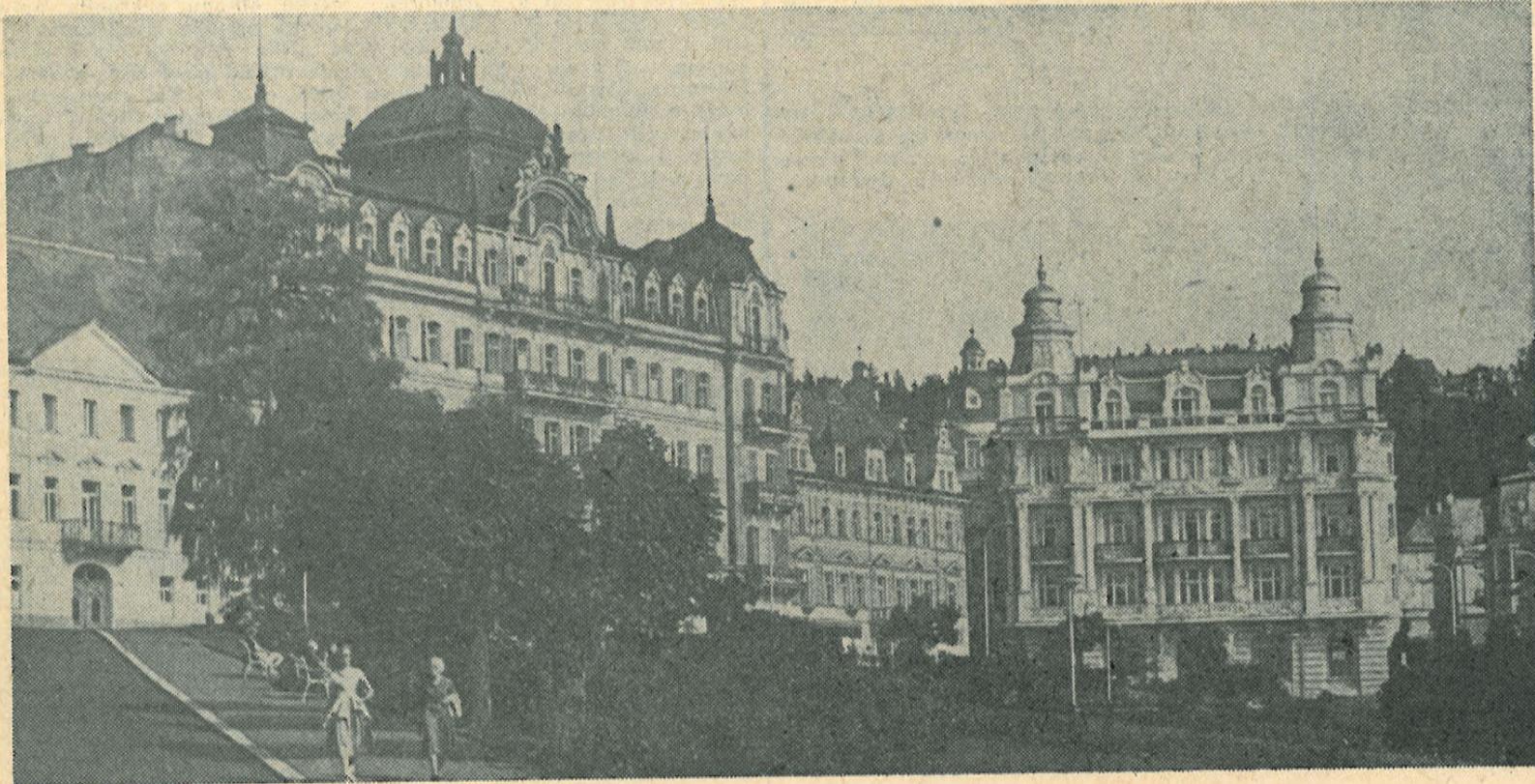
Z období středověku je nutné ještě připomenout počátek husitství, kdy se Plzeň stala na určitou dobu jedním z jeho hlavních středisek; působil tady například i husitský radikální kazatel Václav Koranda. Po roce 1420 se pak město přiklonilo na stranu císaře Zikmunda. A dál? V roce 1475 v Plzni vznikla první česká tiskárna a v letech 1618–1620 bylo město důležitým opěrným bodem stavovského protihabsburského povstání; silná posádka pod velením hraběte Mansfelda se tady náporu císařských vojsk bránila ještě mnoho měsíců po bělohorské bitvě. Při útěku z Plzně byl také v nedalekém Chebu v roce 1634 zavražděn rakouský vojevůdce Albrecht z Valdštejna.

19. století se do dějin kraje zapaloval především intenzivním rozvojem lázeňství a zejména mohutným nástupem průmyslu. V roce 1803 je založena porcelánka v Karlových Varech, o 39 let později Měšťanský pivovar v Plzni, dnes Prazdroj, v roce 1859 vznikají plzeňské Valdštejnovy strojírny, od roku 1869 Škodovy závody ... A zelenou pochopitelně dostává i těžba uhlí ...

UMĚLECKÉ PAMÁTKY

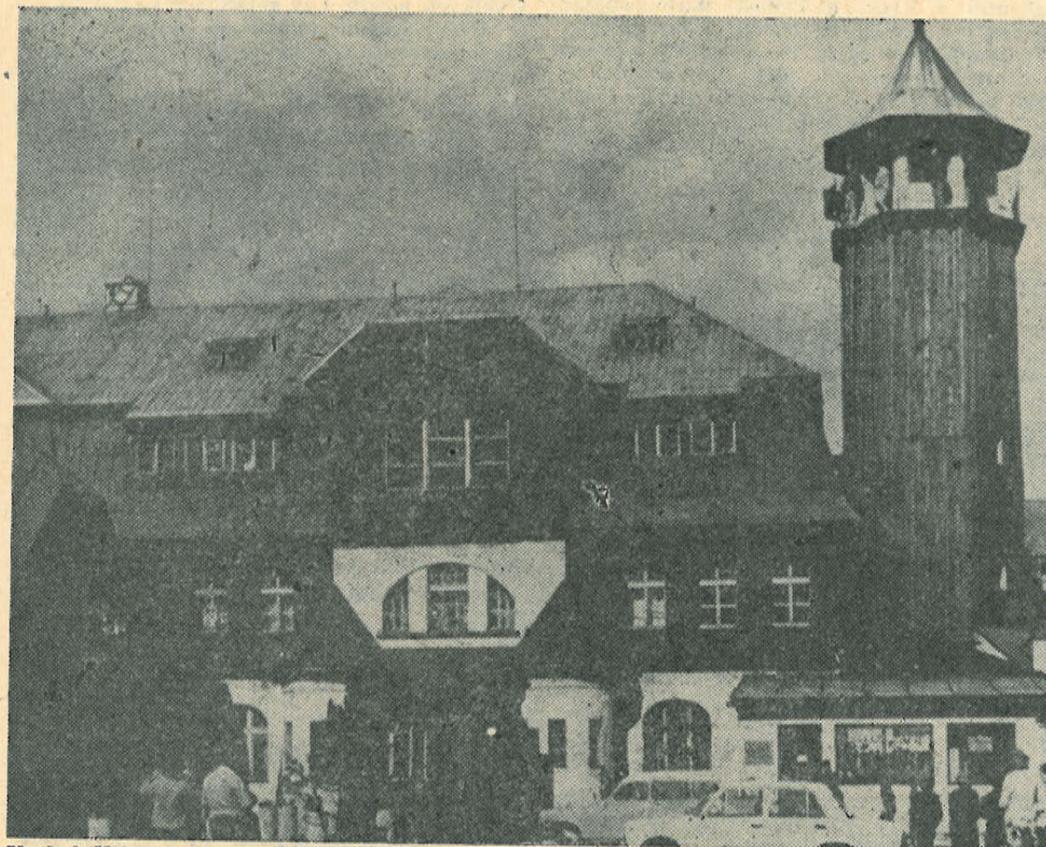
Je jich v západních Čechách úctyhodný počet a lze říci, že moderní doba zapůsobila i na ně: tak třeba hrady a zámky přestaly být jen kamennými svědky zašlých časů a začaly sloužit hlavně současnemu člověku. Přesněji řečeno oněm statistickým, kteří je každoročně navštěvují. Proč? Z uměleckých památek se totiž postupně stávají místa kultury a poučení.

Například v Kynžvartě, klasicistním zámku někdejší knížat z Metternichu, jsou teď umístěny literární odkaz a pozůstalost francouzského spisovatele Alexandra Dumase a unikátní orientální a přírodnovědecké sbírky; v novorenesančním zámku Horšovský Týn zase našly útulek zemědělský archiv a muzeum dřívějšího šlechtického bydlení, na hradě Loket můžeme obdivovat obsáhlé sou-

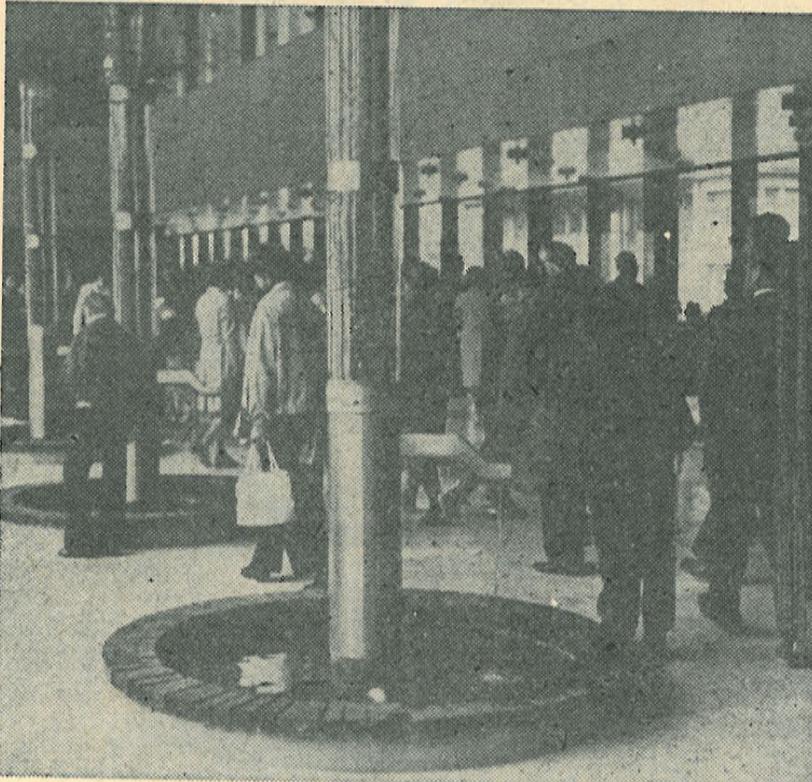
bory starého českého porcelánu a za pozornost stojí i ojedinělá klasicistní stavba v ČSR, zámek Kozel. Nelze však opomenout ani zříceniny hradu Přimda z počátku 12. a chebského hradu z konce téhož století, Klešovou z druhé poloviny 13. století, hrad Rábi, jenž pochází ze stejné doby a je známý tím, že při pokusu o jeho dobytí husity zde přišel o druhé oko Jan Žižka z Trocnova, Švihov, jeden z nejmladších hradů z druhé poloviny 15. století ...

Výjimečné postavení v oblasti uměleckohistorických památek má pak bezesporu město Cheb, dnes městská památková rezervace. Bylo založeno v první polovině 13. století a jeho centrum si architektonicky stále uchovává původní středověký ráz. Zejména známý „Špalíček“, komplex několika gotických, renesančních a barokních staveb, a barokní radnice z roku 1726 ...

Vrchol Klinovce

Karlovy Vary — kolonáda

ZÁPADNÍ ČECHY, TO JSOU PŘEDEVŠIM LÁZNĚ ...

A ty také vtiskují společně s výrobky ze Skodovky a plzeňským pivem celému kraji punc světovosti. Kdybychom napsali „už staří Římané“, nebylo by to asi přesné. Neboť mnohem dřív než jinde znali léčivou moc horké vody právě tady. Lázně jsou totiž v Podkrušnohoří už od nepaměti. A nikoli ledajaké.

Františkovy Lázně, obklopené léčivými slatinami a bahenními sopkami mají především prameny, jež obsahují největší procento Glauberovy soli na světě; léčí se tu nejen ženské nemoci a srdeční choroby do spělých, ale také nemocná dětská srdíčka. Na jih odtud, v Kynžvartě, pomáhali ještě před čtvrt stoletím dětem vítězit nad černým kašlem. Dnes, když ochranné očkování

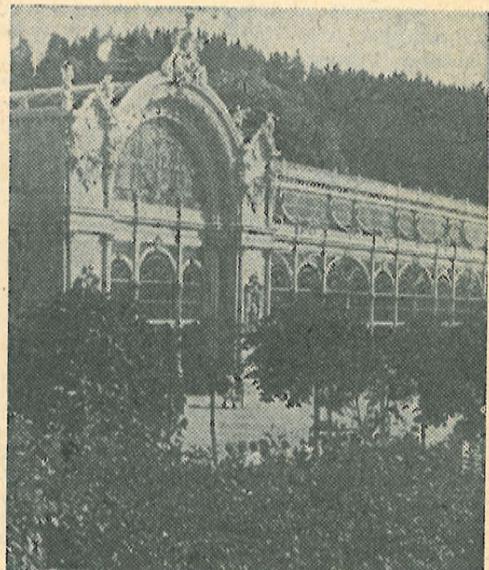
zbavilo tuto chorobu její zákeřnosti, lěčí se tu jiná dětská onemocnění. Mariánské Lázně uzdravují jak svými prameny, tak i kouzelným okolím s nádhernými lesy. Voda v Jáchymově si zase odnáší světový rekord v radioaktivitě; prameny, vyvěrající z někdejších uranových dolů, pomáhají těžkým revmatikům.

A konečně Karlovy Vary se svými 12 prameny a impozantní produkcí přes 2000 litrů vody za minutu; nejsilnější z pramenů, Vřídlo, tryská z hloubky téměř 3000 metrů do výšky 10 až 15 metrů a má teplotu 73°C. Zdejší vodou se pak léčí pomocí pitných kúr především choroby zažívacích ústrojí a poruchy látkové výměny.

Ano. Význam západočeských lázní je z hlediska léčebné péče obrovský a jejich proslulost přímo světová. Což dokazuje i pobyt takových osobností, jako byli Fridrich Schiller, Adam Mickiewicz, Francois-René Chateaubriand, Nikolaj Gogol, J. W. Goethe, ruský car Petr Veliký, Karel Marx a daří. A desetitisice československých pracujících a zahraničních pacientů, kterým tyto lázně každoročně pomáhají navratet zdraví.

JIŘÍ F. PILOUS

Snímky: Ladislav Chmel
Mariánské Lázně

Jáchymov — špitální kostelík na západní straně údolí Jáchymova

Mezi břehy

Každý most má svou tvář. Všední, že si ho ani nevšimneme, jindy vznosnou, monumentální, půvabnou a přitažlivou. Člověk se odedávna snažil, aby mosty dobře sloužily a aby byly krásné nebo aspoň pohledné. Nejkrásnější železobetonové mosty, široce rozkročené nad řekou, byly u nás postaveny u Tábora a v Bechyni v půvabném údolí Lužnice; patří k nim také most přes Vltavu u Podolska, který má rozpětí hlavního oblouku 150 metrů a vozovka leží 60 metrů nad vodou.

Oceláři soutěží s betonáři. Uznávají, že oblouk je přece jen nejvznosnější mostní prvek a vytvořili obloukové mosty ocelové s obrovským rozpětím. Největší v cizině je most Bayonne v USA s rozpětím oblouku 504 metry a u nás Žďákovský most na Orlické přehradě — 540 metrů dlouhý, s plněním ocelovou konstrukcí, 50 metrů nad hladinou Vltavy.

Jak se zdokonalovala technologie, stavební materiály i konstrukce, soutěž mezi zastánci ocele a železobetonu se přiostřovala. Projekty byly posuzovány z hlediska technického a hospodářského, ale stále více i z hlediska architektonického. Rozhodovaly nejen náklady na stavbu, ale také začlenění do krajiny, i když stavba mostů dálno přešla z oblasti umění do inženýrské vědy.

CO NA HOTOVÉM MOSTĚ NEVIDÍME

Dávno přešla doba podsaditých mohutných kamenných pilířů. Přesné výpočty dovolují stavět je štíhlé, aby kladly při povodních a odchodu ledů malý odpor. Opouští se dokonce po tisíciletí užívaný tvar pilířů. Tak dálniční most u Hvězdonic přes Sázavu má pilíře ve tvaru písmene V, dole úzké, a přece nese každý z nich váhu 2 200 tun. To vše je zásluhou statických výpočtů a stavby základů.

Jsou i zařízení zdánlivě nepatrná, ale pro bezpečnost nepostradatelná: ložiska, na nichž most spočívá. Mostní konstrukce se za horou prodlužují a za mrazu zkracují. Proto je u trámových mostů jedno ložisko pevné, ale druhé pohyblivé, na válečcích, aby se mohlo v konstrukci volně posuvat a nevznikly nebezpečné tlaky. Nosná konstrukce se skládá z dílů a mezi nimi musí být na pilíři malá mezera, dilatační spára. Třeba přemostění nádraží Praha — střed pro Severojižní magistrálu, 686 metrů dlouhé, má 14 samostatných dílů, a tedy 13 dilatačních spár. Způsobů, jak vyrovnat změny teploty a tlaku, je mnoho, a právě statické výpočty určují ten správný.

Starší příhradový most na Petřízku je sice ocelový, ale i ocel se unaví. Dosloužil, nestáčel silniční vozidlům, vlakům a chodcům šířkou ani únosnosti. Příliš mnoho se toho ve městě změnilo a nepřetržitý proud aut směřujících do Maďarska a Jugoslávie zatěžoval provoz. Začalo se projektovat a mostaři přišli s nápadem, nad nímž mnozí nedůvěřivě pokyvovali hlavou. Ocelovou konstrukci vozovky zavěsili na lana ve třech bodech a lana vedli přes jedený šíkmý pylón vztyčený na pravém břehu Dunaje a dál do kotevního bloku — ten vlastně drží tuhú celého mostu. Se svým návrhem prorazili a po pěti letech tvrdé práce jedinečný most stál.

SPADNE, NEBO NESPADNE?

Tak se ptají pesimisté, když přihlížejí zatěžkávací zkoušec nějakého mostu. Je to

patrových mostů je na světě mnoho, ale Gottwaldův most přes Nuselské údolí je zvláštní právě svou novou konstrukcí. Představte si dlouhatánské dřevěné necky, nahoře zakryté prkny, položené přes potok: a máte truhlíkový komorový mostek. Odborníci tomu říkají tubus. Technický vtip je v tom, že tubus má obdobné vlastnosti jako ocelová trubka. S jistou námahou ji sice tlakem ohneme, ale jen velmi těžko zkroutit. A to je pro most důležité.

TAKÉ DÁLNICI POTŘEBUJÍ MOSTY

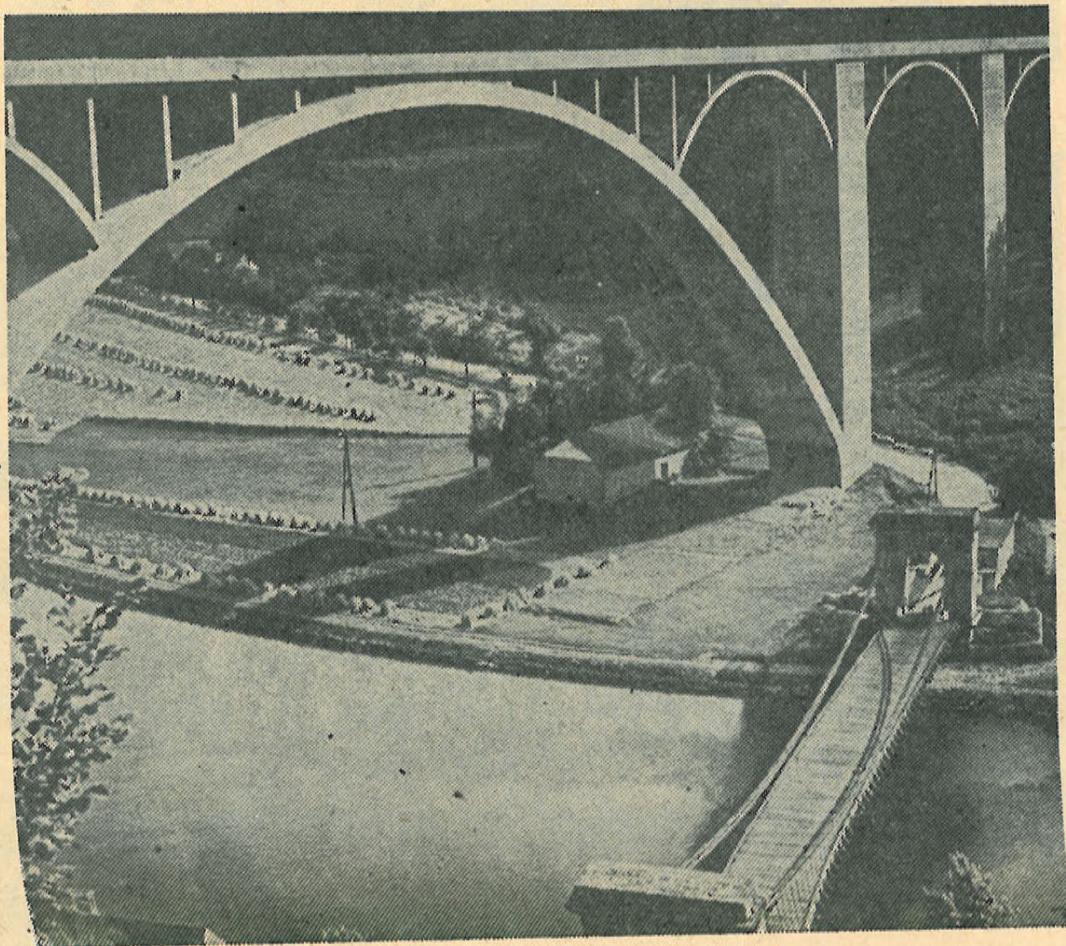
Velký nápor na mostní stavitelství přinesly automobilové silnice a dálnice, velkoměstské magistrály a rychlé železnice s vysokými nároky na délku mostů, viaduktů a lehkých estakád na šíhlých pilířích. Na československé dálniční síti (bude mít 500 km délky) má vyrůst skoro 1 700 malých i velkých mostů. I ty velké jsou projektovány s příkopásovou (trámovou nebo truhlíkovou) konstrukcí nosníků a se strohými liniami.

Zvláštní konstrukci má dvoupatrový most přes Želivku, kde využili hotového železobetonového obloukového mostu pro místní silniční spojení a nad ním postavili jako horní patro široký ocelový most pro dálnici. Vznikla tak zajímavá kombinace oblouku s příkopásovou konstrukcí. Most přes Sedlický potok přetíná jeden ze zálivů přehradního jezera na Želivce, zásobníku pitné vody pro Prahu. Na mostě i kolem něho jsou zřízeny záchranné jímky a nečistota z nich se odčerpává, aby ji děš nespláchl do jezera:

Pod mnoha mosty však vodu neuvidíme. Jsou to dlouhé nízké estakády, montované z dílů jako obrovská dětská stavebnice. V našich představách ale zůstává most především harmonickým dílem spojujícím břehy a zrcadlicem se v odlesku hladiny.

(Z knihy Josefa Honse „Stavíme svět“)

Most přes Vltavu v Podolsku u Červené tvoří s krajinou harmonický celek.

PAVOL HOROV

Vysoké letné nebe

(úryvok)

Vysoké letné nebe,
klenba tichá,
večne sa vračať k tebe,
vzduch tvoj dýchať.

Spaliere stromoradia
vitajú ma,
cestička sivá, hadia,
clivá duma.

Kruje sa spod oblohy
ráno bosé.
Tiež som si kúpal nohy
v jeho rose.

Tiež som si chladil čelo
v jeho daždi,
keď sa mi pozacnelo
padať v brázdy.

Ach, kdeže sú tie sníky,
bujné, hravé!
Tratia sa ako vzlyky
v rannej tráve.

Dážď cupká ako hrušky
nostalgie.
Lež dúha mi ho mléky
z očí pije.

VILÉM ZÁVADA

POMNĚNKY

Tak jsi mě popálila očima,
že jsem jak země v rozvalinách.
Vidíš, kterak to ze mne zadýmá
a jak se oheň k tobě vzpíná?

Já jsem zas tebou celá zmámena.
Přišel jsi jako velká řeka.
Voda mi podemlela kolena
a unáší mě kamži do daleka.

Řeka se valí dále do dálí
a voda točí se a točí,
ale u břehu po ní zůstaly
pomněnky modré dětských očí.

Kresba: Areta Fedaková

SLOVNÍK ŽIVOTA (I2)

ČO JE SPRÁVNE: OKNO ALERO OBLOK?

Synónyma čiže rovnoznačné slová, hoci sú odlišné, vyjadrujú ten istý pojem. Takou charakteristickou synonymickou dvojicou sú slová oblok a okno. Výskyt oboch je v slovenčine veľmi bohatý, a preto sa právom môžeme opýtať, či obidva názvy patria do slovného jazyka a či by sme jeden z nich nemali uprednostňovať. Na túto otázku odpovedáme jednoznačne, že sú to typické rovnозnačné slová a že ich v hocjakom prejave môžeme lubovoľne zameňať. Dá sa teda bez zmeny významu povedať, že niektoré obloky boli čisté ako sklo a zároveň tie isté okná boli pootvárané dokončaním. A tak máme aj trojdiele obloky aj trojdiele okná a pred výchrom zatvárame okná i obloky. Od slov oblok a okno tvoríme aj iné synonymové dvojice: oblôčik a okienko.. Prečo má v slovenčine pomenovanie okno i oblok? Vyplýva to z jej nárečia: stredné Slovensko pozná oblok, východné oblak a západné okno. Obidve slová — oblok i okno — sú staré slová známe aj v iných slovanských jazykoch. Slovo oblok prevzali od predkov dnešných Slovákov aj Maďari, a to v podobe ablak. Názov oblok je známy aj slovinčine.

POESKY

kwasowęglowy
kwaszenie
kwaśnieć
kwaśny
kwaśne mleko
kwaternistrz

SLOVENSKY

uhličity
kvasenie
kysnút
kyslý
kyslé mlieko
ubytovateľ

ČESKY

uhličity
kvašení
kysnot
kyselý
kyselé mléko
ubytovatel

kwaterować

kwef
kwesta
kwestarka
kwestarz
kwestia
kwestionariusz
kwestionować

kwěkač
kwiaciarka
kwiaciárz
kwiaciarnia
kwiat
kwiatek
kwiatostan
kwiatowy
kwiczeć
kwiczoz
kwiecień
kwiecisty
kwik
kwilič
kwintet
kwit
kwita
kwitek
kwitnäc

ubytovávať;

bývať
závoj
zbierka
zberateľka
zberateľ
otázka
dotáznik
spochybňovať

nariekať
kvetinárka
kvetinár
kvetinárstvo
kvet
kvietok
kvetenstvo
kvetový
kviat
čvíkota
apríl
kvetnatý
kvík
kvílič
kvínteto
potvrdenie
koniec
potvrdenka
kvitnút

ubytovávať;

bydlet
závoj
sbírka
sběratelka
sběratel
otázka
dotazník
pochybňovat

o čem
sténat
květinárka
květinář
květinářství
květ
květinka
květenství
květový
kvíčet
kvíčala
duben
květnatý
kvíčení
kvílet
kvínteto
stvrzenka
konec
potvrzenka
kvést

4. marec bol dňom, v ktorom naše ochotnícke divadelné hnutie oslávilo svoj ozajstný sviatok. V kultúrnom dome Miestnej skupiny KSCaS vo Vyšných Lapšoch sa konala divadelná prehliadka ochotníckych divadelných krúžkov Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Toto kultúrne podujatie malo veľký ohlas v živote našich krajanov a nielen ich, páčilo sa aj iným obyvateľom Spiša a Oravy, ktorí mali možnosť vidieť prehliadku. Ukázalo sa, že tradícia ochotníckych divadiel je aj nadálej hlboko zakorenána vo vedomí a potrebe kultúrnej sebarealizácie našich krajanov a patrí k najkrajším formám práce širokého členského aktív KSCaS.

me sa aspečt stručne na jeho zrod a význam.

V minulosti bolo ochotnícke divadlo neoddeliteľnou súčasťou slovenského národného života. V histórii a kultúrnom vývoji slovenského národa malo ochotnícke divadlo mimoriadne postavenie a zohralo dôležitú úlohu. Prejavovalo sa to najmä v fažkých rokoch maďarizácie, keď ochotnícke divadlo bolo jediným scénickým žánrom na území Slovenska, v ktorom slovenčina bola dorozumievacím hovorovým jazykom. Zrod tejto formy kultúrnej činnosti sa datuje prvým uvedením Chalupkovo „Kocúrkova“, hry, ktorá je nášmu krajanskému prostrediu dobre známa. Uviedol ju Gustav Féjerpataky-

obdobia, prozaik Ján Kalinčiak, básnik Ján Bott, národný činiteľ a básnik Ján Franscic, rozprávkár Pavol Dobšinský a iní.

Vyznamnú úlohu zohralo ochotnícke divadlo v rokoch vzniku Matice slovenskej o. i. vstupom do slovenskej literatúry úspešného dramatika Jana Palárika, ktorého veselohry boli medzi širokými ľudovými vrstvami mimoriadne populárne. Veľmi silne sa to prejavilo v období od zrušenia Matice až po prvú svetovú vojnu, po ktorej už v podmienkach slobodnej Československej republiky, nastal jeho skutočný rozmach.

O tradiciach ochotníckeho divadla možno dlho písat. Možno ho hodnotiť z rôznych stránok. Napr., že bolo istým doplnením školskej výchovy; jeho prostredníctvom sa amatér herc zdokonaľoval v spisovnom jazyku, učil sa vystupovať v spoločnosti; bolo príležitosťou pre zábavu, ale aj to, že táto činnosť bola vykonávaná zo záujmu o vyššie národné ciele atď. Ako vidime ochotnícke divadlo zohrávalo veľa úloh a opierať sa o viaceré oblasti života slovenského národa. No najväčší význam malo v tom, že jeho prostredníctvom sa slovenčina stala živým slovom, ktoré pomáhalo prečkať aj tie najťažšie roky neslobody.

Sú to krásne tradície, ktoré nás o to viač tešia, že aj my sme boli spoluúčastníkmi ich tvorby, a že aj naďalej ich rozvíjame v súčasnosti.

Táto problematika je dobre známa nášmu širokemu krajanskému prostrediu, jednako spomienky na minulosť u pamätníkov, jednak zo stránok časopisu „Život“ a jednak zo samotného bežného kultúrneho života.

Bolo by určite potrebné spomenúť jednotlivé úspechy, ktoré naše ochotnícke divadlo dosiahlo, a celé tucty mien s ním nerozlučne zviazaných. Žiada si to však hlbší výskumný pohľad.

Záverom treba zdôrazniť najmä to, že divadlo bolo a je trvalým kultúrnym záujmom našich krajanov. Všetkým tým, čo sa na ňom podieľali a podieľajú, patrí hlboká poklona. Nech teda heslo „Divadlu a divadelníkom zdar“ bude pre nich podávaním, uznaním, ale aj sprievodcom do budúcnosti.

L. MOLITORIS

DIVADLU A DIVADELNÍKOM ZDAR

Z hľadiska vzniku a jeho postupného formovania je to hnutie dnes už historické a má v živote našej krajanskej obce veľké tradicie. Zásluhy na jeho vzniku majú obetaví jednotlivci — režiséri, celé skupiny nadšených amatérov hercov, ale aj celé krajansky aktívne rodiny, verné dejinnému odkazu svojich predkov. Svojou podstatou je tato forma kultúrnej práce hlboko zviazaná s celoslovenským hnutím, s jeho zrdom, významom a úlohami, aké v rámci slovenského národného života plnilo. Pozri-

Belopotocký, jeden zo zakladateľov tejto amatérskej umenie v Liptovskom Mikuláši v roku 1830.

V tomto fažkom obdobi národného zápasu ochotnícke divadelné umenie bolo veľkým posilnením národnnej myšlienky. Z radov ochotníkov vyšli poprední slovenskí národníci, básnici a spisovatelia, ktorí ochotnícke divadlo aktívne hrávali. Boli medzi nimi také postavy slovenského národného hnutia v období romantizmu ako: Andrej Sládkovič — najväčší slovenský básnik tohto

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

ČERVENEC — JÚL

1.VII.1569. Vznikla Lubelská unie, tvořící pevný súväz mezi Poľskom a Litvou: mely společného monarchu, společný sejm, zahraniční politiku a penize pro oba státy, nazvané od té doby „Rzeczpospolita“. Každý z nich měl svůj státní poklad, vojsko, správní a soudní aparát.

1.VII.1921. Zakladatelský sjezd v Šanghaji vytvořil Komunistickou stranu Číny.

2.VII.1854. V Hukvaldech na Morave se narodil Leoš Janáček, velký český hudební skladatel světové slávy, tvůrce nové národní hudby, neofolklorismu. (zemřel 12.VIII.1928 v Ostravě).

4.VII.1934. V Sancellemoz (Francie) zemřela Marie Skłodowská-Curieová, fyziká a chemička, spolutvůrkyně vědy o radioaktivitě, autorka průkopnických prací z oboru jaderné chemie, s manželem Pierrem Curie objevitelka polonu a radu, dvojnásobná laureátka Nobelovy ceny. (nar. 7.XI.1867 ve Varšavě).

4.VII.1943. V letecké nehodě u Gibraltaru zahynul generál Władysław Eugeniusz Sikorski, predsedu polské emigračné vlády ve Francii a pak v Anglii, vrchní velitel polských ozbrojených sil na Západě v letech 1939—1943. (nar. 20.V.1881 v Tuszowě Národowém na Sandomiersku).

5.VII.1869. V Žiaru nad Hronom zemřel Stefan Moyses, první předseda Matice slo-

venské, publicista a národní pracovník. (nar. 24.X.1796 ve Veselém).

6.VII.1415. V Kostnici (jižní České Budějovice, NSR) bol upálen Mistr Jan Hus, český reformátor, mysliteľ, kazatel a inspirátor boje českého lidu za národní a sociální osvobození (nar. v Husinci v r. 1369).

6.VII.1854. Založení Republikánské strany ve Spojených státech.

6.VII.1923. V Kurowě na Lublinsku se narodil Wojciech Jaruzelski, armádní generál, první tajemník ústředního výboru PSDS a předseda vlády PLR.

6.VII.1950. Ve Zhořelicích nad Odrou lidové Poľsko a Německá demokratická republika podepsaly smlouvu o vytyčení polsko-německé hranice na Odre a Lužické Nise, upevňující mírové územní a politické uspořádání v Evropě v souladu s postuplinskými usneseniami.

9.VII.1834. V Praze se narodil Jan Neruda, český básnik, spisovatel, kritik a publicista, jeden z nejvýznamnějších činitelů české kultury druhé poloviny XIX. století; spoluzakladatel a později předseda Spolku českých žurnalistů (zemřel 22.VIII.1891 v Praze).

9.—25.VII.1944. Obranná bitva oddílů Lidové armády, Selských praporů, Zemskej armády a sovětských partyzánských oddielov Němcov v Janovských lesích, pokračujúcich v Solských hvozdech a zakončená tím, že se většina oddílů probila z obklíčení.

10.VII.1509. V Nyonu (Francie) se narodil Jan Kalvin, Jean Calvin, vynikajúci nábo-

ženský reformátor a teolog, spolutvůrce evangelické reformované církve (zemřel 27.V.1564 v Zenevě).

11.VII.1921. Vítězství Mongolské lidové republiky, mongolský národní svátek.

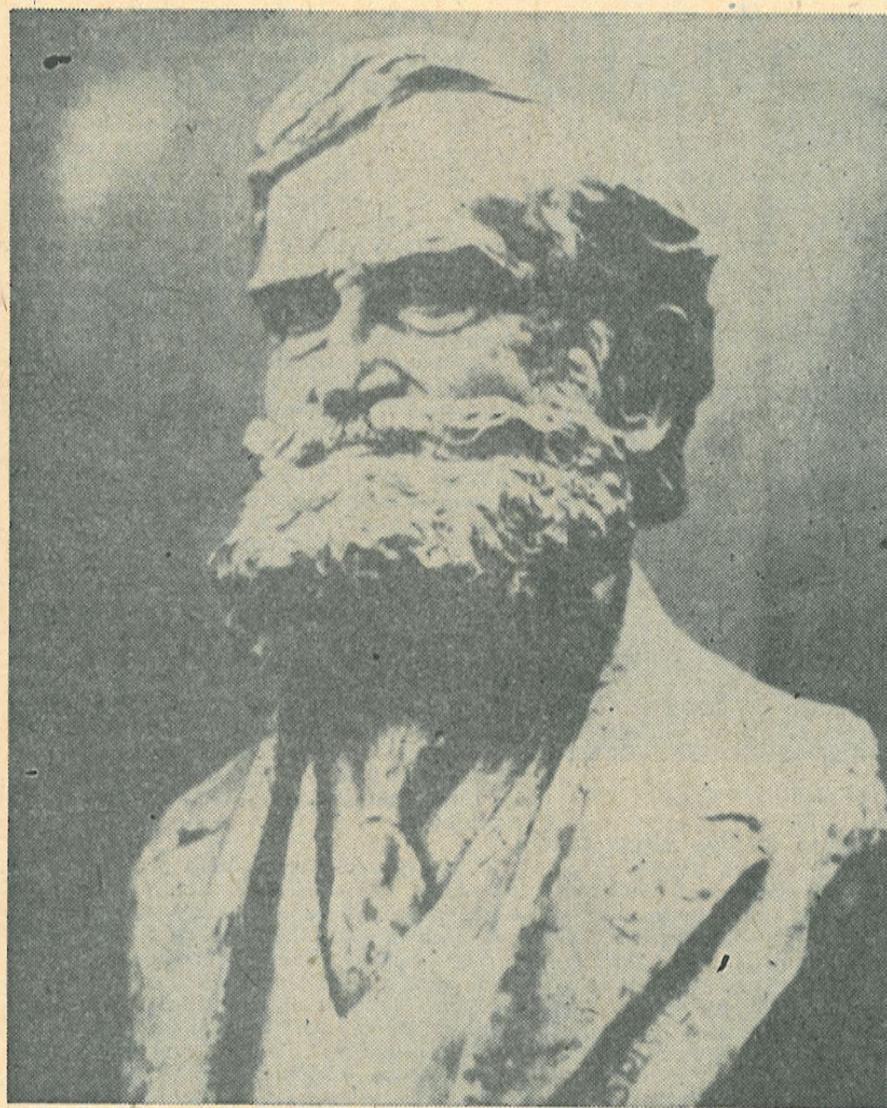
14.VII.1789. Dobytím Bastily a lidovým povstáním v Paříži vyvrcholila Velká francouzská revoluce, která se stala nejvýznamnější buržoazní revolucí v Evropě a na řadu desetiletí ovlivnila světový vývoj. Francouzský státní svátek.

14.VII.1889. V Paříži se konal Mezinárodní socialistický kongres, na němž byl den 1. května určen Dnem mezinárodní solidarity pracujících.

14.—20.VII.1981. Ve Varšavě zasedal IX. mimořádný sjezd PSDS, první mimořádný sjezd v dějinách strany, který schválil nové stanovy PSDS a přijal usnesení: Sto let polského dělnického hnutí, V otázce přípravy výhledového programu PSDS a Program rozvoje socialistické demokracie, upevňování vedoucí úlohy PSDS v socialistické výstavbě a společensko-politické stabilizaci země.

15.VII.1943. Ve dni 533. výročí historické bitvy u Grunvaldu složila příslušníci ve vojenském tábore v Selcích nad Okou v SSSR 1. pěchotní divize Tadeusze Kościuszka. O utvoření pravidelné polské jednotky v SSSR vystoupil v dubnu 1943 Svaz polských vlastenců. 8. dubna bylo vydáno komuníkát o souhlasu sovětské vlády a 12. dubna 1943 generál Zygmunt Berling vydal rozkaz k formování 1. divize, která byla základem Polské lidové armády. Nové vojenské jednotky byly

FERKO URBÁNEK

Už polstoročie uplynie odvtedy, čo navždy vypadlo z ruky Ferka Urbánka pero.

Bolo to 10. decembra 1934, keď v jeho byte v Bratislave-Petržalke na Studňovej ulici navždy dotíklo jeho šlachetné srdce zapálené za prácu pre národ. Žiaľ, dom v ktorom strávil posledné roky svojho života a kde i umrel, by sme darmo hľadali. Padol za obet asanácií pri budovaní novej Petržalky. Zájdime však aspoň v duchu na Andrejský cintorín v Bratislave, kde sníva svoj večný sen.

Ferko Urbánek narodil sa 30. júla 1859 vo Vsetíne na Morave. Este počas detstva sa s rodičmi prestahoval do Dohnian pri Púchove, kde strávil aj čas mladostí. Neskor pôsobil v Trnave ako tajomník Spolku sv. Vojtecha a po rokoch sa tu stal majiteľom knihtlačiarne a založil tu aj vydavateľstvo, v ktorom vyšlo viac hodnotných slovenských kníh. Tažisko jeho celoživotnej práce je však v dramatickej tvorbe. V predprevratej dobe bol takmer jediným slovenským dramatickým spisovateľom, z pera ktorého vyšlo 39 divadelných hier. Viaceré desaťročia vyplňal repertoár ochoťnických divadiel, neskôr si sa niektoré jeho hry dostali na profesionálne scény. Najznámejšie z nich sú Kamenný chodníček, Pytliačova žena, Diabol v raji manželskom, Stríža spod hája, Rozmajrín, Bludári, Pani richtárka, Skriatok, Už sú všetci v jednom vrci a ī.

Po prevrate sa prestahoval do Petržalky k svojmu synovi Ivanovi. Tu ho navštěvovali i poprední herci a výtvarní umelci, Ihričký, Pospíšil, Bagar, Blaho, Borodáčovi a ďalší.

Divadelné hry, ktoré sa dostali na scénu Slovenského národného divadla, dramaticky a najmä režijne upravoval Janko Borodáč. Boli to najmä hry: Bludári, Rozmajrín, Kruhlavci, Pani richtárka, Skriatok...

Urbánek celý svoj život myslil na slovenský národ, preň nielen tvoril, ale aj obeťoval prostriedky na vydávanie najmä ľudovýchovných kníh a slovenský národ nezabúda na Urbánka, ceni si jeho bohatú dramatickú i vydavateľskú tvorbu a pri priležitosti jeho 50. výročia smrti sa klania jeho pamiatke.

Dr. PAVOL UHRIN
(skrátené)

organizovány od 19.srpna 1943 po rozhodnutí o formování 1.polské armády v SSSR: 1.září 1943, k čtvrtému výročí fašistického útoku a agresie proti Polsku, 1.divize T. Kościuszka odesla na frontu, kde ve dnech 12. a 13. října svedla u Lenina na Bělorusku svou první bitvu. V těžkých bojích společně se sovětskými jednotkami pluku 1.divize prolomila německou obranu, splnila svůj úkol a složila bojovou zkoušku. Společný boj polských a sovětských vojáků a společně prolitá krev v boji proti fašismu se staly symbolem bojové družby. Vítězství u Lenina otevřelo hrdinskou bojovou cestu polských vojáků za svobodu Polska, která se skončila v květnu 1945 v Berlíně.

17.VII.—2.VIII.1945. V Postupimi se konala konference šéfů vlád Sovětského svazu, Spojených států a Velké Británie, která byla posledním setkáním velké trojice a poslední mezinárodní konferencí, jež definitivně upravila poměry ve světě po druhé světové válce.

18.VII.1944. 2.polský sbor na Západě dobyl Ankunu, město a válečný a obchodní přístav ve střední Itálii nad Jadranem.

18.—21.VII.1944. Po prolomení německé fronty nad Turii sovětské jednotky přešly do pronásledování nepřítele a 19.července došly k Bugu. Příštího dne sovětské tanky a jízda překročily řeku po prolomení úprone německé obrany. Na západním břehu Bugu sovětská pěchota podporovaná dělostřelectvem 1.polské armády v SSSR osvobožila první obec na polské zemi — Dorohusk.

20.července přešlo Bug polské dělostřelectvo. Jeho velitel gen. Modzelewski ve zvláštním hlášení velitelství a válečné radě 1.polské armády v SSSR napsal: „Dnes, dne 20.07. 1944 v 22,00 hod., dělostřelec společně s oddíly Rudé armády, bojující na cestě k Bugu, přešli řeku a vstoupili na rodinou zemi.“ 21. července byl osvobozen Chelm. Téhož dne byly v Chelmu vydány dekrety Zemské národní rady o vytvoření Polského výboru národního osvobození PKWN, spojení Lidové armády a 1.polské armády v SSSR v jednotnou polskou armádu a o převzetí správy nad Sazem polských vlastenců.

20.VII.1969. Američtí astronauti Neil Armstrong a Edwin Aldrin jako první lidé přistáli na Měsici.

20.VIII.1982. Z iniciativy PSDS, SLS a DS, spolku PAX a Polského katolicko-spoločenského svazu bylo povoláno Vlastenecké hnutí národní obrody PRON, společenské hnutí sdružující občany PLR, signatáře deklarace z 20.července 1982 a společenské a politické organizace, které vstoupily do PRON. I.kongres PRON se konal 7. a 8.května 1983.

22.VII.1944. V Chelmu byl vydán historický Manifest Polského výboru národního osvobození, první oficiální dokument nové lidové moci v Polsku, obsahující základní demokratické zásady, na nichž se má zakládat polský stát. Manifest vyzýval k vítěznému boji s fašistickými okupanty za osvobození zbytku polského území a hlásal návrat Polska nad Balt a Odru.

Do konce července bylo osvobozeno celé Lublinsko a Lublin se stal daším sídlem polských orgánov. Zde byla prijata první nejdôležitejší rozhodnutí PKWN, včetně dekretu o pozemkové reformě (6.IX.1944). Utvořily se ideové, politické a právní základy lidového státu.

23.VII.1829. Ve Varšavě zemřel Wojciech Boguslawski (nar. 9.IV.1757 v Glinně u Poznaně), vynikající polský herec, dramatik, tvůrce polského divadla, autor libreta Krakovan a horálů, prvního vynikajícího polského operního díla v XVIII.století, k němuž složil hudbu Jan Stefani (1746—1829), český skladatel a houslista, koncertní mistr v orchestru krále Stanislava Augusta a pak kapelmistr orchestru Národního divadla a metropolitního kostela.

28.VII.1895. Založení Lidové strany, počátek lidového hnutí v Polsku.

29.VII.1946. V Kyjově zemřela Wanda Wasilewská, spisovatelka, publicistka, revoluční pracovnice, od roku 1939 v SSSR. Spoluorganizátorka Svazu polských vlastenců a předsedkyně jeho hlavního výboru. Po osvobození mistropředsedkyně PKWN, od roku 1945 v Kyjově (nar. 21.I.1905 v Krakově).

31.VII.1834. V Pešti se konalo zakládající shromáždění Spolku milovníků slovenské řeči a kultury, jehož hlavním úkolem bylo vydávaní slovenských knih a napomáhání rozvoji slovenské literatury. Jeho iniciátorem byl Martin Hamuliak a prvním předsedou Ján Kollár.

JURAJ JAKUBÍSKO sa narodil 30. apríla 1938 v Kojšove. Študoval na strednej umeleckopriemyselnej škole v Bratislave (odbor umelecká fotografia) a od roku 1959 na Filmové fakulte Akadémie muzických umení. Tuná upozornil na seba školskou snímkou Mlčanie (1962) a absolventskou prácou Čakajú na Godota, ktoré získali vysoké ocenenie na festivaloch v Mannheime a Oberhausene.

Od roku 1966 pracuje ako režisér Štúdia hraných filmov v Bratislave. Už jeho debut, celovečerný film Kristove roky (1967), obdržal uznanie domácej a zahraničnej kritiky: Cenu Josefa Sternberga, Cenu FIPRESCI a Cenu vysokých škôl na XVI. medzinárodnom filmovom festivale v Mannheime 1967, Cenu čsl. filmovej kritiky 1967, Tripolit 1967 a i. V ďalších rokoch nakrútil filmy Zbehovia a pútnici (1968), Vtáčkovia, siroti a blázni (1969) a Do videnia v pekle, priatelia (1970). Potom sa venoval skôr krátkometrážnej tvorbe. Filmy Stavba storočia (1972, Cena na VI. festivale technických filmov v Budapešti 1973), Ondrej Nepela (1974), Omnia (1975, strieborná medaila na II. medzinárodnom festivale reklamných filmov vo Varne 1975), Tri vrecia cementu a živý kočút (1976), Bubeník červeného krížka (1977, zlatá medaila na VII. medzinárodnom festivale zdravotníckych filmov vo Varne 1977, Čestný diplom na XXIV. západonemeckých dňoch v Oberhausene 1978 a Bronzový kroměřížský toliar na XV. Arsfilme v Kroměříži 1978) a ZKL (1977, prvá cena na VIII. medzinárodnom festivale technických filmov v Budapešti 1978) znamenali pre túto oblasť prínos. V roku 1979 nakrútil celovečerný film Postav dom, zasad' strom a pre Čsl. televíziu v Bratislave triptych Nevera po slovensky.

SCENÁRISTA A SPISOVATEL PETER JAROŠ patrí nesporne k najvýraznejším a najzaujímavejším osobnostiam súčasnej slovenskej literatúry.

Narodil sa 22. januára 1940 v Hybiach, okres Liptovský Mikuláš. Po maturite v Liptovskom Mikuláši v roku 1957, študoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Od roku 1962 pracoval najprv ako redaktor časopisu Kultúrny život, potom vo vydavateľstve Mladé leta a v literárno-dramatickom vysielaní Čsl. rozhlasu v Bratislave. Od roku 1972 je scenáristom a dramaturgom Slovenskej filmovej tvorby.

Citateľom sa Peter Jaroš predstavil kniha Popoludnie na terase (vydavateľstvo Smena, 1963), ktorá mu priniesla Cenu Ivana Krasku za literárny debut. Odvtedy mu vyšli knihy Urob mi more (Smena, 1964),

Ľudia sa vlastne podobajú včelám...

Zdesenie (1965), Váhy (1966), Putovanie k nehybnosti (všetky Slovenský spisovateľ, 1967), Menuet (Smena, 1968 — Cena vydavateľstva), Návrat so sochou (Smena, 1968), Kravaviny (Slovenský spisovateľ, 1970 — Cena vydavateľstva), Až dobehneš psa (Smena, 1974), Trojúsmevný miláčik (Slovenský spisovateľ, 1974), Pradeno (Smena, 1974 — Odmena vydavateľstva), Tisícročná včela (Slovenský spisovateľ, 1979), Telo v Herbárii (Smena, 1979) a Parádny výlet (Smena, 1982 — Odmena vydavateľstva).

Okrem Tisícročnej včely, ktorá je zatiaľ poslednou Jarošovou autorskou spoluprácou s filmom, vznikli na základe jeho námetov a scenárov filmy DEŇ SLNOVRATU (1973, režia Jozef Režucha), PACHO, HYBSKÝ ZBOJNÍK (1975, režia Martin Čapák), TE TOVANÉ ČASOM (1975, režia Zoro Záhon), SNEH POD NOHAMÍ (1978, režia Ivan Húštava) a Štefan Uher podľa jeho scenára nakrútil televízny film STUDENÉ PODNIEBIE.

Ked' film slovenského režiséra Juraja Jakubísku TISÍCROČNÁ VČELA uviedli v roku 1983 na najstaršom európskom filmovom festivale v Benátkach, znamenalo to takmer senzáciu; totiž film po celý čas trvania festivalu patril k väzonym kandidátom na najvyššiu cenu — Zlatého leva a sv. Marka. Rozhodnutie poroty dopadlo nakoniec inakšie, ale tvorcovia filmu napriek tomu nevysíli naprázdno. Odvážali si z mesta gondol nielen mimoštatutárnu cenu za kameru pre Stanislava Doršica, ale predovšetkým ich musela potešiť nebývalá priažen kritiky. A že nešetrila superlatív, o tom hovoria komentáre v tlači. Napríklad recenzent časopisu Il tempo napísal: „Vo filme nechýbajú prvky hľadania a formálneho experimentovania a jeho základnú poetičnosť umocňuje kamera, ktorá umožňuje režisérovi čo najhlbšie prekresliť charakter postav...“

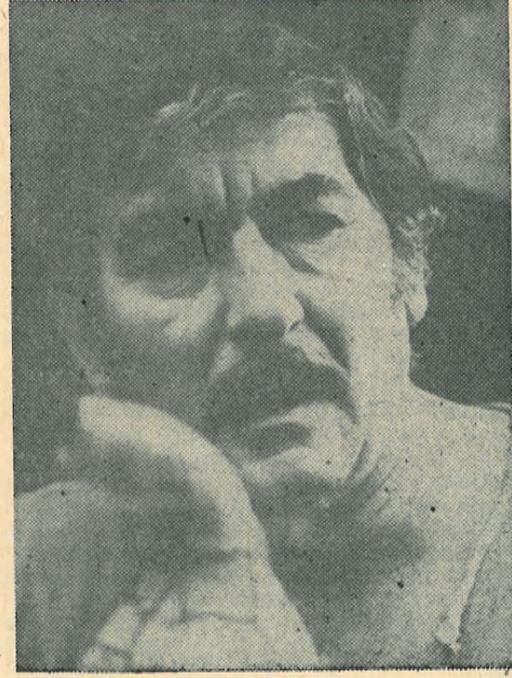
Autori filmu však mali určite radosť aj z obrovského záujmu divákov, ktorý bol naozaj mimoriadne veľký. Toto dielo rydzovo národného charakteru sa totiž v Taliansku strelo s naprosto spontánnym ohlasom a potvrdilo, že československá kinematografia má nádej presadiť sa vo svetovom meradle iba vtedy, keď hovorí predovšetkým o českých a slovenských ľudoch.

Avšak film Tisícročná včela by určite nevznikol, keby nebolo jeho vynikajúcej predlohy, rovnomenného románu Petra Jaroša. Práve v ňom autor popisuje osudy starého Martina Pichandu a príslušníkov jeho rodiny za tri desaťročia, od roku 1890 do konca prvej svetovej vojny. Päťstostránkový knihu možno zaradiť medzi obsiahle ságy typu Mannových Buddenbrookovcov alebo Galsworthyho Forsythovcov a spisovateľ zachycuje v nej životnú pút rodiny Pichandovcov rydzovo realisticky; je pritom príznačné, že si všimá skôr vecí v nás ako okolo nás. Kroky jeho hrdinov totiž usmerňujú základné ľudské pohnútky, akými sú vášeň, láska, nenávisť...

Avšak toto všetko si môže prečítať aj na stránkach našho časopisu Život, kde román Petra Jaroša Tisícročná včela vychádza na pokračovanie. Čitateľov pochopiteľne bude oveľa viac zaujímať filmové stvárnenie. A v ňom režisér Juraj Jakubísko všetko podstatné preložil do reči filmového obrazu neobyčajne citlivé. Netradične dlhý, stoštyridsaťminútový film doslova dýcha životom, strháva nielen pozoruhodnou formou vyprávania, ale aj silou svojej výpovede. Jeho hrdinovia sa pred nami skutočne rodia, milujú, radujú, trápia, umierajú. Ziskávajú si nás záujem a sympatie svojou vôľou, nepremoziteľnosťou, nepatetickou ľudskosťou, svojou silou nepoddávať sa osudu a vždy začínať odnova. Veľmi názorne to vystihol vo svojom tvorivom zámere Juraj Jakubísko: „Tisícročná včela je magicko-realistickej

Starý Martin Pichanda so synmi (zľava: Štefan Kvietik, Jozef Krónerey, Michal Dočolomanský)

Samo Pichanda (Štefan Kvietik)

sága jedného rodu, situovaná do obdobia Rakúsko-Uhorska. V zabudnutom kúte monarchie sa preháňajú guľové blesky, padajú ružové dažde a ľudia sa podobajú včelám. Aj osud rodímy Martina Pichandu sa podobá osudom včelieho roja. Podobne ako väčšina vidiečanov aj on je roľníkom, ale v čase, keď za Šudi pracuje samotná príroda, stáva sa sezónnym remeselníkom a na čele murárskej party odchádza ďaleko od domova. Murárčina poznámenáva nielen jeho životnú cestu, ale aj cesty jeho detí. V časovom rozpäti tridsiatich rokov sledujeme tri murárske cesty. Tri generácie rodu Pichandovecov sú troma odchodom do sveta, ale iba prvý je krásny. Druhý odchod je nevyhnutný a z tretieho sa nikto nevracia."

...Nestáva sa tak často, že pri porovnávaní literárnej a filmovej podoby jedného diela váhame, čomu dať prednosť. O Tisícročnej včele to právom môžeme povedať. A keď sme už pri filme, fažko si môžeme predstaviť Martina Pichandu inakšie ako Jozefa Krónera a jeho synov Sama a Valentu ako Štefana Kvietika a Michala Dočolomanského. Vynikajúcimi spoluhráčkami a partnerkami sú im Jana Janovská v úlohe Ruženy, Eva Jakoubková, Jana Březinová, Barbara Štěpánková a ďalšie, prevažne české herečky, ktoré si režisér vybral k stváreniu hlavných ženských postáv.

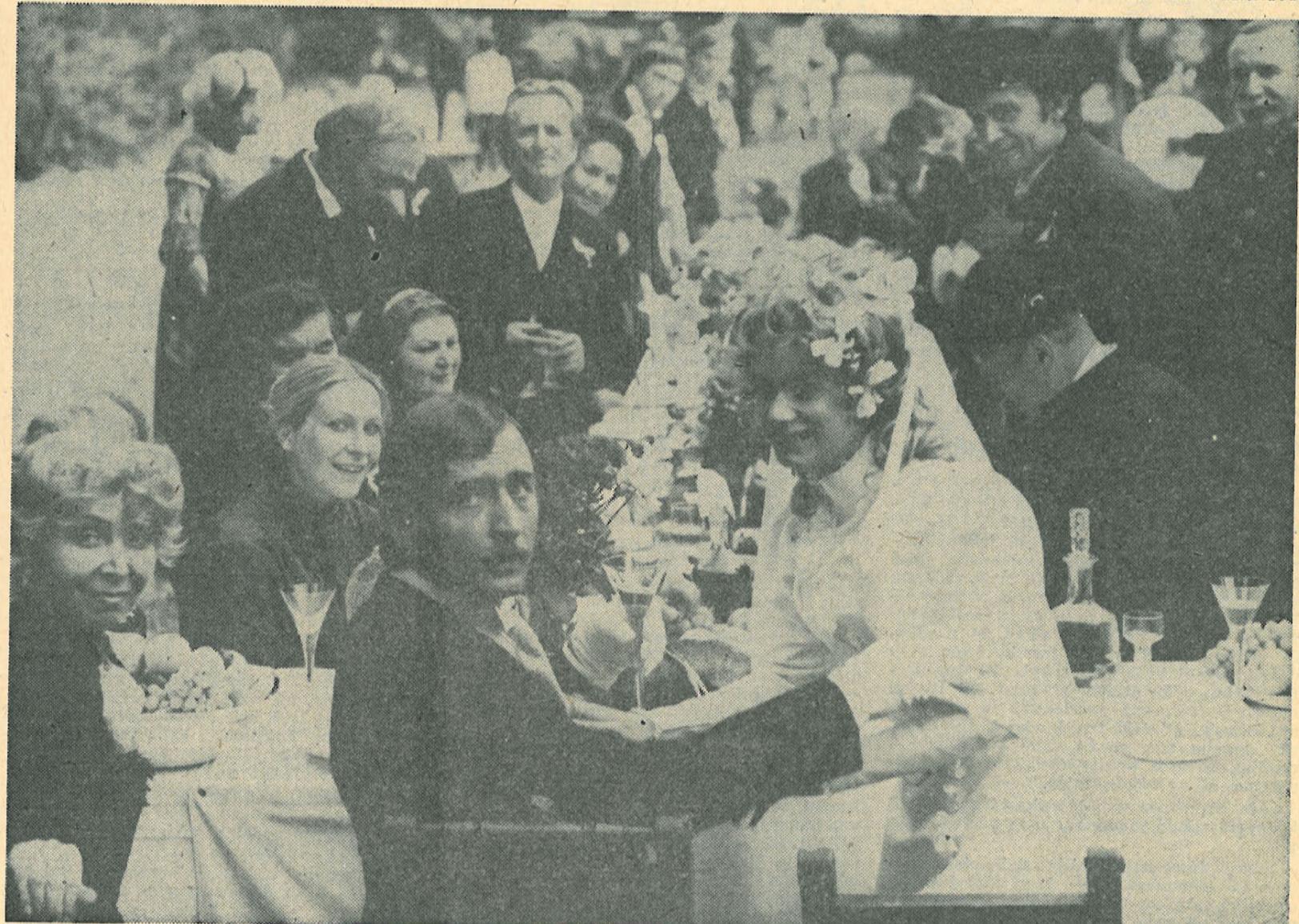
P.S. V súčasnosti režisér Juraj Jakubisko dokončuje pokračovanie Tisícročnej včely pod názvom Nemé ucho, hluché ucho, ktorého príbeh je situovaný do obdobia prvej republiky, t.j. do rokov 1918—1938. A právom možno očakávať, že tento film bude tak isto dobrý, ako Tisícročná včela.

JIŘÍ F. PILOUS

Hanka a Valent (M. Dočolomanský)

Na svadbe Valenta Pichandu s Matildou (M. Dočolomanský a Jana Březinová)

Foto: SPF Bratislava

KAREL ČAPEK

Případ s dítětem

„Když už tu je řeč o tom komisaři Bartošovi,” pravil pan Kratochvíl, „tak si vzpomínám na jeden případ, který taky nevyšel na veřejnost; to je ten případ s tím dítětem. Tak jednou přiběhla na komisařství k tomu Bartošovi taková mladá paní, žena jednoho rady od státních statků, nějakého pana Landy, s ukrutným pláčem, že nemohla ani dechu popadnout. Tomu Bartošovi ji bylo líto, třebaže měla zpuchly nos a byla celá flekatá od toho usedáváho pláče, a chlácholil ji, pokud to takový starý mládenecký a k tomu ještě policajt dovede. „Ale ježíšmarjá, mladá paní,” říkal jí, „tak už toho nechie, vždyť on vám hlavu neutrhne, vyspi se z toho a bude zase dobré; a dělá-li moc velký randál, tak s vám půjde támhle Hochman a dá mu nějakou po hubě; ale vy, paníčko, nemáte svému muži zavdávat podnět k žárlivosti; no, a je to.” — Totiž, abyste věděli, tímhle způsobem na policii srovánávají většinu čechhle rodinných tragédií.

Ala ta paní jenom potřásla hlavou a plakala tak, že bylo hrozno se podívat.

„Inu, krucinál,” zkoušel to pan Bartošek zase jinak, „tak on vám utekl, vidiť! Poslouchejte, vždyť on se zase vrátí, ten lump mizerální, ten vám tak stojí za to, holomek, abyste pro něj tak vyzváděla!”

„Pa — pane,” zakvídela ta mladá paníčka, „vždyť mně na — na ulici ukradli dítě!”

„Ale jděte,” řekl pan komisař nedůvěřivě, „co by dělali s dítětem? Třeba se jenom zaběhlo.”

„Nezaběhlo,” štkala ta nešťastná maminka, „vžyt jsou Růžence teprve tři měsíce!”

„Aha,” pravil pan Bartošek, který neměl ani ponětí, kdy takové dítě začíná chodit. „A jak vám to, prosím vás, mohli ukrást?”

Pomalou to z ní dostał, když předem se zaklel všemi přisahami, že to dítě určitě najde, aby ji uspokojil. Tedy to bylo tak: Pan Landa zrovna jezdil úředně po státních statcích a paní Landová chtěla vyšít Růžence pěkný bryndáček; a zatímco v ničirském krámcu vybírala hedvábí na ten bryndáček, nechala stát kočárek s Růženkou venku; když vyšla ven, byla Růženka i s kočárem tam. To bylo všechno, co za dobrou půl hodiny mohl z té vzlykající maminky vyzvědět.

„No tak, paní Landová,” řekl konečně komisař Bartošek, „ono to nebude tak zlé; konuje se, kdopak by kradl dítě? To se spíš nějaký harant sem tam odloží, takový případ jsem už měl. Já myslím, že takové mrně nemá žádnou cenu, ono se to nedá většinou prodat; ale kočárek má cenu, a peřinky — byly tam peřinky, že? — taky mají cenu; taková věc už stojí za ukradení. Já myslím, že někdo ukradl jenom ten kočárek a ty peřinky; řekl bych, že to byla ženská, protože chlap s kočárem by snad byl trochu nápadný. Tak ona ta ženská to dítě zas někde pohodí,” řekl ten Bartošek chlácholivě, „prosim vás, co by s ním dělala? Já myslím, že vám to nunátko ještě dnes přineseme, až se někde najde.”

„Ale když bude mít Růženka takový hlad,” bědovala mladá maminka, „ona už teď měla pit!”

„My ji dáme napít,” sliboval komisař, „jeho už jděte domů.” — A zavolal jednoho civilního, aby tu chudáka paní odvedl domů.

Odpoledne zazvonil sám komisař u té mladé paní. „Tak, paní Landová,” hlasil, „kočárek bychom už měli; teď nám chybí jen to dítě. Ten vozejek jsme našli prázdny a chodbě jednoho domu, kde ani žádné děti nejsou. Ona tam přišla k domovniči jedna paní, že chce jenom nakojit dítě; no a potom odešla. — Zatrápená věc,” povídal kroužek hlavy, „tak přece jenom ta osoba chtěla ukrást to škvorně a nic jiného. Já myslím, milá paní, když ta osoba o to děcko tak stála, že je nijak nepoškodí ani nesní; zkrátka můžete být bez starosti, a je to.”

„Ale já chci dostat svou Růženku zpátky,” křičela paní Landová zeufale.

„Tak to nám, paní, musíte dát fotografií nebo popis toho dítěte,” řekl komisař úředně.

„Ale, pane komisaři,” plakala ta mladá paní, „to víte, děti do jednoho roku se nemají fotografovat! To prý není dobré, prý pak dítě nechce růst —”

„Hm,” řekl komisař, „tedy nám to mrně aspoň přesně popište.”

To tedy ta maminka udělala velmi obšírně; prý má Růženka takové pěkné vlásny a nosánek, a taková krásná oči, a váží čtyři tisice čtyři sta devadesát gramů, a má takový krásný zadec, a faldíčky na nožičkách —

„Jaké faldíčky?” ptal se komisař.

„Takové k zulibání,” plakala ta maminka, „a takové vám sladké prstičky, a tak vám se na mámu smála —”

„Ale ježíšmarjá, paníčko,” lomozil pan Bartošek, „podle toho ji přece nemůžeme poznat! Má nějaké zvláštní známení?

„Má růžové pentličky na karkulce,” vzlykala mladá paní. „Každá holčička má přece růžové pentličky! Pro všechny svaté, pane, najděte mně moji Růženku!”

„A jaké má zuby?” ptal se pan Bartošek.

„Zádné, vždyť jsou jí sotva tři měsíce! Kdybyste věděl, jak se na mámu smála!” Paní Landová padla na kolena: „Paní komisaři, řekněte, že mně ji najdete!”

„Nu, budeme hledet,” bručel pan Bartošek v rozpacích. „Prosím vás, vstáte! Koukněte se, tady je otázka, proč jí ta osoba ukradla. Můžete mně říci, k čemu slouží takový kojenec?”

Paní Landová na něho vytřeštila oči. „Přece to je to nejkrásnější na světě,” vysvětlovala. „Paní, copak ve vás nejsou žádné materské city?”

Pan Bartošek se nechtěl přiznat k tomuto nedostatku a řekl honem: „Já myslím, že takového haranta by mohla ukrást jenom matka, která přišla o vlastní mládě a chce mít jiné. Víte, to je tak, jako když vám někdo v hospodě vezme klobouk: tak vy si vyberejte jiný a jdete. Tak to už jsem zarifil: nechal jsem ohlásit, kde komu v Praze umřel třímesíční prcek; a naši lidé se tam býdou podívat, rozumíte? Prosím vás, podle toho vašeho popisu ji nepoznáme.”

„Ale já ji poznám,” vzlykala paní Landová pokrčil rameny. „Ale přesto,”

řekl zamýšleně, „bych vzal na to jed, že ta ženská toho spratka ukradla kvůli nějakému hmotnému zisku. Milá paní, ono se moc málo krade z lásky; většinou to je pro peníze. Ale hergot, tak už neplaťte! My vám uděláme všecko, co můžeme.”

Když se pan Bartošek vrátil na komisařství, řekl svým lidem: „Poslouchejte, kdopak

z vás má třímesíčního fakana? Pošlete mně to sem.” — Tak jedna paní strážníková mu donesla své nejmladší; pan komisař si to nechal rozbali a povídá: „Vždyť je to moná. Tak vida, chlupy na hlavě to má a faldíčky to taky má — tohle bude nos, ne? — a zuby to taky nemá — Prosím vás, paníčko, podle čeho se pozná takový kojenec?”

Paní strážníková přitiskla své nejmladší k hrudí. „Vždyť je to má Mánička,” řekla pyšně, „copak nevidíte, že je to celý táta?”

Pan komisař se podíval nejistě na strážníka Hochmana, který se zježenými vousy a svraštlým rypákem se šklebil na svého potomka a dělal mu tlustým prstem „tití” a říkal „haf, haf, hafáček”. — „No, já nevím,” bručel komisař, „ten nos se mně zdá trochu jiný, ale snad jí ještě naroste. Počkejte, já se jdu podívat do parku, jak vypadají nemluvnata. To je to, všecky jak kapsářů a šupáků si našinec hněd všime, ale tenhle potér v perinkách, s tím přece nemáme co dělat.”

Za hodinu se ten Bartošek vrátil zdreem. „Poslouchejte, Hochmane,” řekl, „vždyť je to děsné, všechny tyhle děti jsou stejně! Jakpak mám udělat popis? Hledá se robátko třímesíční, ženského pohlaví, má vlásny, nosánek, očička a na prdyly faldíčky; zvláštní znamení: váží čtyři tisice čtyři sta devadesát gramů. Stačí to?”

„Pane komisaři,” řekl ten Hochman vážně, „ty gramy bych tam nedával; on takový mrcek váží jednou víc a jednou méně, podle toho, jakou má stoličku.”

„Ježíšmarjá,” bědoval komisař, „jakpak já mám tohle všechno vědět? Nemluvnata, to přece není náš referát! Poslyšte,” řekl najednou s úlevou, „co abychom to pověsili na krk někomu jinému, třeba Ochráně matek a kojenců!”

„Jenže my to tu máme jako krádež,” namítl ten strážník.

„To je pravda,” bručel komisař. „Bože, kdyby to byly ukradené hodinky nebo jiná rozumná věc, tak bych si s tím věděl rady; ale člověče, já nemám ani ponětí, jak se hledají ukradené děti!”

Tu chvíli se otevřely dvě a jeden strážník přivádí pláčící paní Landovou. „Paní komisaři,” hlasil, „tahle paníčka chtěla jedné paní na ulici vyrvat z náruče kojence, a přitom žtrpila velkou výtržnost a brajgl. Tak jsem ji sebral.”

„Pro Ježíše Krista, paní Landová,” spustil komisař, „co nám to děláte?”

„Vždyť to byla má Růženka,” kvílela mladá paní.

„Zádná Růženka,” řekl ten strážník. „Ta paní byla paní Roubalová z Budečské ulice, a to dítě je její třímesíční kluk.”

„Tak to vidíte, vy nešťastná osoba,” začal hromotav pan Bartošek. „Budeťte-li se nám do toho ještě jednou plést, tak vám s tím praštíme, rozumíme? — Počkejte,” vzpomněl si najednou, „na jaké jméno slyší to vaše dítě?”

„My ji říkáme Růženka,” vzlykala ta maminka, „Dudenka, Dydydy, bobeček, cácorka, košíláček, andílek, tátova, mámina, bakaná, pusinka, lulánek, brouček, ptáček, zlatáto —”

„A na to všechno ona slyší?” ptal se komisař užasle.

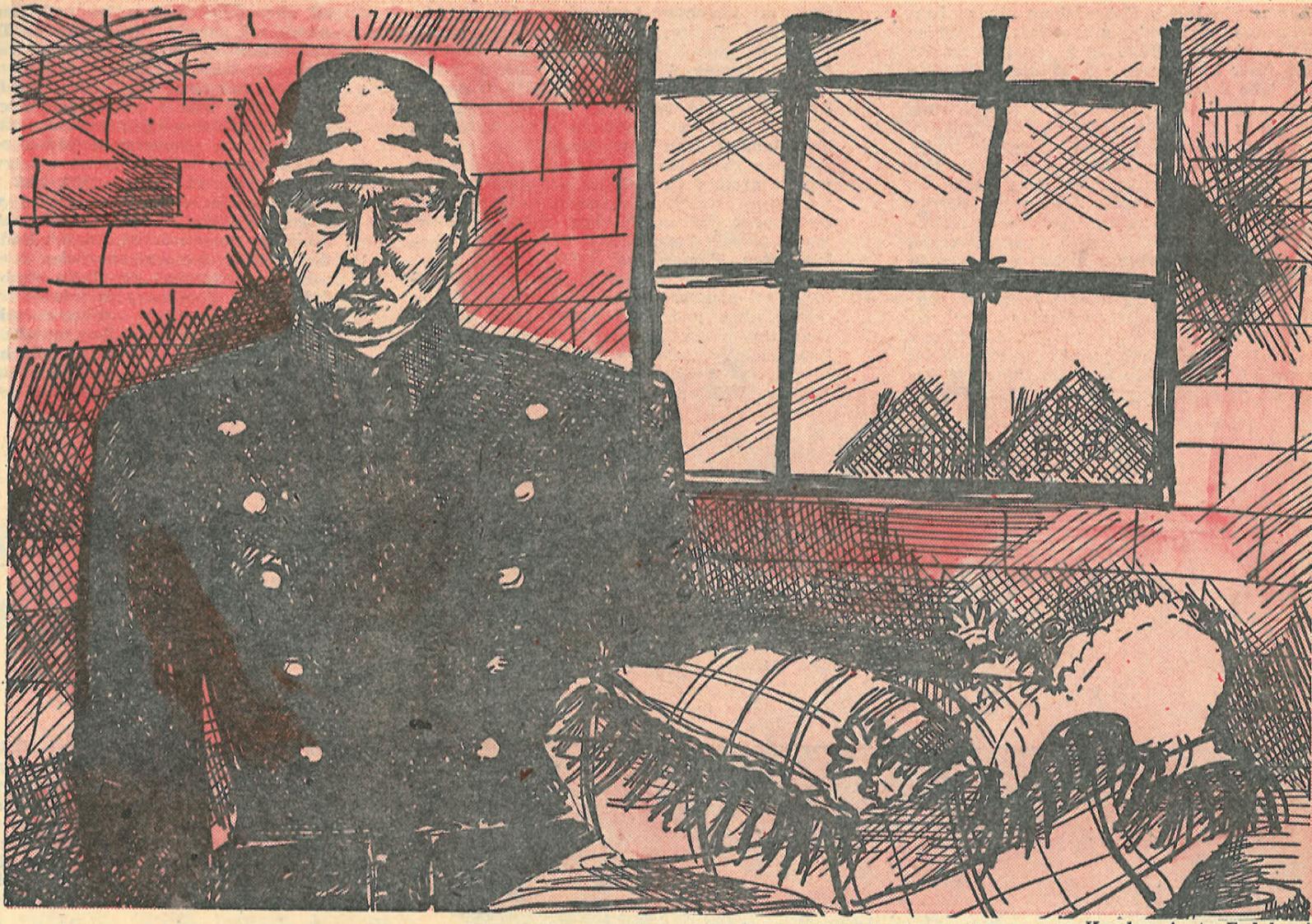
„Ona všemu rozumí,” ujišťovala maminka v pláči. „A tak se vám smíje, když jí říkáme hashaf, bububu, tydlimydlí nebo tití —”

„To nám bude málo platné,” minil pan komisař. „Já vám musím bohužel říci, paní Landová, že nám selhalo. V těch rodinách, kdy bylo hlášeno dětské úmrtí, vaše Růženka není: to už naši lidé všechno oběhli.”

Paní Landová se dívala ustrnule před sebe. „Paní komisaři,” vyhrkla v náhlém záblesku naděje, „já dám deset tisíc tomu, kdo mně Růženku najde. Vypište cenu, že kdo vás uvede na stopu dítěte, dostane deset tisíc!”

„Já bych to nedělal, milá paní,” řekl pan Bartošek pochybovačně.

„Vy nemáte žádný cit,” vybuchla mladá paní. „Já bych dala celý svět za svou Růženku!”

Kresba: Areta Fedaková

„Nu, jak chcete,” bručel pan Bartošek mrzutě. „Já to ohlásim, ale jen už se nám do toho pro Pánabohu nijak nepletěte!”

„To je těžký případ,” vzdychl, sotva se za ní zavřely dveře. „Počkejte, já vím, co se teď stane.”

Ono se to opravdu stalo: den nato mu tři tajni přinesli každý po uřvané třímesíční holčičce, a jeden, to byl ten Pištora, strčil jenom hlavu do dverí a zubil se: „Páne komisaři, nemohl by to být chlapeček? Chlapečka bych měl, a lacino!”

„Tohle máme z té ceny,” nadával pan Bartošek. „Pomalu tu budeme mít celý nálezinec. Zatracený případ!”

„Zatracený případ,” říkal si dopáleně, když se vracel do svého mládeneckého příbytku. „To bych rád věděl, jak to mrně teď najdeme.”

Když přišel domů, našel tam svou posluhováčku, takovou princmetálovou bábku hubátkou, jak nadšením září. „Jen se pojde podívat, páne komisaři,” povídala místo uvítání, „na tu vaši Barynu!”

Abyste věděli, ten pan Bartošek měl od panu Justitce čistokrevnou fenu boxerku, Barynu, která se zapomněla s nějakým vlnákem. Víte, já se jen divím, že se tyhle různé druhy psů vůbec uznávají za psy; já tomu nerozumím, podle čeho takový barzoj pozná, že jezevčík je taky pes. To my lidé se lišíme jenom jazykem nebo výrou, a přitom se můžeme navzájem sežrat. Teda ta Baryna měla s tím vlnáčkem devět štěňat, a teď u nich ležela, vrtěla ocáskem a blaženě se usmívala.

„Jen se podivejte,” hlaholila ta posluhováčka, „jak ona je na ty štěňata pyšná, jak se s nima chlubí, ta mrcha! Inu jako každá máma!”

Pan Bartošek se zamyslil a povídá: „Matko, je to pravda? Dělají to mámy?”

„No japejne,” prohlásila ta posluhováčka. „Jen to zkuste pochválit nějaké mámě její dítě!”

„To je zajímavé,” bručel pan Bartošek. „Počkejte, to zkusíme.”

Tak den nato vám byly všechny matky ve Velké Praze přímo u vytržení. Jak vyšly ven s dítětem v kočárku nebo v náručí, už byl u nich uniformovaný policajt nebo nějaký pán v buřince, šklebil se na to jejich rozkošné děťátko a dělal mu šmyk šmyk pod bradou. „To máte hezké dítětko, paní,” říkali přívětivě. „Jakpak je to staré?” — No, zkrátka byl to pro všechny maminky den radosti a pých.

A už v jedenáct ráno přivedla jeden tajný ke komisaři Bartoškovi takovou bledou a třesoucí se ženskou. „Tak tady ji máme, pane komisaři,” hlasil služebně. „Já ji poškal s kočárem, a když jsem jí řekl, jeje, to máte rozkošné dítětko, jakpak je to staré? — tak vám po mně tak zle stěnila otáma a schovala dítě za záclonky. Tak jsem jí řekl, pojďte se mnou, paničko, a nedělejte rámus.”

„Skoče pro paní Landovou,” řekl komisař. „A vy, osoba, mně pro Krista Pána řekněte, proč jste to dítě ukradla!”

Ta osoba ani dlouho nezapírala, hned se spletla. Byla vám to svobodná holka a měla holčíku s jedním pámem. To dítě jí poslední dny trochu stonalo s bříškem a dvě noci kříčelo. Třetí noc mu ta ženská v posteli dala prs a při tom usnula; a když se ráno probudila, bylo prý to dítě modré a mrtvé. Já nevím, jak je to možné,” pravil pan Kratochvíl s jakousi pochybností.

„Možné to je,” vmlíhal se mu do řeči doktor Vitásek. „Předně byla ta matka nevyspalá; za druhé to dítě asi mělo katar a pár dní odmítalo prs. Proto byl ten prs příliš těžký, a když ta matka usnula, svezl se dítěti na nosejček a dítě se udusilo. To se konečně může stát. Tak dál.”

„Snad tedy to tak bylo,” pokračoval pan Kratochvíl. „Když ráno ta ženská viděla, že její dítě je mrtvé, šla to hlásit na faru; ale

cestou viděla ten kočárek paní Landové, a tu jí napadlo, když bude mít jiné dítě, že ji ten pán bude platit alimenty dál. Krom toho prý,” řekl pan Kratochvíl rozpačitě a začervenal se, „ji hrozně tlačilo mlíko.”

Doktor Vitásek přikývl. „To je taky pravda,” řekl.

„To víte,” omlouval se pan Kratochvíl, „v těch věcech se já nevyznám. Tedy proto ukradla to dítě s kočárem a ten kočárek pak nechala stát v chodbě cizího domu; a tu Růženku si odnesla domů místo své Zdeničky. Ale ona to musela být nějaká blázlivá nebo divná ženská, protože to své mrtvé dítě dala zatím do ledničky; prý je chtěla v noci někde zakopat nebo položit, ale neměla k tomu odvahu.”

Zatím přišla ta paní Landová. „Tak, mladá maminka,” povídá jí pan Bartošek, „tady máte to své mrně.”

Pani Landovou polily slzy. „To přece není má Růženka,” vyhrkla, „Růženka měla jiný čepicek!”

„Hrom do toho,” křikl komisař, „rozbalte to!” A když to leželo na jeho psacím stole, pozvedl to za nožičky a řekl: „Tak se podivejte, jaké to má na zadečku faldíčky!” — Ale to už paní Landová klečela na zemi a líbala tomu škváreně ručičky a nožičky. „Ty má Růženku,” kříčela v pláči, „ty ptáčku! Dyddy, ty bakaná, ty mámina prcinko, ty mé zlato —”

„Prosím vás, paní,” řekl pan Bartošek mrzutě, „přestaňte, nebo se na mou duši ožením. A těch deset tisíc dejte na nemanželské matky, rozumíte?”

„Pan komisaři,” řekla paní Landová slavnostně, „pochovajte to dítě a požehnejte mu!”

„Musí to být?” bručel pan Bartošek. „Jak se to bere? Aha. Ale koukejte, ono to záčiná brečet. Nate, vemte si to honem!”

A to už je konec toho případu s dítětem.

Zamagurie leží v Popradskom okrese bezprostredne na hranici s Poľskom. Dunajec tvorí hranicu v dĺžke 18 kilometrov už od roku 1518. Zamagurie má 20 obcí, 253 km² a na jeho území žije 11 000 obyvateľov. Najstaršie obce vznikali v 13. a 14. storočí, mladšie v 17. a 18. stor. Najstaršia obec, dnes mestského Spišská Stará Ves bola podľa zachovaných listín založená už v roku 1108—1110. Je tu najstarší gotický kostol na Zamaguri. Kedysi celé Zamagurie patrilo piatim feudálnym zemepánom Berzeviciovcom, Görgälyovcom, Horváth Palocsayovcom, Svabyovcom a panstvu mníchov v Červenom Kláštore.

Cervený Kláštor, významné turistické centrum príťahuje ako magnet milovníkov prírodných krás a vodných športov. Atraktívna a veľmi vyhľadávaná je plavba na pliach po vodách hraničného Dunajca, ktorá sa daťuje od polovice augusta roku 1708. Príťaž-

livý je starobylý kartuziánsko-kamalduský obnovený kláštor, úradným menom Eremus Rubri Claustrum in Valle Lechnicz — Pustovňa Červený Kláštor v lechnickom údoli, založený a známy od roku 1319. Červený Kláštor po rekonštrukcii bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku prvej kategórie. Poslednou etapou rekonštrukcie je gotický chrám z roku 1360, v ktorom je pochovaný poľský arcibiskup z Gniezna Bohumil.

Cervený Kláštor pozostáva z troch časťí. Je tu obec Červený Kláštor, objekt Č. Kláštora a kúpele Smerdžonka. Obec vznikla kolonizáciou Nemcov zo Svábska ešte v 14. storočí. Najskôr to bol major Cervenokláštorského panstva zvaný Podlechnica. Charakter obce nadobúda major roku 1786 a obec dostáva pomenovanie podľa jej niekdajších obyvateľov — Nižné Sváby. V roku 1949 Nižné Sváby premenovali na Červený Kláštor. Kláštor bol vybudovaný kilometer

od obce opodial Dunajca pod Tromi kamenami, pri sútoku Lipičianky do Dunajca bol vyhradený miestom prísnnej rehole kartuziánov. Kúpele Červený Kláštor na Smerdžonke, vzdialené asi kilometer od kláštora, tvorí súbor zväčša nových obytných domov. Boli tu známe očistné kúpele s dobrou číhou sŕňou glauherovou vodou na ischemiu, reumatizmus, kožné, črevné a nervové choroby, známe už v roku 1820, kedy tu posúval kúpele v pramene teplej vody mlynár v starej stodole. Dnes tu má Chémia Strážske, po prestavbe starých budov, založené svoje rekreačné stredisko.

Dalšie rekreačné stredisko školskej medze mesta Bratislavu je zriadené v objekte Červeného Kláštora. Okrem toho sa Č. Kláštore nachádza Zamagurské múzeum, pozostávajúce z troch expozícii: historickej, etnografickej a farmaceutickej, umiestnené v jednom mnišskom obnovenom domku. L

Ako žije ČERVENÝ KLÁŠTOR

Refektár so sietovou klenbou v Červenom Kláštore

poziciami múzea prejde ročne okolo 50 000 návštěvníkov z celého sveta. Podáva sa výklad v piatich jazykoch: nemecky, anglicky, francúzsky, rusky a maďarsky. Počas prehliadky múzea prijemne pôsobí zvukový kulisa v podobe organovej chrámovej hudby. V areáli kláštora je vybudované tenisové ihrisko, v zime prestavané na hokejové hokejisko.

Medzi významné športové a kultúrne podujatia v Pieninách patrí známy Medzinárodný pieninský slalom na Dunajci, ktorý sa natrvalo zapísal do histórie obce. Toto podujatie sa uskutočňuje obyčajne začiatkom septembra za účasti popredných zahraničných pretekárov. Zakladateľom MPS je Dušan Benicky. Mladých adeptov do tajov vodáckeho športu zasväcaje teraz Imrich Vojsovít, v jednej osobe tréner mladých vodkov zo Zamaguria, dlhorocný funkcionár organizátora MPS.

Politicko-spoločenský a ekonomický život v obci Červený Kláštor usmerňuje a vede Dedinská organizácia Komunistickej strany Slovenska, ktorej predsedom je ing. Ján Hubec, ktorý je zároveň predsedom MNV. KSS je v obci vedúcou silou, získala si autoritu, usmerňuje prácu MNV a spoločenských organizácií zdrúžených v Národnom fronte. Základom práce komunistov v obci je plnenie záverov XVI. zjazdu KSČ vo vlastných podmienkach, pričom každý komunista došiel konkrétnu úlohu. Stranicke schôdze riešia problémy obce a iné nástojučivé úlohy. Výbor organizácie sa stará o ideologickú rast svojich členov prostredníctvom stranickeho vzdelávania. Propagandista vede stranicke školenie — strana organizuje v obci štvrtročné verejné stranicke schôdze, na ktorých sa riešia celoobecné problémy, hodnoti sa plnenie volebnych programov NF v bývalej prostrednej súčinnosti s MNV. Verejně schôdze sú akýmsi tvorcami a garantom zvyšovania politickej aktivity a pracovnej iniciatívy občanov, čo sa prejavuje v socialistických záväzkoch zameraných na prekračenie úloh, na kvalitu, hospodárnosť, efektivnosť a politickú angažovanosť pri výstavbe rozvinutej socialistickej spoločnosti, ktorá na svojom pracovisku a v bydlisku. DO KSČ má 13 kmeňových a 17 registrovaných členov, ktorí sú príkladom v práci, ako aj v súkromnom živote pre ostatných občanov. Napríklad vlastní vďaka príkladnej a obecnej práci komunistov obec Červený Kláštor

získala prvé miesto v okrese Poprad i v kraji pri zbere sena na jedného ekonomickej činného občana, za čo obdržala 20 000 korún. Táto výhra v socialistickej súťaži je určená na ďalší rozvoj obce. Medzi prvými pri zbere sena z nepriestupných miest boli komunisti, ktorí dali dobrý príklad ostatným občanom.

Miestny národný výbor v Červenom Kláštore, ktorého predsedom je ing. Ján Hubcej, má fažkú prácu, keďže pred dvomi rokmi došlo k integrácii dvoch MNV — Červený Kláštor a susedná Lechnica, ako aj k integrácii škôl. Vo voľebnom programe NF si MNV vytýčil program na nasledujúce voľebné obdobie. Investičné a neinvestičné úlohy sú pomerne náročné. MNV v rámci svojich možností uspokojuje potreby občanov, rozvoj služieb, obchodnej siete, stará sa o skrášľovanie obce.

ČERVENÝ KLAŠTOR

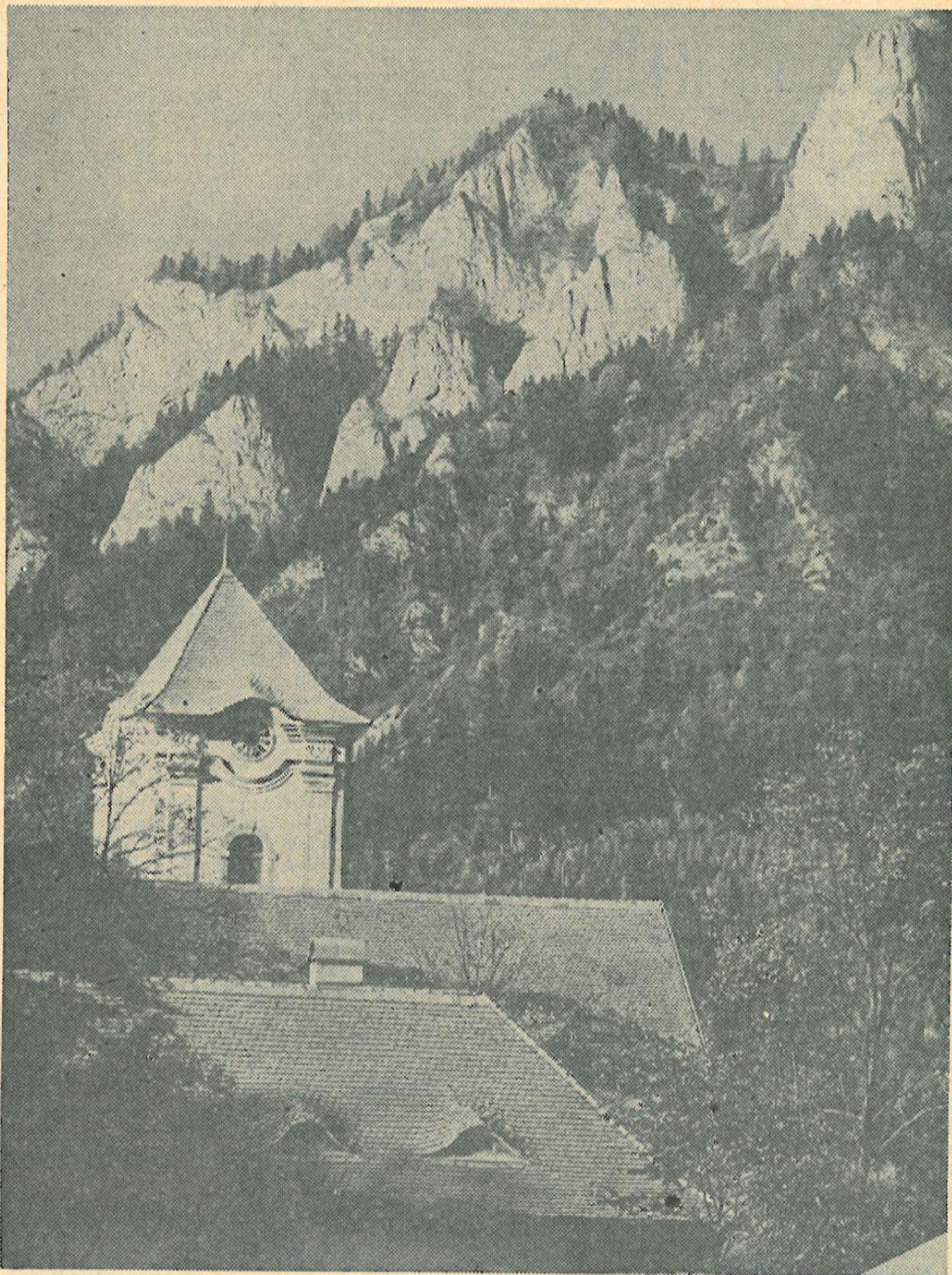
Kedže Červený Kláštor s Pieninami je dnes preferovanou turistickou oblasťou, ktorú ročne navštíví okolo 200 000 turistov, bol pre túto oblasť vypracovaný nový územný plán, v ktorom sa počíta s rozsiahlohou výstavbou zariadení pre turistov a občanov. Projekt počíta s výstavbou lodenice, ubytovacích a stravovacích kapacít, s výstavbou nového kempingu pre turistov, očistných kúpeľov, s rozšírením služieb, dopravy, kanalizácie, rôznych športových a kultúrnych zariadení.

Kultúrno-spoločenský život zabezpečuje Osvetová beseda, ktorej správcom je Mária Výrosteková. V obci je kultúrny dom, ktorý si však vyžaduje generálnu opravu, potom sväzaci budú mať k dispozícii klubovňu. Vari najväčším kultúrno-spoločenským podujatím v Červenom Kláštore sú Zamagurské folklórne slávnosti — tento rok v polovici júna sa v Pieninách uskutoční VII. ročník ZFS, na ktorých vystúpia folklórne súbory, skupiny a jednotlivci z celého východného Slovenska. Na toto podujatie pozývame aj našich susedov a krajanov z Poľska.

Na úseku obchodnej siete má Červený Kláštor problém, tak isto ako aj s ubytovaním hostí. Situáciu s ubytovaním zachraňujú súkromníci a Motorest v Haligovciach, vzdialenosť 2 km, ako aj turistická chata Pieštiny v Lesnici vzdialenej ok. 10 km. V Č. Kláštore nemáme zatiaľ ani benzínové čerpadlo, najbližšie je v Sp. Starej Vsi. V Č. Kláštore sú dve predajne potravín, stánok so zeleninou a v lete aj výletná reštaurácia na verejnem táborku a stánok, v ktorom predávajú suveníry. Pri MNV je cestovná kancelária Slovakotour, ktorá zabezpečuje plavbu, ubytovanie v súkromí a iné služby. Plavbu na pltiach po Dunajci organizujú Komunálne služby v Starej Eubovni. V Č. Kláštore je možnosť stanovania na verejnem táborku pod Tromi korunami, kde je teplá a studená voda, prijemné prostredie, možnosť kladenia ohňa a parkovania motorového vozidla.

Červený Kláštor s Pieninami je dnes preferovanou turistickou oblasťou, ktorú vyhľadávajú turisti z celého sveta. Rok čo rok sa služby v Pieninách zlepšujú, ale sú ešte aj problémy, ktoré treba neodkladne riešiť.

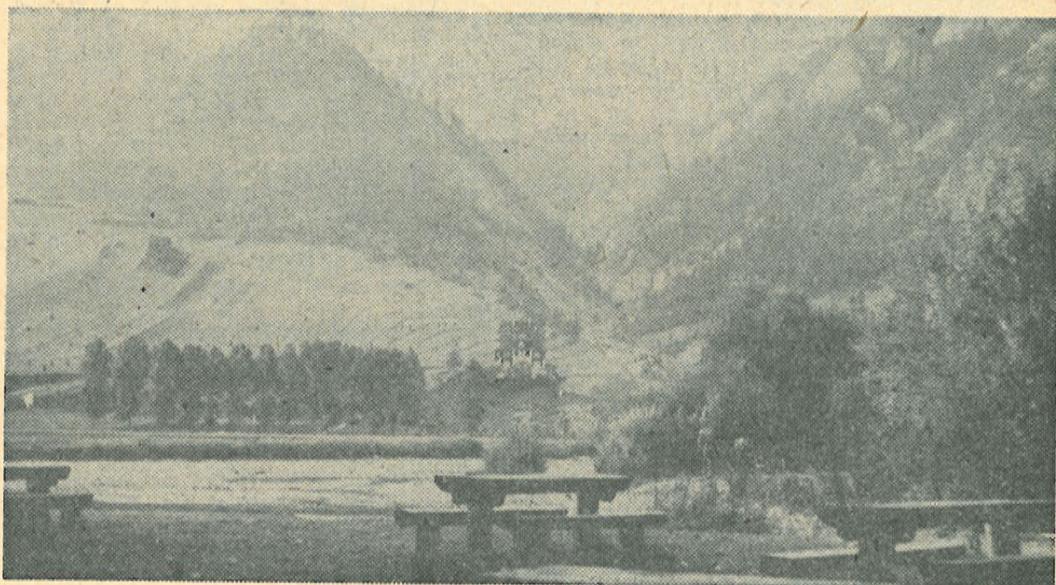
FRANTIŠEK SOSKA
správca múzea Č. Kláštor

Budova Č. Kláštora na pozadí Troch Korún

Pohľad na poľskú stranu pri úpäti Pienin

Snímky: A.Ch. a archiv

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA (II2)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Valentovi Pichandovi sa učavilo až do vlaku. Ne perónne sa dlho lúčil s Lídou Tomákovou a bol rád, keď konečne vlak prišťaľ. Pozval Lídę na chvíliku do kupé, uložil si kufre a len potom sa objali a poobzali.

— Libaš mnč, jakoby to bylo naposled, — povedala Lída.

— Všetko je možné, — usmial sa skepticicky.

— Já vím! — povedala. — Ale já tě budu čekat, přijed kdykoliv...

Včela nesľuboval a Lída tentoraz sluby ani nechcela. Vyprevadil ju opäť z kupé na perón. Tam mu tuho stisla ruky, pozrela mu do očí a povedala smutne:

— Ted' se mi zdá, že tě skutečně již nikdy neuvidím!

Vlak sa pohol a Valent si vydýhol. Zákýval Líde a sadol si. Iba teraz si uvedomil, že nie je v kupé sám. Oproti nemu sedel starší manželský páár a vedľa neho dôstojník s hodnosťou majora. Valent vytiahol noviny, pokúsil sa čítať, ale nemohol. Oprel sa, prizmúrili oči a myslie na Lídú. Naozaj ju už nikdy neuvidiš...? Naozaj sa jej už nikdy nedotknem, nikdy sa s ňou nebude milovať a lákať? Ošial žiaľu mu vohnal pod pravretie viečka slzy a nútí ho kŕčivo zovret ďeluste. Nie! Takto! Vyskočil, rýchlo vysiel z kupá na chodbu a tam si prikázal: nebudesh na ňu myslieť, zabudneš! Už ju nikdy neuvidiš, ved' to dobre vieš, tak si pomyslí, že vobec nebola! Zabudnú! Zabudnú!... Prenehadol v sebe nápor žiaľu a do kupé sa vrátil vyravnanejší. Ech, ech! Znova sa našiel. Ak sa mu ešte pred chvílikou zdalo všetko vägne a bez Lídy zbytočné, teraz už veci okolo dostali opäť zmysel; aspoň ten najzákladnejší zmysel, ktorým sa mu vždy ponúkali. Hned mu bolo aj veselie a nálada ho neopustila po celý zvyšok cesty, celé dlhé hodiny, až kým nevystúpil, po niekoľkonásobnom presadaní, z osobného vlaku v Královej Lehote a potom nezastal, spokojne a rozkročeno, na prahu rodičovského domu. Najprv sa k nemu vrhli a ovešali ho Samove deťi. Zavalil ich eukrátkmi a hned mu dali pokoj. Potom sa objal s materou a s otcom, s bratom i so švagrinou. Porozdával malé darčeky a položil na stôl litrovku pálenky. Ponialieval. Vypili si na Valentove skončené štúdiá, na jeho šťastný návrat a na zdravie všetkých prítomných.

— Kde budeš robiť, bratku? — spýtal sa brat Samo.

— Ešte neviem! Doma však nezostanem!

— O takých študovaných ako ty by sa mali všebo pobiť, — povedal Samo. — To len robotník je prebytok.

— Robota sa nájde! — vrtela sa okolo Valentova mat.

— Haderpán sa na teba pákrat vypytoval, — prevravel otec.

— A tá jeho fiľna ma minule pristavila, — ozvala sa švagríná Mária. — Vraj či neviem, kedy zavíta.

— Nuž a Hanka! — zaúpela mat. — Tá sa ide od nedočkavosti pominú!

Valent sa ošíval na stoličke, odhal v rozpakoch do dlane, pozrel na prázdne poháriky a dolial. Opäť si štrngli. Bodro a schuti vypili.

— V Prahe ako? — spýtal sa otec.

— Živo, otec! Možno až prívelmi!

— Cože, vari bude revolúcia?

— To hádam nie, chvalabohu, ale aj tak je tam živo.

— A keby bola? — zamiešal sa Samo. — Nebola by prvá! A zišla by sa.

— Revolúcia? — spýtal sa Valent a pozrel na brata, ktorý prikývol. — Nezachádzas prídaleko?

— Ak má byť, ja ani ty jej nezabráníme.

— Nebude! — povedal rozhodne Valent a opäť naliel. — Vidite, skoro by som bol zabudol, — spamätl sa a zláhka sa udrel do čela. — Veď ja ešte niečo mám!

Podišiel ku svojmu kufriku, pohrabal sa v ňom a vytiahol rozložitú mapu.

— Austrália! — podal mapu otcovi. — Celkom nová!

— Valent, chlapče, ty si ma potešíš! — vykrikol otec, netrpežlivými rukami ulapil mapu a s rozriarenou tvárou sa do nej zahľadel. — Idem, poprezerám si ju, — vytratil sa do svojej izbietky.

Vtedy ktorosi zaklopal a dvere sa vŕhavovo otvorili. Na prahu stál paholok od Haderpána. Uklonil sa a útivo pozdravil.

— Pán Haderpán mi prikázali pozvať mladého pána na večeru, — vyrapotal paholok zo seba jedným dychom.

Všetci pozreli na Valentu.

— Ze prídem! — povedal Valent po chvíli väčšinou.

Paholok pozdravil a zmizol tak náhle, ako sa zjavil.

— Načo ja varím kysel? — splesla mat bezradne rukami.

— Skúsim ho rád! — zasmial sa Valent.

— A hoci aj hned!

Zeny začali po stole rozkladať taniere.

Valent jedol s pôžitkom a do neba kysel vychváľoval. Len čo však dojedol, netrpežlivovo pozrel na hodinky a začal sa poberať. Nebol preč ani desať minút, keď sa zjavila rozhorúčená Hanka. Už-už chcela zajasať, vykriknuť, ale keď sa rozhliadla, zarazila sa.

— Nepríšiel? — spýtala sa sklamane.

Chvíľu jej nikto neodpovedal, potom sa Samo nad ňou uľútostil:

— Večeria u Haderpána, ale dlho vari nebude.

Hanka Kolárová sa len zachichotala a hned zmizla. Samo jej ani nestačil podať plný pohárik. Zaváhal, rozpačito sa poobzeral okolo seba nakoniec vypil sám.

Starý Martin Pichanda sa z roka na rok menil, starol. Tieto zmeny pozorovala len jeho žena Ružena a čudovala sa, že je stále veselý. Zlakla sa však, že onedlho jej muž zomrie. Zatúžila sa vyspovedať a zatiahnutá spoved aj Martina, ale nebola to ľahká úloha, keďže manžel do kostola nechodzi. Súžovala sa a trápila a často sa v robove pozabudla, ale muža prehovoril nemohla. Podobné premeny prežíval Samo Pichanda, ktorý jedného dňa zistil, že je ateistom, prestal chodiť do kostola, ale farára nadalej záživil. Medzi nimi však došlo k ostrej výmene názorov. Samo pracoval pri ťelesnici ako sezónny murár spolu s dvoma staršími ťelesničarmi, Jánom Anostom a Bírom Tolkým, ktorí sa nakoniec priznali, že sú členmi sociálnej demokracie. Predložili Samovi program a vysvetlovali mu úlohu jej členov a začo vlastne bojujú. Priniesli mu taktiež stanovy, brožúry a časopisy a nahovarali ho, aby vstúpil medzi nich. Samo sa zo začiatku ošíval, moril sa s knížkami, ale na treći týždeň oznámil svojim spolupracovníkom, že vstupuje do sociálnodemokratickej strany.

od neho však predsa len zastala. Zadýchčane sa smiala. Valent hľadel na ňu prekvapene, dlho a bez slova. Bola to zrelá žena. Možno už prezretá žena. Iba teraz ju letmo pozdravil. Keď ho smelo chytila za ruku a potiahla k domu, nepokojne a zahanbene sa pohoršal okolo seba. Takéto dôvernosti na verejnosti mu boli nepríjemné. Radšej sa však poddal a rýchlo vykročil do domu. Rozjarená Hermína ho zaviedla do svojej izby, zapratanej čerstvými olejovými plátnami. Uprostred na rozložitom stojane trčala nedokončená krajinka. A všade okolo stojana sa povahačovali štecte a farby. Valent sa znova prekvapil.

— Vidíš, maľujem! — povedala Hermína.

— A vraj mám aj talent!

— No?! — prikývol súhlasne a zadival sa pozornejšie na jednotlivé platna. — Nie je to najhoršie.

Hermína sa šťastne zasmiala.

— Pamätaš sa, — vyrušila Valentu, tu si ma učil po nemecky vyznávať lásku a tamto sme sa prvý raz bozkali, — ukazovala kdesi do kúta.

— Naozaj? — prekvapil sa znova.

— Naozaj! — potvrdila a potom sa na Valentu odovzdane zahľadela. — Naozaj, ved' my sme sa na privítanie ani nepobozkali!

Prešli do salónu a sadli si oproti sebe do hlbokých kresiel. Hermínina tvár sa už opäť rozvrávila. Vzrušene sa rozvrávela:

— Ak súhlasíš, námamojeme tvoj portrét. Oblietieš si jazdecký úbor a sadneš si na koňa... Áno, áno, ako keby som to už videla, budeš sedieť na koni a budeš ma milovať... Hahaha, to je nádhera, — vyskočila Hermína z kresla, zadívala sa uprene pred seba, akoby to, o čom hovorila, pred sebou už videla. Rukami mávala vopred seba, akoby tú svoju predstavu hladkala. — Hahaha, hahaha, — vzrušene sa smiala. — To je ono, to je ono, ty budeš sedieť na koni, ja fa budem maťať a ty ma za to budeš milovať, — vykrikovala a opäť sa neprestajne, akosi detsky smiala.

Dvere sa prudko roztvorili a do salóna vošli Július Haderpán a jeho žena Valika.

— Som rád, že si tak rozumiete. — rozváriali sa Haderpánovi tvári, keď podal rožarenú Valentovi ruku. — Tak ako, pán doktor, na rodnej hrude, ako? — žoviálne zažartoval.

— Ujde! — povedal Valent, obrátil sa k paní Valike, mierne sa jej uklonil a šepol: — Bozkávam! — Hned aj jemne ulapil počkávanú ruku a zláhka sa dotkol perami počkávky. Paní Valika sa zapýrila, a keď jej pustil ruku, rýchlo si ju schovala za chrbát.

Služobná priniesla čaj. Posadali si okolo stola a pri náročnom a nesmierne nudnom rozhovore sŕkali do seba sladkú tekutinu, pokútne pokukávali po sebe, vrteli sa a prevarovali, až to nakoniec domáceho pána omrzelo.

— Pod do mojej pracovne, Valent, — povedal Haderpán a vstal od stola. — My chlapci sa musíme vážne porozprávať...

Len čo sa za chlapmi zatvorili dvere, matka s dcérou pozreli spokojne na seba a obidve sa ticho, s nádejou zachichúňali do dlani.

— Ten má ale spôsoby! — s údivom pochvalovala Valenta pani Valika. — Ěste sa buď pred ním hanbit!

— Namaľujem ho! — vyhlesla roztúžená Hermína.

Obidve, matka i dcéra, opäť pozreli na seba, ale teraz sa aj objali. Hned si sadli na pohovku a tam si potichu trkotali.

Haderpán vo svojej pracovni otvoril najprv bar.

— Koňak? — obrátil sa na Valent.

— Rád!

Haderpán zaváhal, do ktorých pohárov má koňak vliať. Nakoniec sa rozhodol pre najväčšie, dvojdecové a nalial ich doplnia. Valent s údivom hľadel na jeho počinanie. Haderpán to zbadal a uvoľnene sa zasmial.

— Aspoň nebudeme musieť jednostaj nlievať, — povedal, akoby číral Valentove myšlienky, a podal mu do ruky dvojdecák koňaku. Strnigli si, odpili.

— Cigaru? — odchýnil Haderpán vrchnák na škatuľke zo slonovej kosti.

Prikyvola.

Zapálili si obidva a napokon sa usalašili pri stole.

— Ako je v Prahe? — spýtal sa Haderpán.

— Rušno! — povedal Valent. — Živo! Všetko sa hýbe, dviba!

— Dobre si to postrehol! — pochválil ho Haderpán. — Tu je to nie inak! Kapitál sa hýbe ako nikdy predtým, a keď ním rozumne pohneš, napuchne ti ako huba po daždi, zväčší sa troj, päť, desaťnásobne! Rozmýšľal som o tebe, Valent. Poznám ťa od mala, dôverujem ťi. Teraz si právnik, a to nie je hocičo. Ja mám kapitál a skúsenosti, ty rozum. Skúsenosti získaš po čase tiež. My dvaja by sme sa mali dať dokopy. Nech som rozmýšľal, ako chcel, lepšieho ako ty som nenašiel, — odmlčal sa na chvíľu Haderpán, strnhol si s Valentom a vypil koňak na dúšok. — Garbarne v Mikuláši sa idú nevidané rozširovať. Terajší majitel mi ponúkol aby som sa aj ja stal podielníkom budúcej veľkej fabriky. Súhlasiel som. Je to napokon bratranc mojej ženy, tak mu môžem plne dôverovať. Ja by som však chcel, aby si aj ty bol jedným z podielníkov...

— Ja? — prekvapil sa Valent Pichanda a tak prudko sa zdvihol, že takmer prevrhol pohárik so zbytkom koňaku. — Nemám kapičku! Chýbajú mi peniaze!

Haderpán sa ticho zasmial.

— Keď zarobiš, vrátiš! A možno sa veci vyvinú tak, že ani vraciať nebudeš musieť! — rozosmial sa Haderpán naplno. — No tak čo, súhlasiš?

— Ja... neviem! Prekvapili ste ma!

— Rozmysli si, poraď sa s otcem a zajtra mi povieš!

— Dobre, porozmýšľam! — súhlasiel Valent.

— Pobrali sa k dverám, chceli vojsť do salónu, ale Haderpán ešte Valenta zadržal za ruku.

— A robota? Miesto máš?

— Tento týždeň poľhadám.

— Mohol by som ti trocha pomôcť?

— Mohli by ste?

— Známost je niekedy lepšia ako peniaze. Svagor je v Ružomberku na sedrii sudcom. Pozajtra ta cestujem, opýtam sa ho.

— Veľmi vám ďakujem!

— Ned'akuj, — poťaľkal ho Haderpán po pleci a Valent sa placho usmial. — To je maličkosť! Sme ľudia, kresťania, susedia a dobrí známi. Musíme si pomáhať! Musíme si rozumieť!

Vošli do salónu a obidve ženy sa prestali chichúnať.

Po piatich minútach, v ktorých Valent opäť získal sebavedomie, začali konverzovať o pražských divadlach, mužskej i ženskej móde a Július Haderpán len potŕval, potom zívol a nakoniec od nudy nebadane zaspal. Valent sa začal poberať. Hermína ho vyprevadila k domovým dverám a potom na kúsku v tmavej záhrade. Po desiatich krokoch sa na Valenta prilepila. Tuho ho stisla, ticho zakvínila.

— Ty ma nechceš? — ťepla.

— Nepovedal som!

— Tak ma bozkaj!

Bozkal ju na čelo a potom na ústa. Priplála k nemu telom a celá sa triasla.

Na balkón vyšla pani Valika, oprela sa o zábradlie a zahľadela sa do tmavej záhrady. Valent ju zbadal.

— Pozerá na nás! — povedal.

— Kto? — strhla sa Hermína.

— Tvoja matka! Dobrú noc!

Neodpovedala, len sa hnevlivo zvrtla a náhľivo odcupitala. Valent vyšiel na cestu. Kráčal priedomiami a čoskoro sa mu ulávalo. Zrazu spadla z neho predchádzajúca stiesnenosť a bol by si najradšej zaspieval. Bolo desať hodín, doma už spali. Rozsvietil kampu v kuchyni a napil sa lipového čaju. Vtedy niekto ticho zaklopal.

— Dalej!

Dvere sa otvorili a na prahu stála Hanka Kolárová.

— Vojdi! — vyšiel jej oproti.

Prešla do kuchyne a Valent zatvoril. Hned ako Valent zatvoril dvere, Hanka Kolárová mu vklzla do náručia, objala ho a prisala sa k nemu celým telom: ústami aj očami, rukami, nohami, prstami i vlasmi. Poddával sa jej dotykom, omámený jej horúcim a vonavým dychom, vzrušovaný jej prudko bijúcim srdcom, jej tuhým a dráždivým telom, pevnými prsami, mäkkým rozkrokom. Odrazu vstúpila doňho sila i chuť, slastí i bolesti, radost i strach. Silno stisol dievčinu, až mal dojem, že mu jej živé telo naplnilo všetky pôry, pocitil, ako mu horúca radost obliaľa všetky údy. Nedôčkavá rozkoš i sila sa pomiešali do nevyslovne slastného pocitu a prudko z neho vyvreli. Dvoje krásnych tel, muž a žena, skfzli potichu na zem, na podlahu, k dverám. O chvíľu, keď žena tichučko, ale šťastne zastonala, mal Valent pocit, že jeho radost a jeho šťastie pokryli celú živú zem.

— Milý, čakala som ťa večer čo večer! — ťepkala. — Čakala som ťa každý deň, každé ráno, každý obed. Myslela som na ťeba, každú chvíľu som ťa ťubila väčšimi a väčšimi. Každú chvíľu som ťa chcela... Nesmieš už nikdy zabúdať na svoju Hanku!

Dve ľudske telá sa ako plná dozretá a gulatá hruška kotúčali odo dverí k stolu, od stola k horúcej peci, dotkli sa jej na chvíliku, ale ju nepocitili, len sa preválili ďalej pod zasierený oblok a tam zastali, akoby ich bola premohla malátnosť. Zrazu

prenikavo zvýskli, zvnútra tiel a z hlbky hrdeľ sa im vydrali ľahavé, láskyplné stony. Lepkavé a povzbudivé hlysy krvi, telesných mokov a štiav, pohyby svalov, napätie kostí a kože ich uvádzali do ošialu. Vône milostného potu, žeravého dychu a zmyselného trenia vybuchovali. Znásobovali sa v nenasytých nozdrách. Dotykmi preplnené burácali všetky časti tela, napŕíklad sa všetky zmysly, až vo výkrikoch vzblíkli väšnou znova.

Dvere na izbe sa ticho otvorili a v nich sa rozkročila maľ Ružena. Cheela zjojnút, ale včas sa zdržala. Červeň jej prilila na zmeravenú tvár, výdych sa tažko predieral zo zaseknutých úst, až musela privrieť oči. A keď ich znova otvorila, krásne údy milencov, stony ako zakliaťa a velebné pohyby tel ju pokorili, prežiarili spaľujúcim teplom, naplnili šťastím, triaškou a krásou. Čúvala o krok, potichu priviera dvere, a skôr ako ich opäť zatvorila, šepkala si, vzdychala:

— Ach, deti, deti, pochabali ste koberce, povárali stoličky!

Dvere sa zatvorili a ticho vrzli.

Dva telá na zemi vzlykli a znehybneli. Tažko sa rozpletali prsty. Do bielych nechov vrazilu krv. Červené stopy na pokožke mizli, modreli. A keď sa milenci posadili a neskôr zviechali zo zeme, obidva plakali, aj sa smiali. Sily z nich po kúskoch vyplavovali balvany šťastia, chuchvalce poslednej sily, jadierka plodnosti. Dotkli sa navzájom, aby premohli ošiaľ a opäť ožili v prítomnosti.

— Matka sa na nás dívala, — povedal ticho Valent.

— Nech nás videla!

— Nehanbiš sa? — spýtal sa Valent.

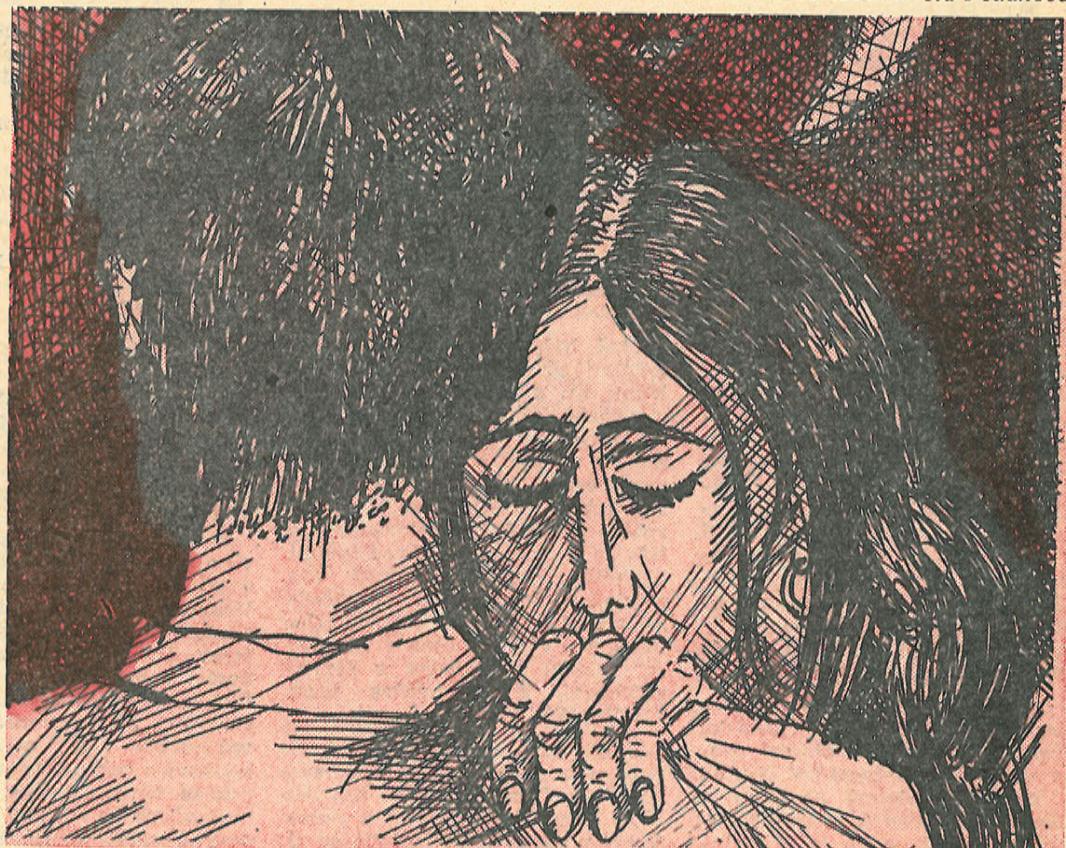
— Som rada!

Vstali. Chvíľu postávali pol metra od seba, akoby sa obávali dotknúť. A keď už Valent naňašoval ruku, vykľzla Hanka medzi dvere.

Poskočil za ňou, ale pred nosom mu dvere privrela. Narazil do nich čelom, zastal a oprel sa o ne celým telom, zastal a oprel sa o ne celým telom. Potom akoby sa bol spomäťal, doširoka roztvoril oči, a keď ich privrel, do puknutia napäť svoje mocné svaly a tichučko zavzlykal. Bol by aj zúrivo udrel pásou do starých dverí, ale zháčil sa, akoby nechel vynáčiť črvot. Nuž sa len zošmykol na zem, sadol si na dlážku, sklonil hlavu na kolená a vzlykal.

POKRAČOVANIE Z BUDÚCOM ČÍSLU

Kresba: Areta Fedaková

JOZEF GRONSKY

podpredseda MS
KSČaS v Nedeci,
člen OV KSČaS na
Spiši, člen UV KSČS

Narodil sa 2. júla 1924 v Nedeci v slovenskej roľníckej rodine Jozefa a Anny Gronských. V rodnej obci prežil detstvo a skončil základnú školu s vyučovacím jazykom slovenským. Ako každý chlapec na dedine, aj on pomáhal svojim rodičom pri práciach v domácnosti a gazdovstve. Už v rodičovskom dome bol vychovávaný láske k starej vlasti a materinskej reči. Členom miestnej skupiny v Nedeci sa stal ako osemnásťročný mládenec. Hned sa angažoval v práci miestnej skupiny a najmä aktívne sa podieľal v práci ako člen divadelného krúžku, v ktorom dodnes učinkuje. Jeho aktivitu vedeli nedeľania docenit a v roku 1974 ho zvolili za podpredsedu miestneho výboru a túto funkciu plní po dnešný deň. Od roku 1979 je členom OV na Spiši a členom UV. Bol viackrát delegátom na zjazdoch Spoločnosti.

Krajan Jozef Gronský je roľníkom a hospodárom na 11,60 ha gazdovstve. Má troch synov a dve dcéry, deti od smrti manželky Genovevy (1979) vychováva sám. Za dlhoročnú a obetavú prácu v Spoločnosti bol vyznamenaný v roku 1977 medailou Za zásluhy pre KSČaS a v roku 1979 medailou Zaslúžilého činiteľa Fronty národnej jednoty.

— Naša miestna skupina v tomto zjazdovom období dosiahla pekné úspechy najmä na kultúrnom úseku, vďaka aktívnej činnosti a pôsobnosti folklórneho súboru Veselica a divadelného krúžku. Sme na to veľmi hrdí. Budeme sa snažiť, aby nás úspechy sprevádzali ďalej v tomto zjazdovom období. Veľký dôraz musíme klasť na školstvo, najmä na vyučovanie slovenského jazyka. Chceme, aby sa všetky krajančí deti učili materinský jazyk.

KSČaS

V Krakově se konalo 15. března t.r. IX. zasedání ústředního výboru KSČaS, jehož se zúčastnili předsedové obvodů a Hlavní revizní komise. Bylo anulováno rozhodnutí sjedové komise o svláni VII. sjezdu KSČaS v květnu t.r., nebyl schválen návrh sjedové zprávy jako neúplný, příliš všeobecný a neobsahující rozbor závěru z výroční kampaně před sjezdem a zprávu o činnosti KSČaS v minulém volebním období. Úřadující člen ústředního výboru byl zavázán k předložení doplněné sjedové zprávy s přihlédnutím ke kritickým připominkám na nejbližším zasedání UV KSČaS. Bylo rozhodnuto o svolání VII. sjezdu KSČaS v pozdejším termínu, protože květnový sjezd měl být jednodenní místo dvoudenního, což je příliš krátká doba pro jednání.

Před VII. sjezdem se předkládaly tyto požadavky: — městské úřady mají vystěhovat cizí osoby obývající místnost UV KSČaS v Krakově; obecní družstvo v Nižných Lapčach (a v jiných obcích na Spiši, které tuto povin-

ALŽBETA KLUKOŠOVSKÁ

tajomníčka MS
KSČaS v Krempachoch a tajomníčka
OV KSČaS na Spiši

Narodila sa 11. novembra 1950 v Krempachoch v roľníckej rodine Alžbety a Jakuba Skromcov. Skončila základnú školu s vyučovacím jazykom slovenským. V ďalšom štúdiu pokračovala na gymnáziu v Jablonke. Po jeho skončení začala najprv pracovať v zdravotnom stredisku a neskôr v obecnej knižnici v Krempachoch. Medzičasom dialkovo skončila nadstavbovú školu knihovnicku. Vydala sa v r. 1971 za Františka Klukošovského, je matkou troch detí.

Členkou Spoločnosti je od svojej plnoletosti. Do aktívnejšej krajanskéj práce ju zapojil terajší predseda MS kr. František Kovalčík. Avšak svoju prácu v krajanskom hnutí začínala ako členka spojeného folklórneho súboru Krempachy-Nová Bela-Jurgov. Často aktívne pomáhala pri organizovaní podujati miestnej skupiny. Za členku výboru MS a súčasne za delegátku na 6. zjazd KSČaS ju krajania zvolili v r. 1979. V r. 1983 bola zvolená za tajomníčku výboru MS v Krempachoch a v tomto roku za tajomníčku OV KSČaS na Spiši.

— V krajanskom hnutí — hovorí kr. Alžbeta Klukošovská — som ešte stále nováčikom, iba sa učím, ale zároveň začinam viač chápať a tátó práca mi už teraz dáva veľa potešenia. Z doterajších skúseností mám dojem, že veľa otázok sa opakuje, čo podľa mňa znamená, že bud' ich niekto nemôže, alebo nechce realizovať. Keď chceme ďalej zachovať našu slovenskú kultúru a šíriť ju medzi spoluobčanmi, tak v každej MS musí pracovať dobrý krajanský kolektív, ktorý by dokázal pritiahnuť mladých a zorganizovať o.i. folklórny súbor a divadelný krúžok. V našej MS pracuje detský súbor a v zime nacvičoval aj divadelný krúžok, ale s hrou nevystúpil a to len pre nezodpovednosť jedného z členov krúžku. Takéto prípady znechucujú často ludí do spoločenskej práce.

nost nesplnil) má vyviesť dvoujazyčné nápisu na obchodných a kultúrnych objektoch; — vyřízení otázky privilegií udelených protifašistickým bojovníkum pro některé členy KSČaS z vojvodství Nowy Sącz; — RSW „Prasa-Książka-Ruch“ a některé poštovní úřady na Oravě a Spiši mají vytvořit vhodné podmínky k tisknutí a doručování čtenářů časopisu Život v stanovené lhúte.

Plně byly schváleny výsledky jednání předsedy UV KSČaS v lednu t.r. s představitelem Matice slovenskej v Bratislavě, v Československém ústavu zahraničním v Praze a s představitelem ministerstva kultury SSR a ministerstva školství SSR a plány spolupráce Matice slovenskej s KSČaS v roce 1984. Představitel Československé společnosti pro mezinárodní styky předal předsedi UV KSČaS během jeho návštěvy v ČÚZ Zlatou medaili se stužkou za zásluhy o rozvoj přátelství a spolupráce mezi ČSSR a PLR.

Byly projednány výsledky pravidly ve vojvodském výboru PSDS v Nowém Sączu (13.XII. 1983) věnované otázkám a požadavkám KSČaS. Zúčastnili se jí

JOZEF BRYJA

člen výboru MS
KSČaS v Novej Belej, člen UV KSČaS

Narodil sa 28. februára 1924 v Novej Belej v roľníckej rodine Júlie a Jána Bryjovcov. Detstvo a mladost prežil v Novej Belej, kde získal aj základné vzdelanie. Od mladosti je členom Spoločnosti. Rád sa zapájal pri organizačných a kultúrnych prácach miestnej skupiny. Na IV. zjazde Spoločnosti ho zvolili za člena predsedníctva UV a v roku 1970 ho krajania zo Spiša zvolili za tajomníka OV na Spiši, tieto funkcie plnil do roku 1975. Vo výbere miestnej skupiny v Novej Belej je členom od roku 1979. V rokoch 1979–1983 plnil funkciu podpredsedu OV KSČaS na Spiši. Od roku 1975 je členom UV KSČaS. Okrem práci na gazdovstve a pôsobnosti v Spoločnosti sa aktívne podieľa na práci v svojej cbe. Členom Hasičského zboru je od roku 1942 a v miestnom urbáre je od roku 1971 tajomník. V roku 1973 ho občania z Novej Belej zvolili za richtára obce a túto funkciu plní dodnes. Za dlhoročnú a obetavú prácu v Spoločnosti bol krajan Jozef Bryja vyznamenaný medailou Za zásluhy pre KSČaS. Okrem toho za vzornú angažovanosť dostal ďalšie vyznamenania: Zaslúžilý činitlel FNJ, Strieborný odznak pre krakovskú zem, Strieborný a Zlatý križ zásluhy, Čestný odznak Národného fondu ochrany zdravia.

Je roľníkom a hospodárom na nevelknom gazdovstve. Má štvoro dospelých detí.

— Za výše tridsaťročnej pôsobnosti sme dosiahli pekné výsledky, ale preto nemôžeme prestať pracovať. Naša Spoločnosť má ešte veľa nedostatkov, ktoré v pozajazdovom období musíme všetci spoločne riešiť. Palčivou otázkou Spoločnosti je školstvo. Chceli by sme, aby sa slovenský jazyk vyučoval vo všetkých školách na Spiši a Orave. Preto musíme pomáhať krajanom z obci, v ktorých sa slovenčina nevyučuje, alebo sa vyučovanie prerušilo, aby čo najskôr začalo vyučovanie našej materinskej reči. Ved' v miládeži je budúcnosť.

TRIBŠ

OPÄTOVNE VOLBY

V klubovni Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Tribši sa 27. mája 1984 konala schôdza miestnej skupiny našej Spoločnosti. Zúčastnili sa jej tiež predsedova OV KSČaS na Spiši a podpredsedu UV kr. František Kurnat, podpredsedu OV KSČaS na Spiši kr. František Kovalčík a tajomníčku OV kr. Alžbeta Klukošovská.

Schôdzu otvoril predseda OV František Kurnat, ktorý kriticky zhodnotil prácu výboru miestnej skupiny v Tribši, zvoleného v roku 1983 a poukázal na niektoré príčiny slabšej činnosti MS. Jednou z nich je malá angažovanosť členov. Zároveň niektorí členovia výboru a revíznej komisie neplnili svoje povinnosti vo zvolených funkciách, zase ďalší ako napr. tajomník MS Severin Vaksman'ský sa vystáhal, a tak výbor nemohol pôsobiť v plnom zložení. Preto účastníci schôdze navrhli zvoliť nový výbor MS, ktorý bude lepšie a obetavejšie pracovať.

Po voľbách si krajania z Tribča vytýčili plán práce na nastávajúce obdobie. Dôležitou úlohou pre celé krajanské hnutie v tejto obci bude otvorenie novej, väčšej klubovne v miestnom hasičskom dome, ktorý bol odovzdany do užívania 3. júna toho roku. Novú klubovnu však potrebujú doplniť nabytkom a vybaviť hudobnými nástrojmi. Okrem toho sa výbor zaviazal oživiť prácu s krajanmi, pravidelne organizovať schôdze a predovšetkým zvýšiť počet žiakov na vyučovaní slovenčiny, ako aj počet členov. Naďalej budú popularizovať a propagovať naš časopis Život medzi krajanmi. Chcú oživiť kultúrnu činnosť a cez zimné obdobie pozvať na návštavu, niektorý divadelný krúžok alebo folklórny súbor z iných miestnych skupín, kdežto podmienky pre takéto vystúpenia budú v novej klubovni oveľa lepšie. Miestnej skupine v Tribči želáme do ďalšej činnosti veľa úspechov.

AMK

VÝBOR MS

Andrej Vaksmanský — predseda, č. 42

František Vadovský — podpredseda, č. 12

Mária Kovalčíková — tajomníčka, č. 90

Valent Vaksmanský — pokladník, č. 16

Jakub Gronka — člen, č. 76

Pavel Modla — člen, č. 9

Daniel Pavlica — člen, č. 58.

REVÍZNA KOMISIA:

Pavel Huší — predseda, č. 5

Andrej Findura — člen, č. 22

František Kovalčík — člen, č. 90.

DOPISOVATELIA ŽIVOTA:

Mária Kovalčíková

František Vadovský.

ZELOV

V článku „Zenon Jersák nejen o sobě“, ktorý jsme uverejnili v pátém čísle Života, krajan Jersák tlumočil práni českých krajanů, aby v Živote bolo viac českých materiálov, a v této súvislosti hovoril o tom, že v redakci není český novinár. Tato mezera již bola vyplňená; redakcie Života získala nového spolupracovníka, českého novinára, ktorý se bude zabývať problematicou českých krajanů.

ONESKORENÝ POZDRAV

Iba v máji sme do redakcie obdržali pohľadnice so srdečnými pozdravmi od žiakov a ich vychovateľov zo Spiša a Oravy, ktorí boli v decembri minulého roka na zájazde na Slovensko. Ubehlo už sice pol roka kym sa pozdravy po dlhej poštovej púti dostali k nám, ale hadám kvôli tomu sú pre nás cennejšie. Srdečne ďakujeme všetkým účastníkom zájazdu za pamäť a pekné pozdravy.

REDAKCIA

NARODENINY

Prednedávnom krajanka TEKLA CHALUPKOVÁ oslávila svoje 93. narodeniny. Narodila sa 23. marca 1891 roku vo Vyšných Lapšoch. Ako osiemročná sa s rodičmi presťahovala do Novej Belej. Je matkou štyroch detí, obetavých členov našej Spoločnosti. Doškala sa 16 vnúčat, 37 pravnukov a 4 praprvnukov.

K narodeninám jej celá veľká rodina želala, aby sa v zdraví dožila 100 rokov.

ZOFIA CHALUPKOVA

Aj my sa pripájame k blahozeleniam a do ďalších rokov prajeme kr. Tekle Chalupkovej mnoho zdravia a veľa štastných, pokojných dní v rodinnom kruhu — REDAKCIA.

HLÁSI SA RACIBÓRZ

Do redakcie sme dostali list od jedného z našich čitateľov z Raciborza, ktorý nám o.i. napísal:

Som očarený nielen svojím okolím, ale aj celým Československom a táto krásna krajina uprostred Európy je pre mňa a moju rodinu už dlhé roky predmetom zvláštneho záujmu. Stalo sa tak vďaka televizii, ktorú pravidelne sledujeme a vďaka ktorej sme sa naučili český a slovenský jazyk. Sedemdesiate roky sme dokonale využili pre pomerné dôkladné spoznanie Československa.

Ked som prečítaľ Život, zistil som, že tento časopis je adresovaný predovšetkým príslušníkom českej a slovenskej národnostnej menšiny, ktorí žijú v Poľsku. Spišsko-oravská tematika ma zaujima hlavne ako beskydského sprivedu. Nepochádlo sa mi však preniknúť hlbšie do života a práce tamojších ľudí, ktorí sú združení v KSČaS. Túto citelnú medzera, zdá sa mi, vyplňuje Život svojím bohatým obsahom.

Pokial ide o cyklus materiálov Česi v Poľsku od Z. Tobjanského, zhodujú sa s mojimi vlastnými postrehom a doterajšími poznatkami, hoci faktami som sa nezaoberal. Prijímať ich teda ako nové poznatky.

Je mi ľahko na základe niekoľkých čísel posúdiť časopis Život, hám až neskôr sa po kúsim vyjadriť svoju mienku a úvahy. Moja rodina hľada v Živote predovšetkým správy z Československa, najmä články, v ktorých prinášate informácie o živote a práci ľudí známych z televíznej obrazovky, ako napr. o svadbe H. Vondráčkovej, rozhovory s Jiřinou Svorcovou, Eliškou Balcerovou a pod. Keď naďalej budete rozširovať túto tematiku a približovať také poslavky ako: Vladimíra Menšíka, Vladimíra Dvořáka, Luďka Sobota a veľa iných, určite sa vám rozšíri okruh čitateľov a priaznivcov. A nemusíme podotýkať, že od polroku budem vaším stálym čitateľom.

Celé roky som aktívnym propagátorom Československa, najmä v turistických kruhoch, ale chcel by som vedieť, či sa môžem stať členom Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

S pozdravom

ZYGMUNT RUBIN
ul. Waryńskiego 36/7
47-400 RACIBÓRZ

Dakujeme za milý list a vaše pripomienky sa budeme snažiť zohľadňovať v našej redakčnej práci k spokojnosti všetkých čitateľov. Zároveň vás informujeme, keď sa chcete stať členom KSČaS, hľaste sa na Ustrednom výbere v Krakove. Adresa:

ZG TKCiS
ul. Zygmunta Augusta
7/3-4
Kraków

PRE ŽIVOT
O ŽIVOTE

Vážená redakcia,
minuly týždeň som bol veľmi milo prekvapený, keď som skoro po dvoch rokoch znova našiel v poštovnej schránke Vaš časopis Život. Priznám sa, že mi za tie roky chýbal, zvykol som si naň a vždy som si ho so záujmom prečítal od prvej až po poslednú stránku. Pozoroval som jeho kvalitatívny a obsahový rast, záslužnú prácu redakcie v prospech krajanov v Poľsku pretože na roky strávené na Spiši a Orave mám veľmi pekné spomienky. Prežil som tam ako zahraničný učiteľ tri roky, v rokoch 1951–53 na škole v Nedzici — Nedeci a v roku 1954 v Hornej Zubrici. Môžem povedať, že tam žijú veľmi dobrí ľudia, i keď kontakty s nimi udržiavam už teraz iba sporadicky. Ale osobne sú mi stále blízki a zaujímajú ma ich ďalšie osudy.

Spomínam na prácu v tom čase ešte v Spolku Čechov a Slovákov, na prácu s mládežou v Nedeci, na prvé pokusy ochotníckeho divadla s hrami Kozie mlieko, Gogoľovej Ženby a Barč-Ivanovej Matky, na prácu v škole. A mám veľmi dobrý pocit, keď sa vo Vašom časopise dozvedám, aké úspechy dosiahol nedecký folklórny súbor pod vedením Zošky Bogačíkovej (v tom čase ešte Krempašskej), ako

dobre si počína dlhoročný funkcionár KSČaS Michal Kužel, s ktorým sme kedysi spolu s vtedajším predsedom Kaszyckým, domácim V. Pojedincem po večeroch rozmyšľali ako ďalej. Škoda, že sa mi zatiaľ nepodařilo osobne vidieť vystúpenie tohto súboru, keď bol u nás na folklórnych slávnostach v Detve. Snáď to vyjde na budúce. Ale dosť už bolo nostalgie.

Chcel by som Vás touto cestou požiadať, aby ste podčakovali MS KSČaS za to, že mi vybavili zasielanie časopisu a že mám možnosť sledovať i teraz kultúrno-spoločenské dianie na Orave a Spiši. Nie som literárny kritik, ale ako laik môžem povedať, že Vaš časopis má veľmi dobrú úroveň. Nájdete si v ňom každý niečo pre seba. Minule som bol na filme Tišiečročná včela, ktorý má už niekoľko týždňov premieru v Bratislave a ktorý má vysielat Československá televízia z mesiaci máj ako štvordielny televízny seriál. Film sa stretol s nečakaným úspechom a veľmi vhod prišlo i jeho zaradenie do Vášho časopisu. (...)

Záverom zasielam srdečné pozdravy všetkým známym v Nedeci a Hornej Zubrici, svojim bývalým žiakom a funkcionárom MS KSČaS na Orave a Spiši, dopisovateľom Vášho časopisu (hodne mien je mi známych) a členom redakčnej rady úprimne želám veľa zdravia a úspechov v tejto záslužnej práci.

'LADISLAV ZVARA

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 10. mája 1984 zomrel vo Fridmane vo veku 63 rokov kraján.

JAN RUSNAČIK

Zosnulý, dlhoročný člen našej Spoločnosti, pracoval vyše 30 rokov ako doručovateľ na poštovom úrade vo Fridmane a neskôr v Novej Belej. Bol obetavým a vzorným pracovníkom. Od roku 1958 roznášal a výtrvale propagoval medzi krajanmi v Krempachoch a Novej Belej náš časopis Život.

Odišiel od nás vzorný kraján, manžel a otec. Čest jeho pamiatke!

MS KSČaS vo Fridmane

Čo so strojmi pre pol'nohospodárstvo?

Napriek tomu, že výroba mnohých strojov a zariadení potrebných pre pol'nohospodárstvo celkom iste stúpla, v každej gmine je však kniha sťažnosti ešte dlhá. Preto si každý z nás kladie otázku: kedy požiadavky trhu budú uspokojené?

Pripomeňme, že od roku 1980 je realizovaný program zmeny štruktúry výroby a zväčšenia dodávok strojov a zariadení pre pol'nohospodárstvo. Musíme priznať, že za posledné tri roky sa výsledky dostavili; nastal totiž rast celkovej hodnoty dodávok o okolo 10–20 percent v ročnom meradle. Poznamenajme — týka sa to predovšetkým dodávok pre súkromne hospodáriacich rolníkov z 47 perc. v r. 1980 na 70 perc. v r. 1983.

Na trhu je už oveľa viacej... Napríklad kenských pluhov obdržali rolníci v roku 1980 12 035 kusov a v minulom roku — 35 735. Traktorových pluhov zasa — 27 842 a 70 116 kusov, traktorových zubových brán 25 836 a 92 639, traktorových kultívátorov 10 904 a 54 155, rozprášovačov vápna a hnojiv 13 733 a 54 184 kusov, obracačov 11 343 a 56 048, kombajnov pre zber zemiakov 1440 a 3170, kúreniskových parákov 132 235 a 214 763. Na tomto mieste treba poznamenať, že niekoľko druhov strojov je už dostatok, napríklad rozhadzovačov vápna a vyfukovačov slamy.

Je pravdu, že prognózy sú dobré, ale nadalej rolníci nemôžu kúpiť základné výrobné prostriedky. Napríklad — koľko starostí je nadalej s kúpou lemeša napokon nielen s ním. V minulom roku viedie obdržať 2 mil. 200 tis. kusov, ale je to príslovečná kvapka v mori proti požiadavkám. Ale v minulom roku v hute Zawierte zahájili dohotovu výrobu a tento rok majú rolnici obdržať 3,5 mil. kusov lemešov. Určité zlepšenie, ako tvrdí Ministerstvo hutníctva a strojárenskeho priemyslu, zaznamenáme aj v iných sortimentoch. Ministerstvo to chce dosiahnuť predovšetkým pomocou získania nových výrobcov.

V tomto programe zabudli na... hory. Predsa kusisko Poľska je na horských a podhorských terénach. Prečo tito rolníci nemajú využívať dobrodenia mechanizácie? Ministerstvo hutníctva a strojárenskeho priemyslu vie, že je to dôležitá otázka. A konštatuje, že stroje pre horské terény sú zvláštnej skupinou, v ktorej sa plánuje výroba. Chce tu využiť skúsenosti z Československa a zaviesť ich v Poľsku. Ale pre tamojších rolníkov slová: cheme, urobime — neznamenajú nič. Oni jednoducho chce stroje a zariadenia. Ak tieto nebudú v najbližšom čase k dostaniu môžeme tam očakávať práve prázdne dediny. Napokon už

dnes by bolo možné uviesť hodne príkladov z tohto polička.

Zasa optimistický je fakt, že nezanedbali konstrukčné práce nad rozvojom nových pol'nohospodárskych strojov. Už tento rok je pripravená výroba obilného kombajnu pre súkromné gazdovstvá v Továrnach na výrobu žatevých strojov v Plocku. Ďalej jednoradiakového kombajnu pre zber cukrovej repy v Továrnach na výrobu pol'nohospodárskych strojov v Słupsku; jednoradiakového zemiakového kombajnu s možnosťou prispôsobenia ho pre zber cukrovej repy v Továrnach na výrobu pol'nohospodárských strojov v Strzelcach Opolských; traktorového zamiacevového vyorávača s kmitajúcim roštom, ako aj stroja pre zber kameňov v Továrnach na výrobu pol'nohospodárských strojov v Brzegu. Zasa továrne Spomasz v Žaroch a Sokolove majú dodať na trh automatické sazdače zemiakov.

Pripravuje sa tiež výroba mikrotraktorov v Metalurgických závodoch v Skarżysku-Kamienna. Zasa Továren na výrobu pol'nohospodárských strojov v Słupsku začína výrobu kompletu strojov pre trojfázový zber cukrovej repy a Továren na výrobu pol'nohospodárských strojov v Kutne zanédľho dodať na trh šesťradkovú pneumatickú sejačku pre siatie cukrovej repy a zeleniny.

Musíme priznať, že pre pol'nohospodárstvo sa začalo čosi robíť. Ale musíme si tiež uvedomiť, že to neznamená, že priemyselná výroba je v súlade s požiadavkami pol'nohospodárstva. Nadalej sa musia podnikať konkrétné a nevyhnutné kroky, aby program, ktorý bol vypracovaný, bol dôsledne realizovaný v tomto a v budúcom rokoch.

ZBIGNIEW RUTA

Na čo treba pamätať...

... V JÚLI. Ak bude priaznivé počasie, obilia bude zrelé — nečakajme so žatvou. V každom prípade musíme mať pripravené žatevne stroje, lebo kombajny nie vždy môžeme používať. Skôr tiež musíme myslieť na semenná medzikultúry.

NA POLI

Zito doporučujeme kosiť niekoľko dní skôr, vhodný moment je ten, keď zrno možno preložiť na nechtoch. A okrem toho to umožní siatie medzikultúr v termíne.

Pšenica, jačmeň a oves sa skôr vysypávajú, preto nesmieme oneskorovať ich kosenie. Ak si na žatvu vybavíme kombajn, nedovolme kombajnistovi „vypracovať dvojtú normu“ lebo na strnišku nám zostanú prinajmenej dva metre zrna. Za deň by nemal pokosiť viac ako 5 ha obilia. Po prechode kombajnu musíme ihneď začať zber slamy.

Základný význam pre úrodu majú požatevne pestovacie úkony. Doteraz sa to podceňovalo. Následkom toho je na poliach nadmerné množstvo buriny, zvýšenie množstva chorôb a škodcov rastlín, zhoršenie úrodnosti pôdy. Treba opäť prinavratiť dobrý zvyk plytkej orby strniška ešte medzi stohmi obilia alebo ihneď po jeho zvezení. Zavécasu zaorané a bránené strniško a pri kyslej pôde i zvápnenej, je vhodné pre ďalšie rastliny. Požatevna plytká orba niči burinu, larvy škodcov, choroboplodené zárodky, má vpív na zlepšenie schopnosti pôdy pre zhro-

maďlovanie vlhka, krmovinových zložiek a vzduchu.

V júli musíme pripraviť pole pre repku. Od toho závisí siatie v augustovom termíne.

NA LÚKACH A PASTVINÁCH

Druhýkrát musíme kosiť trávu pred žatvou, keďže potom môžeme očakávať, že tráva vyrastie po tretíkrát. Po zbere súra lúky hnojime. Ak sme na jar vysiali celoročnú dávku draslíka a fosforu, teraz stačí 100–150 kg liadku alebo liadku amónneho na ha.

Na lúky a pastviny využívame hnojovku. Najlepšie v tie dni, keď je zamračené a chladnejšie počasie, dokonca aj počas malého dažďa. Trsy trávy, ktoré ostali na pastvine necháme vyplásat koňmi. Trus nerozhadzujeme.

OCHRANA RASTLÍN

Odporečame postriekanie proti pásavke zemiakovej. Proti larvám bojujeme v skoršom štadiu ich rozvoja. Najlepšie v štadiu L2–L3. Pripomeňme, že štadiá rozvoja lariev pásavky zemiakovej rozlišujeme po rozmeroch hlavy. V štadiu L1 hlava má rozmer 0,5 do 0,6 mm, L2 — 0,8 do 1 mm, L3 — 1,3 do 1,7 mm, L4 — 2 do 2,5 mm. Teda začíname postriekovať, keď hlavy lariev majú veľkosť od 0,8 do 1,5 mm. Zasa chrobáky druhého pokolenia ničime v čase, keď vychádzajú zo zeme pre

kopuláciu, skôr ako začnú znášať vajíčka.

Pre boj s pásavkou zemiakovou môžeme používať nasledujúce preparáty: Decis 2,5 EC v dávke 0,3–0,4 litra na ha, Eno-fofos 0,5–0,75 litra na ha, Evisect SP 0,25–0,3 kg/ha, GAMAKARBOTOX suspenziu 1 kg/ha, Iposos 25 0,8–1 litra/ha, Iposef 50 0,4–0,6 lit./ha, Metofox tekutý 30 2–2,5 lit./ha, Podan 50 SP 1–1,5 kg/ha, Propotox M tekutý 3–4 lit./ha, Ripcord 40 EC 0,6 lit./ha, Unden 0,6–1 kg/ha. Pre boj výlučne s larvami v horúcich dňoch, keď teplota prekračuje +20°C, je vhodný Gamakarbotox tekutý 2,5–3 lit./ha, ako aj Grabotox práškovity 20–30 kg/ha.

Pastriekanie preparáti proti zemiakovej náklaze vykonávame po signále oblastnej stanice pre karanténu a ochranu rastlín. Potom podľa potreby opakujeme každých 7–10 dní.

DOBYTOK

Hodnota júlových pastvin je rôzna, závisí od počasia. Stáva sa že v júli sú pastviny suché a tráva slabovo odrástá. Preto v lete musíme byť pripravení na prikrmovanie dobytka zelenými krmivami. V júli je na spásanie pripravený obyčajne vŕti bôb, miešanku s peluškou, druhýkrát kosená lucerka a datelinu s trávou. Je dobre, ak máme v zásebe rezervu siláže v prípade ak je úroda zelených krmív slabá. Pri kŕmení datelinou a lucerkou je veľmi vhodné pridanie kukuričnej siláže, ktorá bilančuje energiu v dávke.

ZELENÁ KRONIKA

POĽNOHOSPODÁRSKY VÝVOZ V USA

Hodnota amerického poľnohospodárskeho vývozu v tomto finančnom roku (končí sa 30. septembra) sa odhaduje na 37,5 miliard dolárov, čo znamená rast o 8 percent v porovnaní s minulým rokom. Je pravdu, že veľkosť vývozu poklesne o 3 percentá, ale jeho hodnotu zadrží vyššie vývozné ceny. Budú výšie priemerne o 10 percent, hlavne následkom zdraženia kukurice a sóje.

PRODUKCIJA MÄSA V ZSSR

Podľa amerického Ministerstva poľnohospodárstva, produkcia v kolchozoch a sovchozoch v prvých dvoch mesiacoch tohto roku bola 2,87 mil. ton živej vähy. Znamená to rast o 8 percent v porovnaní s tým istým obdobím minulého roku. Zároveň sa zvýšil aj počet dobytka o 2,4 mil. kusov — na 94 mil. a ošípaných o 3 mil. kusov — na 58,9 mil.

VÝŠŠIA ÚRODA — MENEJ HNOJIV

Vďaka novej metóde vypracovanej v Maďarsku možno o 20 percent znižiť použitie minerálnych hnojív. Podstatou metódy spočíva v tom, že k hnojivám sa pridávajú neutrálne prídavky, ktoré znižujú straty fosforu a draslika v pôde a zároveň zlepšujú ich prisivojovanie rastlinami.

TENISOVÝ MAJSTER

Sú oňom rôzne mienky. Jedni ho považujú v súčasnosti za najlepšieho tenistu na svete, ktorý však ešte nedosiahol suverénnosť Björna Borga, zasa iní ho uznávajú za nespratného búrliváka, ktorý je natoľko schopný, že by dokázal poraziť každého súpera. Pravdu majú asi aj jedni, aj druhí. John McEnroe, syn newyorského advokáta, ktorý prvé roky prežil vo Wiesbadene v NSR, kde jeho rodičia istý čas pracovali, patrí nesporne k najschopnejším tenistom, čo dokazuje už piaty rok.

Za toto obdobie zvíťazil už nad každým zo svetovej špičky, hoci na rozdiel od Borga, máva výkonné výkyvy. Na dôvažok jeho neskôr povaha a nevyberané správanie sa k súperom, rozhodcom i obecenstvu mu nezriedka spôsobujú hodne neprijemnosti (mnho pokút) a nezvyšuje mu to ani popularitu. Na posledy, ako sa zdá, sa však značne ukludnil, dáva si väčší pozor, čo mu napokon pomohlo vyhrať najstarší tenisový turnaj na svete vo Wimbledone v rokoch 1981 a 1983.

John McEnroe vyrastal v rodine, kde obaja rodičia pestovali tenis, aj keď nie profesionálne. Preto s raketou narábal od malíčka. Nič však nenasvedčovalo, že bude z neho veľký hráč. Až keď mal skoro 16 rokov, teda v r. 1975 vyštartoval po prvý raz na neoficiálnych majstrovstvách sveta juniorov turnaji Orange Bowl a hned skončil v prvej štvorke. Ďalej sa nemohol presadiť ani o rok neskôr.

Prelom v jeho kariére a skok do veľkého tenisu znamenal až

rok 1977, kedy konečne vyhral turnaj Orange Bowl. Hned potom vyhráva juniorske medzinárodné majstrovstvá Francúzska, no na turnaji dospelých ešte nepochodił: vyhral jeden zápas, ale na takých hráčov ako Connors buď Nastase nestačil.

Prvé veľké úspechy dosiahol v r. 1978, kedy zvíťazil nad takými hráčmi ako Stockton, Krieg, T. Gullikson a Vilas. O rok neskôr vyhráva medzinárodné turnaje v Štokholme, San Francisku, Londýne a majstrovstvá USA. Startuje aj za Spojené štátu v súťaži družstiev o Davissov pohár a pričinil sa o víťazstvo v tejto súťaži v r. 1979. Vtedy tak vo finále proti Taliiansku, ako aj počas celej súťaže neprehral ani jedno stretnutie.

Posledné štyri roky podnikol veľký nápor na prvenstvo v rebríčku ATP. Dario sa mu, no nie načrvalo. Raz ho zosadil Connors a raz Lendl. No raz predsa len skončil prvý, a úporne o to bojuje ďalej. Je to hráč priam stvorený pre rýchle povrhy, kde využíva svoje výborné podanie, returny a útoky pri sieti. Preto aj sa mu nedári vyhrať napr. turnaj v Rolland Garros.

Jeho nejväčším snom je získanie Grand Slamu — víťazstva na štyroch najväčších turnajoch na svete, čiže vo Flushing Meadow, vo Wimbledone, v Austrálii, no a práve na Rolland Garros. Teraz má k tomu dobrú príležitosť, lebo sa zmenili pravidla Grand Slamu. Totiž ne-

musí sa tieto turnaje vyhrať v jednom kalendárnom roku. Uvidíme, či sa mu to podarí.

JÁN KACVINSKÝ

Hviezdy svetovej estrády

FIXX

Je to nová hudobná skupina a pochádza z Anglicka. Novinári však o nej píšu že je „najlepšou novou skupinou na svete“, ba označujú ju ako „Beatles osmdesiatych rokov“. Pritom je zaujímavé, že takúto znamenitú mienku o sebe si skupina získala na americkom kontinente, kym doma, v Anglicku, bola nevelmi predznáma. Teda priomína osud

mnohých iných skupín, napr. Smokie, ktorí si doma dlho nemohli získať uznanie, zatiaľ čo na zahraničných podiach ich viali búrlivé ovácie.

Skupinu Fixx založil bubeník Adam Woods a spevák i textár Cy Curnin, ktorí pôvodne študovali na divadelnej škole. Tu sa začali zaujímať aj o hudobné formy s využitím vizuálnych efektov. Ich skupina mala najprv názov Portraits, ktorý neskôr zmenili na Fixx a súčasne doplnili zloženie skupiny o hráča na klavesových nástrojoch Ruberta Greenalla a gitaristu Jamie West-Orama.

Spočiatku skupina musela vystupovať v malých miestnych kluboch a nočných podnikoch. Po istom čase sa jej podarilo vzbudit záujem producentov platní a výsledkom boli dva pekné albumy Shuttered Room, ako aj Reach Te Beach. Až potom sa im dostala možnosť vystupovať na veľkých amfiteátrach a významnejších podujatiach.

V máji roku 1983 sa skupina Fixx vybrať na turné do Ameriky, kde, ako sme už spomíname, oslnila milovníkov modernej hudby. Po návrate už aj v Európe začala okolo ich nahrávok stúpať ozajstná hudobná hručka.

Hudobný štýl skupiny ovplyvnili čiastočne idey „novoromantikov“. — Nie sme pop, ale nie sme ani rock — vysvetľuje Woods. — Nechceme sa uzavrieť do akejkoľvek žánrovej škatulky. Vychádzame vo svojej tvorbe jednoducho z pocitov, a to je vsetko.

Hlavnu postavou ich programu je spevák Cy Curnin. Hoci Fixx zrovna vajú s takými veličinami ako Talking Heads, skupina sa snaží uchovať orginalitu, a to je asi jej najväčšia prednosť.

SÚČASNÉ ČESKOSLOVENSKO

Prednedávnom Dziennik Zachodni uviedol rozhovor red. Marka Skoczka s generálnym konzulom ČSSR v Katowiciach, dr. Jánom Kromkom, z ktorého prinášame niektoré výňatky:

O EKONOMIKE

— Minulý rok, ako aj 3 roky siedmej päťročnice, boli vcelku dobré. Rozhodujúce úlohy národného plánu boli splnené a vo viacerých odvetviach národného hospodárstva aj prekročené. Národný dôchodok bol v r. 1983 o 2,2 perc. vyšší v porovnaní s predošlým rokom. Hodnota priemyselnej výroby sa zvýšila o 2,7 perc., poľnohospodárskej produkciu o 2,2 perc. a stavebných prác o 2,4 perc.

Tohoročné aprílové 10. plenárne zasadanie ÚV KSC vytýčilo úlohy na najbližšie obdobie. Zvýšili ich hlavne pre hutnícky, strojárske a elektrotechnický priemysel, teda tie, ktoré rozhodujú o rozvoji ostatných odvetví.

Minuloročná úroda obilia dosiahla 11 mil. ton, teda najviac v dejinách československého poľnohospodárstva. V súčasnosti sa zameriavame na kvalitu poľno-

hospodárskej produkcie, mäsa a vajec. Treba ešte vyriešiť niektoré problémy spojené s dodávkami zeleniny a ovocia, preto pozorne sledujeme poľský trh.

Keď nenašanú nejaké nepredvídané okolnosti, tohoročné úlohy mali by sme splniť. Základnou úlohou nášho hospodárstva je taký rozvoj jednotlivých odvetví, aby sme nezaostali za svetom.

O SPOLUPRÁCI S POĽSKOM

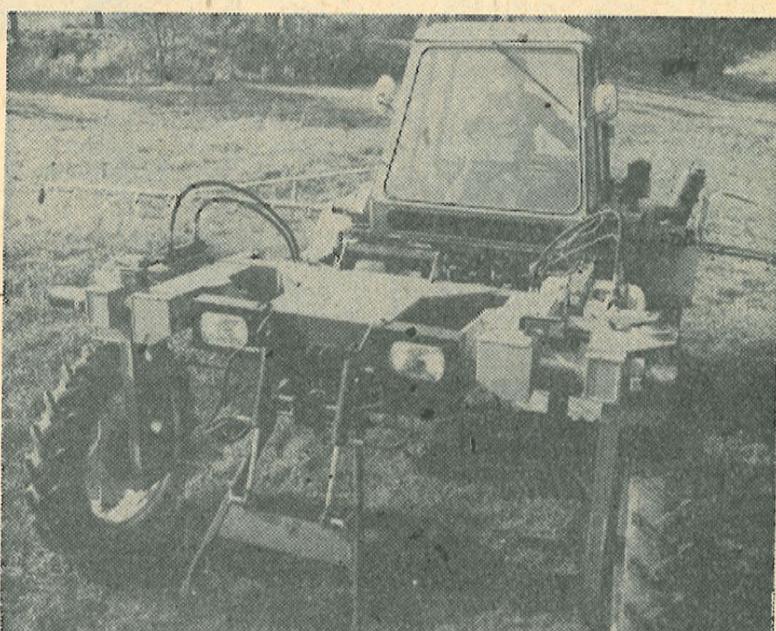
— Jej základom je dohoda podpísaná počas minuloročnej návštevy 30.XI.—1.XII. československej stranickovládnej delegácie pod vedením súdruga Gustava Husáka v Poľsku. Naše vzájomné obraty dosahujú hodnotu skoro 1,700 mil. rubľov. Prevažujú v nich stroje a zariadenia. Máme záujem taktiež o poľské uhlie, síru a med. Záleží nám i na stabilizácii dodávok. Potvrdili sme aj vôleľ ďalšieho prehľbovania a rozširovania spolupráce v oblasti hľadania nových zdrojov energie a jej štrenia, mikroelektroniky a automatiky, ochrany prírodného prostredia a ďalších.

O KULTÚRNEJ VÝMENE

— Upravuje to dohoda na r. 1984. Chcel by som tuná zdôraz-

niť úlohu — ktorú si veľmi cenné — vydavateľstva Šlask v propagovaní našej literatúry. Prednedávnom v Krakove vytlačili prvú učebnicu slovenského

jazyka. V spolupráci krakovskej a bratislavskej univerzity vzniká poľsko-slovenský slovník a opäťný, ako aj malá konverzačná priručka.

AGROPODNIK Gottwaldov v Jihomoravském kraji sestrojil univerzálny portálový nosič náradí UNAG. Bude se vyrábēť predevším pro mezirádkovou kultivaci a chemickou ochranu rostlin. Dobре se však uplatní také v lesníctví, při práci v ovocných sadech a na vinicích.

RUŽOVÝ PÚČOK

POKRAČOVANIE Z PREDOSLÉHO ČÍSLA

Na tretí deň rozlúčila sa za rána so všetkými doma a len s nariekajúcim otcom vydala sa do hory. Pod horou sa rozlúčila i s otcom a chodníčkom, ktorý jej ukázal, sama sa dalej poberala. Cestička ju zaviedla rovno do dolinky, kde rástol ružový krik. Keď ta prišla, obzerala sa dovôkol, ale nikoho nevidela.

Nuž s púčikom v ruke smelo podišla ku kriku a dotknúc sa ho, zvolala:

— Tu som!

V tej chvíli zahučala hora a dievča sa skoro strmhol dolu pod zem rútilo. Keď sa späťala a poobzerala dovôkol, videla, že je pred čiernym mramorovým hradom v peknej záhrade a pri jej pravom boku stála zvieracia ohava. Zachvela sa, ale zvieru prehovorio veľmi milým hlasom:

— Nič sa ma neboj, krásne dievča, nič ti neurobím. Prechádzaj sa po záhrade, chod i do hradu, nájdete tam jedlá, aj lôžko, ale ani slova tam nepreriekn, čo by ti aj vásakové na oči prichodovalo a čo by ta aj trápilo, ty len čuš a bud' trpezlivá! Keď všetko pretrpiš, budeš šťastná. — Po týchto slovách zvieru zmizlo a prekvapené dievča chvíľu na jeho slová myšlelo.

Potom sa poobzeralo po záhrade, a keď ho hlad ominal, vošlo do hradu. Ako zvonku, tak i znútra bol hrad celý čierny, aj všetok nábytok v ňom. Stolík v jednej izbe bol prikrytý pre jednu osobu i jedlo tam našla nachystané a bolo veľmi dobré, pomyslela si dievčina, keď ho ochutnala. Najedla sa, šla sa k studničke napiť, a keď potom na oblohu vyšla zornička, šla si ľahnúť na odoslané lôžko. Asi o polnoci sa v celom zámku strhol náramný hrmot, dvere sa s treskom rozieteli a do izby, kde spala dievčina, vbehol kdeľ všelijakej háveď a na ňu sa zosypal, štípal ju a trhal, pichal, až bolo dievča celkom zmučené, ale mlčalo. Zrazu, ako kdeľ prišiel, tak odišiel, dievča zaspalo a ráno, keď vstalo, videlo, že tretina hradu zbelela.

Keď prišla do záhrady, zvieru sa jej hned opýtovalo, čo bolo v noci, a ona mu všetko porozprávala, ako ju tá háveď trápila.

Vôbec sa zvierala nebála, ba už sa jej nezdalo také škaredé ako na prvý pohľad. Keď dievčina všetko vyzprávala, napomenovalo ju zvieru milým hlasom, aby bola trpezlivá a slovka nepreriekla, keby aj horšie bolo ako v tú prvu noc. Potom zasa zmiz-

lo a nechalo dievča samo. Chodilo zasa pekne po záhrade, a keď bolo hladné, zašlo do zámku najest sa i napiť k studničke a večer na lôžko.

Dievčina už trochu zaspávala, keď sa o polnoci zasa strhol hurt a krik, ešte väčší ako minulú noc, a kdeľ rôznych potvor sa do izby vrútil a okolo nej sa zhľkol ako kobylky na lúku. Štípali ju, za vlasy kvákali, pichali a čo najhoršie vedeli, to je robili, ale dievča ostalo nemé ako ryba. No keď ho opustili, už sa ani hnút od bolesti nevládlo.

Ráno sa dievčina sotva dovliekla do záhrady, kde ju zvieru už čakalo. Lutovalo ju, ale predsa vrúcone prosilo, aby len tú tretiu noc bola ešte trpezlivá a slovka neprevrávela, aj keby jej o život šlo. Dievčina veru nebola rada, keď ju zvieru opustilo, a ceno sa jej po ňom, už sa jej vôbec nevidelo škaredé a vďačne ho počúvala. Keď pozrela na zámok, videla, že zasa o tretinu zbelel.

Chodila cez deň po záhrade, do zámku sa šla najest, k studničke napiť, a tak sa jej pomaly minul deň a blížila sa noc. So strachom si líhala na lôžko a nemohla zaspať, ale si zaumienila, že slovko neprerieče, čo by sa čo robilo. O polnoci sa prirútila divá

háveď, ešte divšia a odpornejšia ako predtým. Začala ju mučiť, štípať, z posteľu ju stiahli, za vlasy ťahali, pichali. Dievča mládlo ako ryba, ale keď jej mäso z tela trhali počali, nevládalo už bolest znieť — a skriklo:

— Jaj!

V tej chvíli sa zámok zatriasol, háveď zmizla a pri dievčine stál driečny šuhaj a ruky jej bozkával. Keď si trocha oddýchla, prezradil jej krásny mládenec, že je kneziečka syn a pán toho zámku i celej krajiny, ale že ho už pred mnohými rokmi jedna zlá ježibaba zakliala na odporné zvieru na tak dlho, kym by ho smelá pana nevyslobodila. Dievča malo prehno — ohavné zvieru — trpezivo a mlčky znášať trápenie i bolesti. Keď to mladý kneziečka všetko vyzprával, dožil:

— Ty, krásne dievča, si ma vyslobodilo a za to budeš moju ženou a paňou v mojom zámku.

Dievčina vďačne pristala ist za driečneho mládenca a byť paňou v zámku — oveľa radšej, než by mala žiť s ohavným zvieratom. Zasnúbili sa a ráno, keď mladucha vošla do záhrady, videla, že všade v zámku je plno šlužobníctva a všetko sa od krásy jagá.

Po niekoľkých dňoch kázal kneziečka zapriahnuť do hrdých kočov a s celým sprievodom šli pozrieť otca i sestry. Akú radosť mal otec, keď videl svoje drahé dieťa v dobrých rukách a šťastné, to si každý ľahko domyslí!

BOŽENA NEMCOVÁ

Moje okolie — akvarel od Martina Bryju (5. tr.) z Krempeach.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Brynczka a Barbara Brynczka z Fridmana, Helena Molitoris z Kacviny a Danuta Sarnová z Čiernej Hory.

Naša snímka predstavuje znameniteho poľského divadelného a filmového herca, autora mnohých skvelých úloh. Hral o. i. takých filmech ako Maťašov život, Jazva, Chudy a iné v televíznych seriáloch Blízko, Čierny kľúč, no a predovšetkým Styria tankista a pes. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Pri odpovedi uvedte aj svoj vek.

V Živote č. 311/84 sme uverejnili snímku poľskej herečky Anny Dymnej. Knihy vyžrebovali: Cyril Klukošovský a Marek Šoltýs z Novej Belej, Maria

VESELO SO ŽIVOTOM

Učiteľ prezerá v škole domáce slohové úlohy.

— Marienka, túto úlohu určite písal tvoj brat.

— Áno.

— A ty by si to sama nedokázala?

— Ale áno, lenže on sa ponúkol, že to bude jeho darček k mojim narodeninám.

— Povedz mi názov slovenského kraja na štyri písmená.

— Spiš.

— Ja nespim...

— Ste nepošlušné deti. Vraveľa som vám, aby ste pred obedom nejedli svoje cukríky.

— Ved' my sme svoje nejedli. Viňa zjedol môj eukrík a ja jeho.

— Či sme sa, Duro, neučili, že za každou vetou príde bodka?

— Učili, pán učiteľ, a ja som čakal, ale neprišla!

— Učili sme sa, že predmety sa teplom rozširujú a chladom stiahujú. Kto vie na to príklad?

— Prázdniny. V lete sú dlhé, v zime krátke.

Milí naši mladí čitatelia, pri príležitosti vašho sviatku vám srdečne blahoželáme a prajeme veľa pohody a vsetko najkrajšie pre splnenie vašich najtajnejších tužieb, ako aj príjemné a slnečné prázdniny.

JARMILA ŠTÍTNICKÁ

Za naše detstvo zázračné,
za moderné neho bez
mračien,
za zlatú loptu slniečka,
za sen, čo sadá na viečka,
za uspávanku mamičky,
červený trblet hviezdičky,
odkryté taje abecedy,
ihlavé čaro našej triedy,
za vsetko, čo raz dosiahneme,
z celého srdca d'akujeme.

1. Ráno ako tišice bielych holubíc úsmev ľudom v ústrety letí z našich líc:
2. Až raz bude každý z nás mocný ako buk, v práci na chlieb premení silu svojich rúk.
3. Stále bude pesnička naše kroky viesť. Každý môže s nami ísť, kto vzdá práci česť!

Refrén:

Zlaté slnko svieti z neba pre deti, zaznej, pieseň, čistá ako sneh!

Z našich hradiel zakaždým ti odvetí šťastný spev a smiech.

Lalalalalalalalalalalá,
lalalalalalalalalá,
lalalalalalalalalá,
znie náš šťastný smiech.

Pochodom

Rá-no a-ko fi-sí-ce bielych ho-lu-bíc ú-smev ľudom
 v ústrety le-li z našich líc Zlaté slnko svieti z neba
 pre de-ti zaznej pieseň čistá a-ko sneh!
 zakaždým li od-ve-hi šťastný spev a smiech.
 la la la la lá la la lá la la lá la lá
 la la la la lá znie náš šťastný smiech.

Prázdniny

Prázdniny
 Roztvor bránu, milá škola,
 slnko, voda ma už volá,
 hurá, idú prázdniny!
 U babičky čakajú ma
 kukučkové hodiny.
 EVA FEDOROVÁ

Hudba a text:
 ALOJZ ČOBEJ

Jde kočátko po dvoře a krouti hlavou: „Pročpak se na mne zvídátká mračí? Některá se mračí, některá se směje. Musím se na to někoho zeptat. Tady jde zrovna běloučká husa.“

Ale husa nečeká, až se kočátko zeptá. Hned spustí sama:

„I ty malé kočátko,
 vypadáš jak košťátko,
 spinavé a rozechchané.
 Ze jsi bílé? Nejsi. Ba ne!“

Kočátko se naježilo:

„Já jsem bílé kočátko,
 nejsem žádné košťátko.“

Seklo očáskem a odskočilo, aby ho husa neštípla zobákem. Skočilo rovnou před kohouta.

„Kykyryký, kočátko,
 co tu děláš, košťátko,
 spinavé a rozechchané?
 Ze jsi bílé? Nejsi. Ba ne!“

Kočátko se naježilo:

„Já jsem bílé kočátko,
 nejsem žádné košťátko.“

Zaprskalo a odskočilo, aby je kohout nezobál zobákem. Skočilo rovnou před husu.

„Ale, ale,“ zakejhala husa,
 „nebýt toho kotěte,
 nikdo tu dvůr nemete,
 tohle malé kočátko
 mete jako košťátko.“

Kočátko se naježilo a zamňovalo:

„Jsem kočátko celé bílé,
 jen si kupte, teta, brýle!“

Tak. Nejenže bylo kočátko spinavé a rozechchané, teď bylo také prostořeké. Uskočilo tetě huse a rovnou před kohouta.

„Kykyryký, teď toho mám právě dost,“ zakokral kohout,

„na tomhle dvoře budou jen čistá zvířátka,“

O kot'átku

spinavá at jdou za vrátká“

A kohout se rozběhne za kočátkem, kočátko se lekne, utíká, utíká, až k louži uprostřed dvoře. Z lesklé hladiny se na kočátko divá spinavý rozechchanek. Kočátko kroutí hlavou:

„Kdo je tohle kočátko?“

Vypadá jak košťátko.

Co se koukáš? Myslíš snad, že si s tebou budu hrát?“

Slyšela to stará kočka, která se vyhřívala v trávě:

„To jsi přece ty, kočátko!“

„Já?“

„Ano, ano, ty.“

„To jsem tak spinavé a rozechchané?“

„A jak! Pojdě sem, naučím tě, jak se kočátko myji.“

Kočátko se myjí jazyčkem:

První tlapka, druhá tlapka, ta tlapka, co ráda tlapká, kočíšek a vousky, uši, umyjeme, jak se sluší, a nakonec ocásek,

uz jsi jako bělásek.“

Kočátko se podívalo do kaluže a zamňoukalo:

„Mřouky, mřau, teď jsem to opravdu já, teď jsem to já. A hned se půjdou ukázat tetě huse a kohoutovi.“

„Podívejte, kočátko,“ zakejhala husa,

„uz to není košťátko.“

„Kykyryký,“ přivítal kočátko kohout. „Jen sem pojď, teď jsi čisté kočátko a patříš mezi nás. Kykyryký!“

EDUARD PETIŠKA

SLNIEČKO

A k nežnému srdcu mamky
 tisnū svoje srdiečko
 a len pre ňu tíško šepnū: „Ty si moje slniečko!“

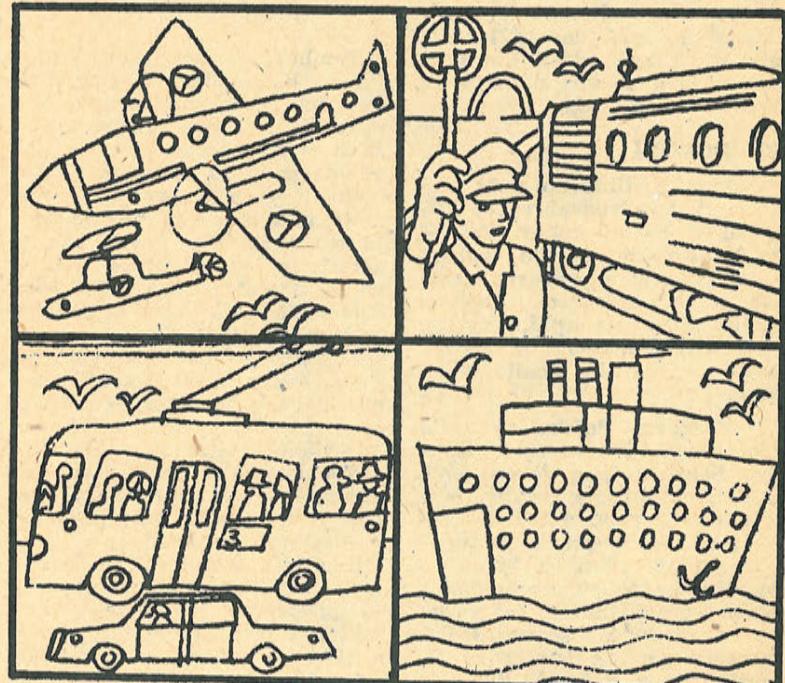
EVA FEDOROVÁ

Chcela by som kvetom byť,
 čo kvitne na stráni,
 chlebníkom, čo teplom vonia
 na láskavej dlani;

lúcom slnka, ktoré zláti
 našu malú izbičku
 a v tom všetkom chcela by
 som vidieť svoju mamičku.

KRESBA PRE VÁS

Tentokrát sme pre vás vybrali obrázky, ktoré predstavujú dopravné prostriedky. Pekne ich vymaľujte a pošlite do redakcie. Medzi autorov najkrajších obrázkov vyžrebujeme knihy. Nezabudnite však uviesť presnú adresu a svoj vek.

TAKÝ JE ŽIVOT

★ STUDENÁ KRV. Traja americkí turisti pozorovali Arizonu (štát v USA) z paluby aerotaxi. V istom momente letec, ktorý riadil lietadlo, pocitil nevoľnosť. V kritickej situácii sa kormidlo lietadla chopila 78-ročná cestujúca Edith Merrilová, ktorá nemala potuchy o riadení. Riadila sa len pokynmi, ktoré jej dala rukami leteci dvoch lietadiel pozvaných na pomoc a ktoré sprevádzali aerotaxi. Staršia dáma, ktorej možno iba závidieť sebaovládanie, štastne pristala.

★ ODVOLANÝ ZÁKAZ. Vo viedenskom Burgtheatri od r. 1778 platil „zákaz opony“. To znamenalo, že stáli členovia súboru, ktorí vtedy plnili rôzne funkcie na dvore nemohli vychádzať pred oponou a dákovať divákom za potlesk. Toto právo mali iba herci, ktorí vystupovali pohostinne. Vyše dvestoročnú tradíciu zanechali až v tejto diadelnej sezóne.

★ ROZPRÁVKOVÉ POKLADY. Sesť železnych debien naplnených drahokamami, výrobkami zo zlata a pamiatkovými zbraňami našli v pivniči jedného domu v ľudikom meste Srinagar. Medzi týmito pokladmi sa nachádzal 250-karátový smaragd, 100 veľkých briliantov, zbierka perál a rubinov. Rainer Sotheby, známy odborník, ktorý prišiel priamo z Londýna, odhadol hodnotu pokladu na ok. jednu miliónu dolárov. Podrobne preskúmanie a inventarizácia všetkých predmetov si bude vyžadovať hodne času.

VÍŠ, ŽE...?

PRE DLHOVLASE

Nie, to nie je ani klobúk ani baretku, ale nový účes od kadevika z Düsseldoru v NSR. Možu si ho však dovoliť len tie ženy, ktoré majú vlasy dlhé najmenej jeden meter a majú aj dostaok trpežlivosti...

PEĽ HOVORÍ

Výskum rastlinného peľu dovoluje zrekonštruovať vývoj klimy spred tisícov rokov. Peľ — pre každý druh rastlin typický — sa uchoval v dávnych jazerech a rašeliniskach. Analýza vzoriek umožňuje určiť, aký typ rastlinstva dominoval v danom období a teda aká vládla vtedy klima.

V strednom Poľsku sa našlo veľa stôp po tundrovom rastlinstve. Ešte 10 tisíc rokov p.n.l. rastli tam zakrpatené vŕby, brezy a kosodrevina. Asi 7 tisíc rokov p.n.l. — úmerne a postupujúcim otepľovaním sa klímy — objavila sa najprv lesotundra a potom severný ihličatý les s červeným smrekom a sosenou. Od 6. tisícročia p.n.l. objavujú sa lísnaté lesy s dubmi, lipami a

brestami a neskôr — v období najväčšieho oteplenia — lieska. Okolo 3. tisícročia p.n.l. sa klíma pravdepodobne opäť výraznejšie zmenila: stala sa chladnejšia a vlhkejšia a na nižinách sa začínajú vyskytovať horské Stromy ako jedľa, tis a buk.

KÝM DIEŤA DOSPEJE

NOVORODENIATKA od prvých chvíľ života nadväzujú kontakt z obklopujúcim ich svetom. Na základe dlhorocných výskumov zistili, že už 36 hodín po narodení dieťa odlišuje radostný a smutný výraz ľudskej tváre, zreteľne reaguje na zmenu mimiky matkinej tváre alebo tváre inej dospelej osoby, ktorá sa o neho stará. Keď hľadíme iba na dieťa, ľahko možeme zistíť, aký výraz tváre má osoba, na ktorej dieťa sústredilo svoju pozornosť. Od prvých chvíľ života možno dieťa príučiť istým reakciam, náležitému kontaktu s vonkajším svetom. Môžeme a mali by sme pomáhať dieťaťu v jeho rozvoji, cvičiť jeho všimavosť, učiť pozorovať nové javy. Robme to však jemne, bez nanucovania svojej vôle a úsilia o ďalšie výsledky.

Citový rozvoj dieťaťa, tak ako aj fyzický vývin závisí vo veľkej miere od prislovečného „vitamínu M“ a — stále častejšie pozorovaného „vitamínu O“. Tieto vitamíny, to je múdra a hlboká láska mamičky a očeká k dieťaťu. Ziadne dieťa nie je hľané na túto lásku; láska rodičov je vždy opäťovaná. V mene tejto lásky sa zdoláva všetky stupne rozvoja. Zaslúžiť na pochvalu, radostné uznanie rodičov, ich neskrývanú hrdosť, je najväčším impulzom pre rozvoj dieťaťa, tak fyzický, ako aj psychický.

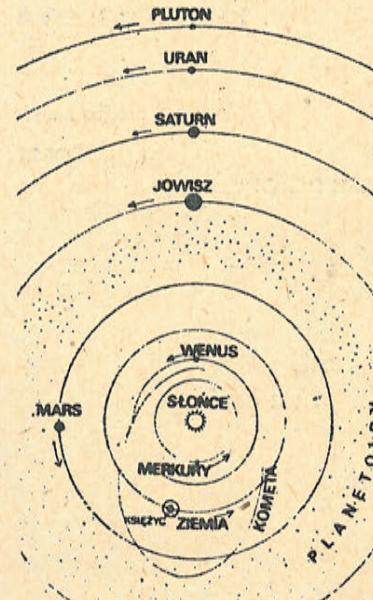
MUŽ — SEKUNDÁRNY JEDINEC

Hamburgský antropológ prof. Rainer Knussmann sa domnieva, že muž je sekundárnym jedincom. Samozrejme v pomere k žene. O tom, že sa Adamovi tak učinne podarilo pôdriadiť si Evu rozhodli — podľa vedca — rozmeru tela (muži sú priemerne o 10 cm vyšší ako ženy), ako aj agresívita (vypĺňajúca o.i. v väčšej fyzickej sile). Sú však Adamovia skutočne silnejšou polovicou ľudu? Podľa mienky profesora sa iba tak chovajú. Žena, tak z fyzického, ako aj z psychického hľadiska — dokazuje — je odolnejšia, a o jej oveľa väčšej vitalite svedčí o.i. dĺžka života. Skoro všade na svete, teda aj tam, kde sú nútene fyzicky ľahko pracovať napr. v moslimských krajinách, ženy žijú dlhšie ako muži, pričom v NSR, Veľ. Británii a v Taliansku — priemerne o šest rokov dlhšie; v Poľsku, vo Francúzsku a USA — o 8 rokov a v ZSSR — o 10 rokov dlhšie. Z výskumu

mov vyplýva aj to, že mužské plody sú slabšie ako ženské a v detstve dievčatá oveľa lepšie ako chlapci, znášajú ľahkosť vonkajšieho sveta také, ako choroby či podvýživu. Z biologického hľadiska sú muži väčším pohľadom, ale ženy silnejším. Ako sa teda stalo, že silnejší jedinec podľahol väčšiemu? Fyzické rozmery — odpovedá profesor — zaistili mužovi prevahu nielen fyzickú, ale aj psychickú; jednoducho hľadiac na partnerku zvrchu.

EXISTUJE DEŠIATA OBEŽNICA?

Mnohí astronómovia tvrdia, že takáto obežnica musí existovať a nachádza sa na ďalekých perifériach našej slnečnej sústavy. Astronómov k tomu nabádajú záhadné poruchy pohybu dvoch

hviezda nachádzajúca sa vo vzdialosti 80–100 miliárd km od Slnka.

NEŽ DÍTĚ DOSPĚJE

DĚDI ŠPATNÉ USÍNAJÍ z různých příčin. Nejčastěji je to upřímný nos při nachlazení nebo profezování se zoubky. Větší děti často nemohou usnout po dni plném dojmů, když se něčeho polekají nebo měly-li minulé noci zlý sen. Přechodné těžkosti s usínáním mohou mít děti, které zvládly nějaký nový úkol, např. samostatné chození, a jsou tím příliš vzrušeny.

V takovém případě není správné nutit dítě ke spánku v obvyklou hodinu. Lépe je počkat, až těžkosti zmizí, a dojde k tomu dříve, prověříme-li dítě hodně srdečnosti a lásky.

Rozvoj dítěte probíhá etapami. V přestávkách mezi rozvojovými skoky je dítě klidnejší a ochotně dodržuje pravidelní denní rytmus. V období rychlejšího rozvoje se často objevují problémy, například dítě nechce jít v obvyklou hodinu do postýlky. Rodite musí zachovat klid, nekřičet na dítě, ale pomoci mu ukolébavkou, panenkou nebo medvídkem, k němuž se může přitulit, tlumeným světlem noční lampy. Usínající dítě musí mít jistotu, že mu nic nehrozí, že mu nikdo nevezme to, co má rádo. Zanedlouho přijde znova večer, kdy unavené dítě samo ochotně půjde do postýlky.

LIPOVÝ KVET V DOMÁCEJ KOZMETIKE

Lipový kvet má veľmi priaznivý účinok na podráždenú a uhrovitú pleť. Používame ho na naparovanie pred prikladaním pleťovej masky alebo pred očistením pleti s čiernymi bodkami. Lipovým nálevom môžeme zmývať pleťové masky. Týmto

nálevom ošetroujeme vlasy, ktoré nám oplakujeme proti suchým lupinám. Na ošetrovanie mastnej pleti si pripravíme nálev z troch lyží lipového kvetu a šal-

ky vriacej vody. Tento odvar necháme pol hodiny stát. Ocedeným vlažným nálevom umývame pleť. Môžeme z neho však pripraviť aj vlažné obklady na uhrovitú pleť a na pleť ošľahanú vetrom. Obklady prikľadáme na päť minút. Svrbiacu a odlupujúcu sa pleť uspokojujeme lipovým nálevom s medom. Do precedného nálevu dáme len málo včelieho medu. Pleť po opláknutí týmto nálevom neosušujeme, ale poškáme, až nálev do pleti vysiakne a zvyšok oschnie.

Z lipového kvetu môžeme pripraviť aj masku. Kvét prelejeme vriacou vodou a necháme ustáť. Potom ocedíme a teplý kvet priložíme na pleť. Necháme pôsobiť 15 až 20 minút a potom zmyjeme precedeným nálevom. Ak máme suchú pleť, kvet priložíme až po vychladnutí. Masku môžeme priklaňať raz za dva týždne. Nálev z lipového kvetu (5 lyžic na 2 litre vody) pridávame občas aj do vaňového kúpeľa.

EVA SAFÁŘVÁ

TAJEMSTVÍ TVRDÉ VODY

TAJEMSTVÍ TVRDÉ VODY

Lidé, kteří pijí tvrdou vodu, nosí v útrobách vlastní továrnu na mýdlo, v níž probíhá neustálá redukce tuků. To předchází srdečním nemocím. Tuto teorii propaguje dr. Earl Dawson z Lékařské univerzity v Galvestonu. Na základě statistických údajů shromážděných za deset let zjistil, že na celém světě se nejnižší procento srdečních nemocí vyskytuje tam, kde je tvrdá voda. Nedávné vyšetření populace 22 míst v Texasu ukázalo, že u lidí pijících tvrdou vodu je úmrtnost na nemoci srdečního svalu o 25 proc. nižší. Mají také většinou nižší krevní tlak a hladinu cholesterolu v krvi, a to i v tom případě, že průměrný obsah tuků v dietě je vyšší než na terénech s měkkou vodou.

Jak působí tvrdá voda, není ještě přesně známo. Dawson soudí, že obsahuje větší množství vápníku a hořčíku, které se v tlustém střevě sloučí s tuky z potravy a tvoří mýdlo, které organismus nevstřebává. Sloučenina těchto prvků s tuky nebezpečným zdraví se vylučuje z organismu.

Je-li pravda, že vápník a hořčík prodlužují život lidem, kteří pijí tvrdou vodu, pak by se měl těm, kteří mají k dispozici jen měkkou vodu, doplňovat nedostatek těchto prvků. Dawson doporučuje denně dávku 60 mg hořčíku a 100 mg vápníku, což je tolik, kolik obsahují 2 litry tvrdé vody. Není radno pit šumivé nápoje, protože sloučeniny fosforu vážou vápník a tak omezují „výrobu“ mýdla.

Dawsonova teorie může mít obrovský praktický význam. Kdyby bylo možné vyrovnat nedostatek vápníku a hořčíku, na každých 100 000 osob by během 100 let mohlo připadat o 100 smrtelných srdečních záхватů méně než nyní.

LETO '84

1

Tieto košeľové šaty zapinané po celej dĺžke, so širokými kimono-vým rukávmi všitými do manžetiek, so stojatým golieríkom a dvomi veľkými našitými vreckami sú ušité z pruhovanej látky pastelových farieb. Všimnite si široký módn opasok.

2

Mladé dievčatá celkom iste dobre využijú tieto dvojdielne šaty. Blúza je voľná s lodičkovým výstrihom a dvomi našitými vreckami, zasa sukňa mierne nazberaná. Šaty na našom obrázku sú ušité z ľanovej látky a ozdobené križikovým vyšiváním.

3

Na dovolenku i pre menšie spoločenské priležitosti vám dnes, milé mladé čitateľky, navrhujeme tieto dva originálne modely. Sprava široké voľné nohavice — všimnite si môdnú dĺžku — blúzička bez rukávov a kabátik s kimono-vým rukávmi zapinaný na dva gombíky. Zľava veľmi pekná sukňa a blúzka s lodičkovým výstrihom. Modely na našom obrázku sú ušité z látok v rôznych odtienoch béžovej farby.

2

3

LEKARZ WĘTERYNARII

JAK ZAPOBIEGAĆ GRYPIE
PROSIĄT — PYTA OB. S.W.

Grypa prosiąt, czyli zakażenie doskrzelowe zapaleniem, płuc, jest chorobą zakaźną wywoływaną przez wirus. Chorują na nią prosięta zwłaszcza w okresie odsadzania od macy. Jest to choroba typowa dla prosiąt przebywających w niehygienicznych warunkach. Wilgotne, zimne i ciemne chlewy oraz zle żywienie, i brak wybiegów bardzo sprzyjają powstawaniu choroby. Zrównale zarazy są chore prosięta, które przez kichanie rozprzestrzeniają zarazki. Poza tym zarażenie może nastąpić przez przewód pokarmowy — za pomocą zakażonej paszy lub wody.

Prosięta, które przechorowały grypę, kaszą przez długi okres czasu, zarażając wykuszoną sztukę zdrowe.

W zapobieganiu trzeba zwrócić uwagę na dobre żywienie i przebywanie prosiąt na świeżym powietrzu. Walka z grypą prosiąt polega na stworzeniu im jak najlepszych warunków chowu, przestrzegania higieny, trzymaniu w suchych, widnych i cieplych chlewach.

OB. B.J. PADLO ŽREBIE
SZÓSTEGO DΝIA PO PORODZIE, Z OBJAWAMI SILNEJ
BIEGUNKI.

U żrebiat, cieląt ale też i u jagniąt i prosiąt zdarza się, że

bezpośrednio lub w jakiś czas po porodzie zjawia się wyniszczająca biegunka, prowadząca przeważnie do śmierci. Biegunkę noworodków wywołują różne drobnoustroje. Noworodki zakażają się drogą przewodu pokarmowego przy sposobności ssania zakażonego wymienia lub obliżywania ściółki zanieczyszczonej odchodami, albo mogą przynosić już w sobie zarazki na świat. Między pierwszym a trzecim dniem życia pojawia się nagle uporczywa biegunka. Zrazu płynne odchody są jasno-żółte, lecz wnet przyjmują barwę szaro-białawą. Młode zaprzestają ssania, gorączka, leżą obojętnie, słabną do reszty i nabierają dziwnego wyrazu wskutek głębokiego zapadnięcia się oczu. Brzuch przy dotknięciu jest bolesny i wciągnięty. Wskutek szybko następującego spadku sił, małe leżą bezwładnie i giną do tygodnia. W międzyczasie mogą dołączyć się jeszcze objawy zapalenia jamy ustnej, przerzutowej ropnie, zapalenia stawów, przy czym i sznur pępkowy wykazywać może zmiany zapalne. Śmiertelność wynosi 80—100%.

W zapobieganiu należy zwrócić uwagę, aby pępki noworodków podwiązywać wygotowanym sznurkiem, a końce ich odkańczyć jodyną. Wszelkie środki lecznicze w wielu wypadkach zawodzą i dlatego najbardziej celowym jest starać się nie dopuścić do wybuchu tej choroby, która zakorzenia się w oborze lub stajni na całe lata. Na powstrzymanie biegunki można podawać nalewkę jodową 5 razy dziennie po 4 krople, taninę, węgiel trzy razy dziennie. Ze środków domowych używa się ciepłe czerwone wino, przypiekany owies, odwarz z kory dębowej i najlepiej

szy chyba — wywar z siemienia linianego. Główną jednak uwagę należy skupić na samej przyczynie wywołującej schorzenie, a więc drobnoustrojach. W czasie zastosowania antybiotyków w odpowiedniej ilości rokuje nie jakie nadzieje, jeśli naturalnie nie wystąpiły przerzuty do stawów lub płuc. Wyzdrowienie nie gwarantuje jednak pełnej sprawności dorosłego zwierzęcia.

PIES OB. Z.G. Z NOWEGO TARGU WYKAZUJE OBJAWY ROPNEGO KATARU ORAZ NERWOWE DRGAWKI.

U psa tego należy podejrzewać w pierwszym rzędzie zachorowanie na nosówkę. Jest to choroba zaraźliwa występująca tylko u psów. Psy zdrowe zarażają się bezpośrednio od chorych lub pośrednio przez przedmioty. Przeważnie chorują psy młode do jednego roku życia. Zawsze występuje gorączka. Chory pies ma suchy nos, nie chce jeść, najchętniej leży, ką oddaje rzadki, czasem wymiotuje. Później zaczynają ropie oczy, z nosa występuje ropny wypływ, czasami jest go tak dużo, że zatyka nos i zasycha wokół niego. Zwierzę takie z trudnością oddycha, zaczyna kaszlać. Naewnętrznej stronie ud i brzucha może pojawić się wysypka. U niektórych psów występują jeszcze co pewien czas drgawki, a czasem niedowład koñczyn, tak, że zwierzę nie może chodzić. Opisane objawy mogą wystąpić wszystkie na raz lub tylko część z nich. Temperatura stale utrzymuje się około 40—41°C.

Jeżeli chowa się kilka psów, to chore trzeba umieścić osobno, żeby nie zarazili pozostalych. Chorego umieszcza się w cie-

plym, nie przewiewnym pomieszczeniu i dobrze odżywia. Daje się chude mielone mięso, rosół z żółtka jajek, przy biegunce zaś zsiadłe mleko oraz twarog. Przy biegunce podaje się 2—3 razy dziennie węgiel, przy kaszlu — syrop 3 razy dziennie. Niezależnie od tego niezbędne okażą się takie leki jak antybiotyki oraz sulfanamidy zapisane przez lekarza. Wyleczenie jednak psa z nosówką nie jest takie łatwe. Około połowy psów pada mimo leczenia. Choroba występuje najczęściej wiosną lub jesienią, gdy jest zimno oraz padają deszcze, które na skutek oziębienia organizmów zmniejsza jego odporność. Ponieważ psy zakażają się jedne od drugich, trzeba dbać aby nie stykały się z innymi, zwłaszcza, gdy wiemy, że chorują. Najlepszym jednak sposobem zapobiegania tej chorobie jest szczepienie młodych psów specjalną szczepionką p.nosówkową.

KLACZ OB. T.Z. PORONILA.

Przyczyny poronienia mogły być różne — zepsuta karma (spłesniala, skaśniala), brak witamin i soli mineralnych w paszy, zbyt szybkie i nagle zmiany żywienia, pojenie zimną wodą, cięzka praca, brutalne obchodzenie się. Poza tym poronienie mogło być spowodowane przez nagle oziębienie rozgrzanej i spoconej kłaczy, przez uderzenia lub upadki oraz choroby, wreszcie w ostatnim miesiącu ciąży soli glauberskiej jako środka przeciwszczepiającego.

Poronienie poprzedzają zwykle bóle i parcia. Najczęściej występuje ono w ciągu 3 dni po zajściu wyżej wymienionych po-

CO NA OBĘD?

ZELENINOVÉ DRŠTKY

Rozpočet: 1 kg zeleniny, (mrkev, młade kedlubny, fazolowe luski, celer, półrek, květák, zelený hrášek), 5—6 dkg tuku (masło, sádro), 1 vrchovatá lžice mouky, 25 dkg smetany, sůl, majorkánka, pepř, paprika, zelená petrželka, 8 palačinek z 1 vejce, 5 dkg žlutého sýra.

Zeleninu očistíme, umyjeme a nakräjíme na nudličky. Květák rozdělíme na růžičky, fazolové lusky nakräjíme na kousky 2—3 cm dlouhé. Uvaříme do měkké v malém množství vody s tukem a solí. Lusky vaříme předem asi 10 minut. Měkkou zeleninu smícháme se smetanou s rozkvetlou moukou a zavaříme. Přidáme podle chuti sůl, majorkánku, pepř, papriku apod., smícháme s palačinkami pokrájenými na nudličky a nakräjenu zelenou petrželkou a ohřejeme. Před podáním posypeme strouhaným sýrem.

BIGOS Z MLADEHO ZELI

Hlávka zeli (1—1,2 kg), 10—15 dkg uzeného bříčku nebo slaniny, 20 dkg klobásy a asi 20 dkg vařeného, pečeného nebo dušeného masa, 1 cibule, 2 dkg sá-

dla, 30—40 dkg rajčat, 1—2 jablka, 2 vrchovaté lžíčky mouky, sůl, pepř, 2—3 stroužky česneku, kopr, cukr.

Bříček nebo slaninu nakräjíme na kostičky, vyškváříme, oddělíme škvarky a tuk necháme na jišku. Klobásu oloupeme a nakräjíme na malé plátky. Maso nakräjíme na kostičky a osmažíme na sádle s klobásou. Zeli umyjeme, nakräjíme (ne přiliš drobně), v hrnci zalijeme malým množstvím vařicí vody, osálíme, přidáme škvarky, nakräjíme cibuli a vaříme 5—10 minut, až zeli zmékne. Přidáme maso a klobásu a vaříme dalších 5 minut. Rajčata spaříme vařicí vodou, oloupeme, pokräjíme na osmínky a krátce zavaříme se zelím. Jablka přidáme zároveň s rajčaty. Zeli se nesmí vařit déle než 20 minut celkem, aby bylo měkké, ale nerozvařené. Na omásku z bříčku nebo slaniny usmažíme jišku, rozmícháme s vývarem ze zeli, vlijeme do bigosu a zavaříme. Ochutnáme solí, pepřem, utřeným česnekem, koprém a trochou cukru.

ŠALÁT

PÓROVÝ SALÁT

Rozpočet: 5 větších pórů, 1 vlažanicka redškovky, sůl, olej,

ocot, cukor, mleté čierne korenne, zelená petržlenová vňať.

Očistené a umyté pór pokrájame na kúsky hrubé 3 cm a dáme varit do slanej vriacej vody. Uvarený sedíme, poukladáme na tanier a zalejeme sladkokyslým nálevom, do kterého přidáme aj mleté čierne korenne. Hotový šalát posypeme nadrobno posekanou zelenou petržlenovou vňaťou a obložíme kolieskami redškovky.

MLADÝM GAZDINÁM

Cibuľu nekrájame vopred, lebo na vzduchu sa oxysličuje, stráca vitamíny aj bielu farbu.

Kel pred varením nesparuje, lebo stráca farbu aj chut. Prvých niekoľko minút varíme kel odokrytý, aby červené látky, ktorých kel obsahuje, vŕačiť množstvo, mohli uniknúť spolu s parou.

Karfio si zachová peknú bielu farbu, ak do vody, v ktorej sa varí, přidáme citrónovú šťavu alebo ocot.

Aby staré zemiaky nesčerneli, varíme ich tak, že do vody přilejeme trochu mlieka.

Zemiakový šalát bude chutnejší, ak namiesto octu použijeme biele víno.

Postrúhané surové zemiaky na posuhy alebo babu zalejeme horúcim mliekom. Nesčernejú.

Zltok dlhšie vydrží a nevyschnie, ak ho zalejeme studenou vodou alebo mliekom.

Sneh z bielkov rýchlejšie ušľaha, ak pri ušľahaní pridáme dobrodružstvo trochu práškového cukru.

Obalené rezne nenechávame pred vyprážaním dlhšie odložené, lebo vrstva strúhanku navlhne a opadáva.

Rybų ūhniečias očistime a nebudeme sa ani šmykať z ruk, ak ju vopred osolíme.

Cesto na rezance bude mäkšie a ūhniečia sa vyvaliť, ak doňho pridáme lyžičku oleja.

Do ūhniečiek nedávajme veľa cukru — na 1 lit. ūhniečiek stačia 3 lyžice cukru.

OSLÁVENCOM

ZAPEKANÝ PÓR S PALACINKOVÝM CESTOM

Rozpočet: 500 g pôru, soľ, 40 g tuku.

Palacinkové cesto: 3 dl mlieka, 2 vajcia, 150 g hrubej mýky, soľ.

wodów. Plód zostaje wydalony razem z błonami lub są one wydalane dopiero w kilka dni później, kłacz, która wykazuje objawy bólu i parcie należy postawić w stanowisku tak, aby zab był wyżej i ciepło okryć. Gdy bóle trwają dłużej należy wezwać lekarza. Jeśli poronienie już nastąpiło, również trzeba wezwać lekarza w celu zbadania, czy przyczyna poronienia nie jest zaraźliwa choroba, oraz aby usunąć lożysko, które często w takich wypadkach nie odchodzi. Kłacz po poronieniu ciężko choryje i dłuższy czas nie jest zdolna do pracy. Po poronieniu może wywiązać się zapalenie macicy. Zapobieganie poronieniu kłaczy polega na odpowiednim pielęgnowaniu, żywieniu i użytkowaniu żrebszej kłaczy. W ostatnim miesiącu nie wolno używać jej do ciężkiej pracy, nie powinna ona jednak stać bez ruchu. Można używać jej do pracy lekkiej i to blisko domu. Gdy kłacz nie pracuje, trzeba koniecznie zapewnić jej codziennie możliwość ruchu na powietrzu. Żywienie kłaczy trzeba tak unormować, aby zapewnić właściwy rozwój płodu i zdrowie matki, trzeba więc podawać dobre siano iako, marchew, poidło z otrąb pszennych, odwar z siemienia linianego i pasze treściwe. Najlepsze jednak dla kłaczy żrebszej jest żywienie pastwiskowe. Trzeba jeszcze pamiętać, że kłacz także poj się według temperatury pomieszczenia — czyli letnia.

MILI CZYTELNICY — Redakcja dalej oczekuje na Waszą wypełnioną ankietę zamieszczoną w jednym z poprzednich numerów.

Očistený a umyty pór pokrájame na menšie kúsky, vložíme do vriacej vody a krátko povárimo. Uvarený pór vyberieme (vývar môžeme použiť na prípravu polievky).

PALACINKOVÉ CESTO: Z mlieka, zo žltkov, z múky a zo soli pripravíme cesto a na koniec zláhka primiešame z bielkov ušľahaný sneh.

Na vymestený pekáč poukládáme uvarený ocedený pór, zalejeme ho redším palacinkovým cestom a v rúre upečieme do zlata.

Podávame so zemiakovou kašou a s hlávkovým šalátom.

ŠETRIME V KUCHYNI

Rozpočet: 6 kalerábov, 2 vajcia, 3 lyžice mlieka, soľ, hladká múka, strúhanka, mast.

Otlpané umyté kaleráby pokrájame na kolieska hrubé 1 cm a v osolenej vode uvaríme do polomäkkia. Ocedené kolieska kalerábu obalíme múkou, vajcom rozšľahaným s mliekom, strúhankou a v horúcej masti vyprážime.

Podávame so zemiakmi a s társkou omáčkou alebo so zeleninovým šalátom.

PRAWNIK

Wpływ wartości produktów rolnych sprzedanych jednostkom gospodarki uspołecznionej na wysokość emerytury lub renty.

W JAKI SPOSÓB WARTOŚĆ PRODUKTÓW ROLNYCH SPRZEDAŻYWAŃ Y JEDNOSTKOM GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ WPLYWA NA WYSOKOŚĆ EMERYTURY LUB RENTY?

Emeryturę lub rentę inwalidzką przysługującą rolnikowi i jego małżonkowi zwiększa się z tytułu osiągnięcia średniej rocznej wartości sprzedaży produktów rolnych jednostkom gospodarki uspołecznionej. Zwiększenie to wynosi:

8% od wartości sprzedaży do 50.000,— zł,

0,6% od nadwyżki wartości sprzedaży ponad 50.000,— zł do 500.000,— zł,

0,5% od nadwyżki wartości sprzedaży ponad 500.000,— zł do 1.000.000,— zł,

0,4% od nadwyżki wartości sprzedaży ponad 1.000.000,— zł.

Do ustalenia zwiększenia przyjmuje się średnią roczną wartość sprzedanych produktów rolnych z ostatnich 10 lat kalendarzowych przed dniem przekazania gospodarstwa rolnego lub z okresu krótszego, jeżeli okres prowadzenia gospodarstwa był krótszy niż 10 lat. Na wniosek rolnika, który przekazał gospodarstwo rolnie następny przed osiągnięciem wieku emerytalnego i pracował nadal w tym gospodarstwie, dla zwiększenia emerytury przyjmuje się średnią wartość produktów rolnych wytworzonych w tym gospodarstwie i sprzedanych jednostkom gospodarki uspołecznionej z okresu ostatnich 5 lat poprzedzających rok, w którym rolnik osiągnął wiek emerytalny. Wartość sprzedaży produktów rolnych podlega rewaloryzacji odpowiadającej zmianom cen skupu.

NA CZYM POLEGA REWALORYZACJA WARTOŚCI PRODUKTÓW ROLNYCH SPRZEDAŻYWAŃ PRZEZ ROLNIKÓW JEDNOSTKOM GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ?

Rewaloryzacji dokonuje się mnożąc wartość sprzedanych produktów rolnych w poszczególnych latach przez odpowiedni dla danego roku współczynnik rewolatoryzacyjny. I tak wartość produktów rolnych sprzedanych przez rolników jednostkom gospodarki uspołecznionej w latach 1977—1982 ulega rewoloryzacji z zastosowaniem następu-

jących współczynników rewolatoryzacyjnych:

Rok sprzedaży produktów rolnych	Współczynnik rewolatoryzacyjny
1977	3,121
1978	2,978
1979	2,787
1980	2,568
1981	1,505
1982	1,0

Przeliczenia wartości sprzedaży produktów rolnych dokonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych przy rozpatrywaniu wniosku o emeryturę lub rentę. Natomiast współczynnik rewolatoryzacyjny, wyrażający stosunek cen skupu w poszczególnych latach do cen skupu w ostatnim roku tego okresu, określa corocznie Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej na podstawie indeksu wzrostu cen skupu produktów rolnych ustalonego przez Główny Urząd Statystyczny.

CZY ISTNIEJE MOŻLIWOŚĆ ZALICZENIA DO OKRESU OD KTÓREGO ZALEŻY PRAWO DO EMERYTURY LUB RENTY — ROKU, W KTÓRYM ROLNIK SPRZEDAŁ PRODUKTY ROLNE O WARTOŚCI NIZSZEJ NIZ ODPOWIADAJĄCA RÓWNOWARTOŚCI 5 q ZYTA?

Jeżeli rolnik sprzedał w danym roku jednostkom gospodarki uspołecznionej produkty rolnie o wartości niższej niż odpowiadająca równowartość 5 q żyta z każdego hektara przeliczeniowego, rok ten zalicza się do okresu wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych, od którego zależy prawo do emerytury lub renty, gdy niższa sprzedaż nastąpiła wskutek:

- klęski żywiołowej lub wypadku losowego, jak: powódź, susza, gradobicie, długotrwała choroba,
- zmiany kierunku produkcji związanego ze specjalizacją lub kooperacją lub okresowego wyłączenia z produkcji stawów i jezior wynikającego z potrzeby ich ochrony lub remontu,
- wywłaszczenia, scalenia gruntów albo innych czynności organów państwowych podjętych z urzędu,
- prowadzenia cyklicznej produkcji rolnej, jeżeli średnia roczna wartość sprzedanych produktów rolnych w okresie pełnego cyklu odpowiada co najmniej równowartości 5 q żyta z każdego hektara przeliczeniowego.

W JAKI SPOSÓB USTALA SIĘ WARTOŚĆ PRODUKTÓW ROLNYCH SPRZEDAŻYWAŃ PRZEZ ROLNIKA JEDNOSTKOM GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ?

Przez wartość sprzedanych produktów rolnych rozumie się ich wartość obliczoną według obowiązujących cen skupu, zwiększoną o przysługujące rolnikowi premie, dopłaty i 50% odszkodowania za zniszczone przez zwierzęta leśne ziemioplo-

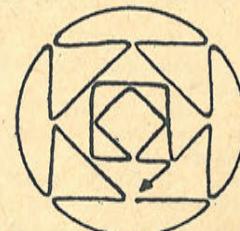
dy oraz zmniejszoną o ewentualne potrącenia z tytułu obniżonej jakości tych produktów. Przez produkty rolne rozumienie się produkty uzyskane bezpośrednio z gospodarstwa rolnego, ogrodniczego lub hodowlanego oraz przetwórcy tych produktów, a także drewno z lasów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, ruiny leśne i rośliny zielarskie, miód pszczeli oraz przetwórcy pszczelarskie. Warto również przypomnieć, że jednostki gospodarki uspołecznionej są obowiązane wystawiać dowody stwierdzające wartość sprzedanych produktów rolnych. Dowód sprzedaży powinien zawierać imię i nazwisko oraz imię ojca rolnika prowadzącego gospodarstwo rolnie, jego adres, gminę, w której jest położone gospodarstwo rolnika, oraz datę sprzedaży i wartość sprzedanych produktów rolnych. Jeżeli sprzedaje produktów rolnych dokonuje członek rodziny rolnika prowadzący od siebie gospodarstwo rolnie lub inna osoba sprzedająca produkty rolnie w imieniu rolnika, dowód sprzedaży powinien być wystawiony na rolnika, który wytworzył sprzedane produkty rolnie.

Jeżeli zapłata za sprzedane produkty rolnie jest dokonywana za pośrednictwem banku spółdzielczego jednostka gospodarki uspołecznionej jest obowiązana zamieścić dane, o których mowa wyżej na zleceniu zapłaty. Jeżeli zapłata za sprzedane produkty rolnie jest dokonywana bezpośrednio lub za pośrednictwem urzędu pocztowego, jednostka gospodarki uspołecznionej jest obowiązana niezwłocznie po dokonaniu zapłaty przesyłać kopię dowodu sprzedaży bankowi spółdzielczemu, właściwemu według miejsca zamieszkania rolnika.

Bank spółdzielczy po upływie każdego roku, nie później niż do końca marca, ustala łączną wartość produktów rolnych sprzedanych w ciągu roku przez rolnika. Bank spółdzielczy — po ustaleniu łącznej wartości produktów rolnych sprzedanych przez rolnika jednostkom gospodarki uspołecznionej w danym roku — uzgadnia tę wartość z rolnikiem i dokonuje odpowiedniego wpisu w ewidencji sprzedanych produktów rolnych oraz w księdze ewidencji sprzedanych produktów rolnych wystawionej rolnikowi przez bank. Jeżeli wartość sprzedanych produktów rolnych budzi wątpliwości co do tego czy zostały one wytworzone w gospodarstwie rolnym tego rolnika, naczelnik gminy po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, wydaje decyzję określającą wartość produktów faktycznie wytworzonych w gospodarstwie.

D. ANTONIAK

ODPOVEĎ:
Máte postreh: A a C
Jedním tahem:

HVĚZDY O NÁS

RAK
22.VI.-22.VII.

Na obzoru se objeví něco zcela nového. Musíš se rychle vyznat v situaci a nezůstat pozadu tam, kde můžeš být první. Nedej se však sžírat ctižádostí. Štěstí přeje těm, kteří dovedou zachovat klid, myslit a předvídat.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Rodinné a osobní starosti tě konečně přestanou trápit, osoba, na které ti záleží, ukáže ti svou přízeň. Potřebuješ klid a pravidelnou životosprávu. Dbej o zdraví, které v poslední době nebylo nejlepší. Pobyt na čerstvém vzduchu by ti jistě prospehl.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Dej se odvážně do dila. Zejména pro ženy to bude příznivě období. Seznámíš se s člověkem, který ti pomůže a poradí. Spolehlí se však především na vlastní rozvahu a intuici, i když se tvé názory někdy nebudou tvému okolí zamouvat.

VÁHY
24.IX.-23.X.

Setkáš se s přízní a srdečnosti mnoha osob. Pomůže ti to překonat obavy, že překážky, na které narazíš, nedokážeš odstranit. Nezapomínej na přátele a rodinu, kteří tě stále potřebují. Blízká osoba, kterou potkalo neštěstí, čeká na tvé dobré slovo a potěšení.

ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Všechno se ti daří, v práci i ve finančních otázkách. Všichni si tě váží, obdivují tvou energii a obratnost. A přece nejsi spokojen. Co ti chybí? Snad je to tím, že jsi vlastně sám, nemáš nikoho blízkého, s nímž bys si opravdu rozuměl. Rozhlédni se kolem sebe, možná, že najdeš správnou duši.

STŘELEC
23.XI.-21.XII.

To, co jsi donedávna považoval za nemožné, se konečně splnilo. Podařilo se ti navázat potřebné

známosti, necítíš se opuštěný a můžeš se spolehnout na pomoc, kdybys ji potřeboval. Neočekávaná cesta ti trochu zkříží plány, ale netrap se. Bude nejen zajímavá, ale i poučná.

pravdu, ale podaří-li se ti to, najdeš mezi falešnými přáteli toho opravdového.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Konečně se zbavíš neustálého spěchu a návalu práce. Budeš mít více času pro rodinu a přátele. Čekají tě společenské úspěchy, uznání v práci a snad i příjemná cesta. Dokonce ani finanční problémy tě nebudou trápit.

VODNÁŘ
21.I.-18.II.

Nedej se svést neustálými slyby. Spolehlí se na to, co je konkrétní, především sám na sebe. To ti pomůže překonat nejistotu. Máš před sebou široké možnosti, ale všechno můžeš pokazit váhavostí. Jednej rovázně, ale vytrvale, a všechno se podaří.

BÝK
21.IV.-20.V.

Tvoje plány se příznivě rozvíjejí. I když se zdá, že se u tebe nic neděje, krok za krokem postupuje k svému cíli. Snaž se však jednak diplomaticky. I když jsi přesvědčen, že máš pravdu, poslouchej pozorně, co o tom soudí jiní a co se děje kolem tebe.

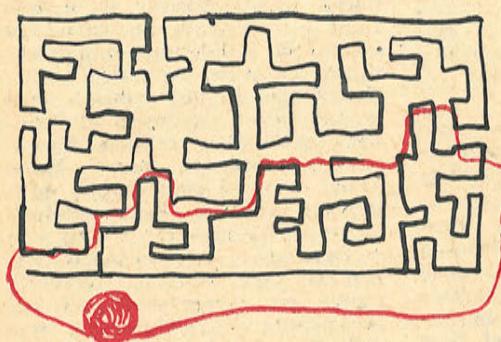
BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Na nedostatek práce si nemůžeš stěžovat, ale jsi plný energie a elánu. Vytrvej, a brzy se dočkáš výsledků — jak uznání, tak i zlepšení finanční situace. Buděš moci vynahradit rodině, že ji v návalu práce trochu zanedbával.

6. Lahko sa učíš nové životné úlohy?	áno	nie
7. Často mávaš menlivú náladu?	áno	nie
8. Vieš riskovať pre dosiahnutie vytúženého cieľa?	áno	nie
9. Myslíš si, že platí zásada „účel sväti prostriedky“?	áno	nie
10. Máš rád pohodlie?	áno	nie
11. Uznávaš za správne príslovie „Keď prídeš medzi vrany, krákaj tak, ako ony“?	áno	nie
12. Dojímajú ťa cudzie utrpenia?	áno	nie
13. Vieš bojovať za svoje práva?	áno	nie
14. Rád vystupuješ na verejnosti?	áno	nie
15. Lahko meníš prostriedie?	áno	nie
16. Často sa ti stáva, že rozhoduješ pod vplyvom rozčúlenia?	áno	nie
17. Si presvedčený, že iní ti závidia?	áno	nie
18. Stáva sa ti, že sa pohádaš v obchode alebo v úrade?	áno	nie
19. Máš teplé styky s najbližším okolím?	áno	nie
20. Si obvykle spokojná so sebou?	áno	nie

Za každu kladnú odpoveď dostávaš 1 bod, za zápornú 0.

AK SI ZÍSKAL OD 20 DO 15 BODOV:

Samozrejme každý by chtěl, aby sa mu v živote všetko darilo, aby vedel nájsť správne východisko z každej situácie a poradil si s každým problémom. Avšak v živote býva rôzne. Odpovede na naše otázky vám ukážu spôsob akým riešite problémy a takto vám umožnia určiť stupeň vašej podnikavosti.

1. Stáva sa, že vyjadruješ mienku o veciach, o ktorých máš vieš?
2. Rád vedieš iných?
3. Vieš spontánne vyjadriť svoje názory?
4. Myslíš si, že je veľa vecí, ktoré robíš lepšie ako iní?
5. Myslíš si, že za peniaze môžno dostat všetko?

áno nie
áno nie
áno nie
áno nie
áno nie

Najčastejšie zhodne a dosť ráhko spolužíváš s ľudmi, hoci máš vodcovské tendencie a nepriliš добре znáš závislosť od iných (napr. predstavených). Charakteristická je pre teba rýchlosť pôsobenia a rozhodovania. Bývaš impluzívny(a), ale ti to prepáčia. Všeobecne ťa majú radi v tvjom prostredí, vďaka čomu väčšinu tvojich plánov sa ti podarí uskutočniť. Vieš využiť svoje prednosti a ukryt slabé stránky. V ľahkých situáciach sa dobre koncentruješ a vieš byť dôsledný(á) v dosahovaní vytýčených cieľov. Stáva sa, že bývaš nezistný(á).

OD 14 DO 9 BODOV:

Tvoja zdržanlivosť vo vyjadrovani citov, názorov a spoločenského postoja je spojená so starostlivosťou. Chceš byť v živote na všetko pripravený(á). Preto pôsobíš pomaly a umierne. Ale tejto pôsobnosti chýba duchaplnosť. Stáva sa ti, že si rozhorčený(á) na okolie preto, že nepochopilo motív tvorej pôsobnosti a nevyšlo ti oproti. Všeobecne si vieč poradí v mnohých situáciach. Avšak stáva sa, že ťa udalosti strhnú a ty stojíš vedľa.

OD 8 DO 0 BODOV:

Nevyznamenávaš sa prílišnou sebaistotou. Stáva sa, že súhlasíš s okolím dokonca aj vtedy, keď ti krvdí. Nerád(a) sa dožaduješ svojich práv. Máš ľahkostí s koncentráciou pri dosahovaní cieľov o akých snívaš. V súvislosti s tým si často odovzdávate a zanechávaš pôsobnosť, ktorá by ti mohla priniesť uspokojenie a dobrú náladu.

spracovala psycholóžka
HELENA RAJTA ROVÁ

Mamička, ani som nevedela, že si sa za slobodna menovala „Mestská knižnica“.

FÜR DICH

Mami, že si mi zasa upratovala izbu?!

BUNTE ILLUSTRIERTE

— Váš syn vrah hrá v orchesteru druhé husle. Je to pravda?

— Áno. Tie prvé som mu rozdupal.

* * *

— Jožo, včera si bol taký opitý, že som ťa musel odvieziť domov.

— A ty si bol trievny?

— Prirodzene.

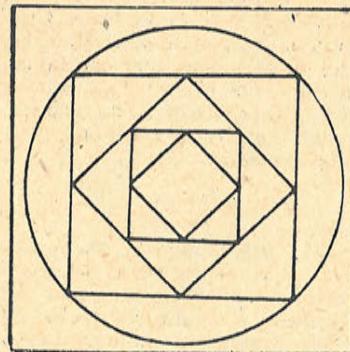
— A prečo si ma teda zaviezol k mojej bývalej žene?

* * *

DOKÁŽEŠ TO?

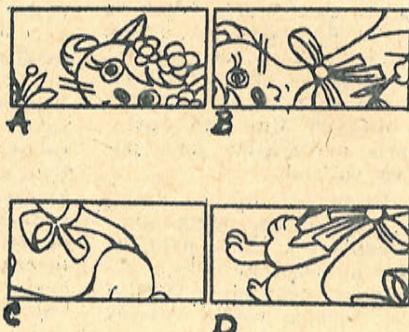
JEDNÍM TAHEM

Když se chvíľ zamyslite, nakreslete následující obrázek jedním tahem. Mějte však na paměti, že linky se nikde nesmí křížovat ani dotýkat.

MÁTE POSTREH?

Ktoré z obrázkov označených písmenami tvoria fragmenty obrázku zlava?

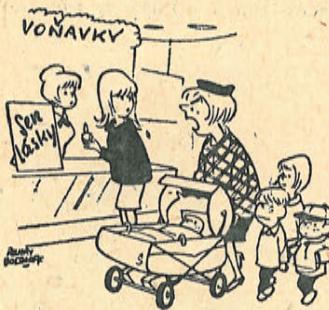

(Odpoveď na str. 29)

Nemá cenu diskutovať s učiteľom, vždyť mu jsou všechna džentlmenská pravidla neznámá.

QUICK

Mohu vám jen poradit, nekupujte si Sen lásky!

SCHWEIZER ILLUSTRIERTE

On a ona zahoreli k sebe veľkou láskou. Po krátkom čase sa začala ona staňovať:

— Môj predošly priateľ bol kúmne nežnejší. Preň som bola vždy len hebkou broskyňou, čerešničkou, sladulinkým, hráškom...

— On to mal ľahké, keď pracoval v Zelenine, čo však mám hovoriť je keď robím na bitúku...

* * *

— Daniel, povedz mi príklad na priesvitný predmet...

— Klúčová dierka...

* * *

MENO VEŠTÍ

URŠUEA — je to najčastejšie svetlá alebo tmavá blondína so šedými alebo modrými očami, okrúhou tvárou hrubými, mäsisťymi perami. Priemerne vysoká moletka s náklonosťou na tučnosť. Má pevné nohy, chodidlá veľké. Temperament má sangvinický alebo flegmatický. Je pomalá, vyrovnaná, rozumná, rozhodná, systematická, veľmi pracovitá a vie si v živote poradiť. Vždy vie, čo chce, kam speje a v celku dosahuje reálne životné ciele, ktoré si vytýčila. Pravdovravná, vždy dodržiava sivo, nemá rada prázne reči a kľebety. Snáď práve preto nemá veľa priateľiek. Sama nehovorí veľa, ale múdro a vždy si rozmysli to, čo povie. Oblieka sa starostlivo, ale bez preháňania. Má veľa starostí so svojimi hustými, bujnými, páperistými vlasmi, preto sa najradšej čeče jednoducho. Učí sa priemerne, netúži po vysokoškolskom vzdelaní. Končí nejakú odbornú školu a rýchlo začína pracovať. Vázia si ju kolegovia a predstavení. Vydiava sa za štíhlho muža, nižšieho ako je ona. Máva dve deti, najčastejšie synov. Jej manžel nie je príliš podnikavý preto celá domácnosť a vychovávanie detí sú na jej hlave. Avšak výborne si s tým radí...

TADMÍR

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? My také nevěříme, ale co to škodi, podívat se občas do snáře. Je to přece dobrá zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy,

zdálo se vám o:

Háji — milostné tajemství.

Krupobití — smutek a trápení.

Huse — hádka s dotérnou ženou.

Váření — lidé tě budou pomlouvat.

Kuchyňském nádobí — velké výdaje.

Lásce — dôstaneš košem.

Kleštich — jsi v rukou nepřátel.

Kalině — pozvání na svatbu nebo na křtiny.

Zrcadlech — radostná zpráva.

Kaktusech — zklamání v lásce.

Ledu — nesmiřitelný nepřítel.

Tanci — radost a úspěchy.

Podnosu — plýtváš majetkem.

Hostině — nebezpečná nemoc.

Vrabcích — nešťastná láska.

Hodinách — příjemná novina.

Hříběti — dobré se vydáš nebo oženíš.

Zebrákoví — dostaneš dárek.

Schodech — starosti v rodině.

Divadle — příjemně stráví čas.

Klobouku — rozloučení s milou osobou.

Kadidlo — falešní přátelé.

Vápně — nepočitivý zisk.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS: 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktu Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Krystofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (ilustracje). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch“, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galliak, Jozef Griglák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkova, Bronislav Knápičák, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lydia Mšálová, František Paciga, Severin Vaksmanovský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch“, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch“ lub – w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma – w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch“ Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch“, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 315. T-42.

Nr. indeksu ISSN 0514-0188.
Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 2.V.84.

KAPITÁN KLOS A STIERLITZ, ktorého polští televízni diváci znají ze seriálu Sedmnásť zastavení jara, sa sešli pri natáčení nového napínavého sovětského filmu Evropské džiny, je-

hož režisérom je I. Gostev. Není asi třeba podotýkat, že jde o dva oblibené herce a představitele těchto slavných rolí. Jsou to Stanislaw Mikulski a Vjačeslav Tichonov.

KDO JE MATKOU? V novinách v Kalifornii se objevil inserát, v němž profesor gynekologie John Buster z Los Angeles hledá zdravé ženy, které by chtěly darovat vlastní oplodněné vajíčko neplodným ženám za honosnou sumu 200 dolarů. Přihlásilo se 400 žen.

Profesor Buster chce u neplodných žen uplatnit metodu, která se již několik let osvědčuje u zvířat — přenesení oplodněného vajíčka do dělohy neplodné ženy. Například paní X., které byly chirurgicky odstraněny vaječníky, chce mít dítě. Jedna z žen, které se přihlásily na inserát, bude uměle oplodněna spermiami manžela paní X. Po pěti dnech bude vajíčko, které se ještě nestačilo uhnizdit v děloze, přeneseno do dělohy neplodné ženy. Pro udržení těhotenství žena dostává hormony, které její organismus nemá. Podaří-li se pokus, neplodná žena porodi dítě.

Ve Spojených státech se však ozvaly protesty. Metoda budí četné pochybnosti z etického i právního hlediska. Například otázka, kdo je vlastně matkou narozeného dítěte? Ta, která do nosila těhotenství, nebo ta, díky níž výběc k těhotenství došlo? Na snímku: prof. John Buster.

BOHÁČI MAJÚ STRACH. Únosy kvôli výkupnému sú v západnej Európe naozajstnou pliagou. „Kidnaping“ prestávalo byt zriedkavostou aj v počnom Holandsku. Nedávno sa obeťou únosu stal holandský „pivový kráľ“ Alfred Heineken. 60-ročný priemyselník je vrah najbohatším človekom v Holandsku, vo svojich podnikoch zamestnáva 21 000 ľudí. Heineken, dobrý priateľ samej kráľovnej nebol nikdy slávybažný, nedával dôvody ku klebetám, je vzorným otcom a manželom. Vyše roka však žil v stálych obavách — keď v Amsterdame uniesli manželku majiteľa celej siete hotelov, pani van der Valkovú a zažiadali 12 mil. guldenov vý-

kupného, Heineken povedal: „Teraz je rad na mne.“ A nemylil sa. Nepomohli najmodernejšie poplašné zariadenia, obrnené auto, 7 „goril“ na stráži miliardárovej vily. Únoscovia vystihli chvíľu, keď „pivový kráľ“ vychádzal z jedného zo svojich úradov len v blízkosti svojho šoféra, pištoľami sterizovali niekoľkých okoloidúcich, priemyselníka a jeho šoféra hodili do dodávky a zmizli neznámym smerom.

Holandská polícia robila všetko, čo mohla — „pivový kráľ“ sa prepadol bez stopy. Únoscovia žiadali 33 miliárd guldenov výkupného, čo je vyše 10 mil. dolárov. Až raz ako v napínavej detektívke, dostala polícia anonymný list, v ktorom bolo uvedené miesto Heinekerovho pobytu. Takých informácií prichádzalo veľa, táto však bola pravdivá! Miliardára našli — po 20 hodinach — boli spolu so šoférom zavretí v rozpadávajúcom sa dome v nákladnom prístave v Amsterdam. Boli väznení v strašných podmienkach, v studenom tmavom brlohu. Únoscov o niekoľko dní chytili. Tentokrát sa únos skončil happyendom. Obavy boháčov sú však stále väčšie.

VĚŘIT ALEBO NEVERIT. Automobilisti vystríhajú, že na jednej bočnej ceste v Spojených štátach ich zastavuje čudný stopár. Radia pridať plyn a utekat pred ním je to vrah duch chodca, zabitého na tejto ceste, ktorý sa chce vrátiť domov. A vieme, že s duchmi je lepšie

ČERNOOKÁ KRASAVICE se jmenuje Colette Amin Dada, je jí 23 let a je dcerou diktátora Ugandy Idi Amina, svrženého v roce 1979. Colette vyrostla v harémumezi četnými ženami a dělními černého diktátora a má asi 100 bratrů a sester. Byla jedním z oblibených dětí, tatínek dbal o její výchovu a dával jí bohaté dary. Umožnilo jí to útek do Spojených států s kufříkem plným zlata a klenotů. Uprchla krátké pred svržením Amina. Tvrdí, že ji chtěl donutit k sňatku proti její vůli. Pravděpodobně však se jako Aminova oblibená dcera obávala, že by ji při přepravu v Ugandě mohlo potkat neštěsti.

Colette žila ve Spojených státech čtyři roky pod falešným jménem. Nyní se vrátila k vlastnímu. Říká se, že by chtěla být modelkou, a ještě raději filmovou herečkou. Na snímku: Colette Amin Dada.

AMAZONKY OPÄT MEDZI NAMI. V Amerike zavládla móda na amazonky. Nie snád v živote, ale v kine. Trh zaplavujú filmy o bezohľadných kráskach, ktoré s metom v rukách čelia svojim škaredším polovičkám a

po nebezpečnom boji ich húfne zabijajú. Filmy o amazonkách majú málo spoločného s gréckym mýtom o odvážnych bojovníkach, ktoré žili len vo vlastných ženských spoločenstvach. Súčasné amazonky sa podobajú na skupu zahalené „plážové“ siečinky. Producentom nejde predsa o vernosť mýtu, ale o poskytnutie divákom senzácie v pseudo-antickom obale.

Hollywoodské filmy o amazonkách sa Američanom páčia — na porážke a ponižovaní mužov sa môžu vyžívať feministky, zas mužom dobre robí pohľad na urastené a zvodné bojovníčky. Legenda hľásia, že amazonky si odnímali pravý prsník, aby im nezavadzal pri napinaní luku, tie dnešné majú obidva a nie hocjaké...

Najpopulárnejším filmom z tejto súrie je Herkules. Ten mýtický silák získal pás amazonské kráľovnej Hipolity, film sa však ponáša na mýtickú báj iba ak titulom...

Najznámejšou filmovou amazonkou je Sybil Danningová, pôvodom Rakúšanka; práve ona hrá hlavnú ženskú úlohu v Herkulesovi. Prednosti pani Danningovej a krv, čiže červená farba, ktorá sa na plátnie leje ako z vedra, zabezpečujú filmu úspech. Na snímke: Sybil Danningová v úlohe amazonky.

AMY CARTEROVÁ, dcéra bývalého prezidenta USA, Jimmyho Cartera mala 9 rokov, keď sa prestahovala spolu s otcom do Bieleho domu. Na dievčati fažilo množstvo reprezentatívnych povinností — Carter sa totiž rád ukažoval v spoločnosti svojej malé dcérky. Strašne unudená Amy sa musela zúčastňovať na rôznych slávnostiah, prijímať s rodinou oficiálne návštavy, stáť vedľa nich na tribúne. A tak sa stávalo, že dievčatko na dlhom prejave, nehľadiac na bontón, zaspalo. Bola — ako tvrdia dobré informovaní — jedinou osobou z blízkych Jimmyho Cartera, ktorú nerozrušila jeho príprava vo voľbách.

Hoci Carter už nie je prezidentom, má právo, podľa platných predpisov v USA, používať pre seba a svoju najbližšiu rodinu osobnú ochranu. „Gorila“ z Secret Service robila doteraz

spoločnosť aj Amy. Dcéra bývalého prezidenta skončila nedávno 16 rokov a rodinná rada sa rozhodla poslať ju na ďalšie štúdium do vzdialého internátu. Amy sa tomu rozhodnutiu veľmi potešila, pôsobnosť osobnej stráže totiž tak ďaleko nesiahala a prezidentom dcéru nanútený „aniel strážny“ vraj už poriadne znervózňoval. Na snímke: ryšavá Amy Carterová.

ČO SKRÝVALI DÁMY. Britskí colinci si všimli, že štyri ctihoné dámky kráčajú akosi fažkopádne cez prechod určený pre tých, ktorí nemajú tovar na prečenie. Pri kontrole zistili, že v špeciálnych nohavičkách mala každá ukrytých 2,3 kilogramu zlata v 22-karátových juhoafrických randoch. Pracovali pre gang, ktorý doposiaľ odpredal serióznym britským obchodníkom mince za päť a pol milióna libier. Ak by sa akcia bola podarila, boli by získali 750 tisíc libier, ktoré by inak museli zaplatiť daňovým úradom.

NOVÝ DÁMSKY HOLMES. „Prvá dama amerického divadla“, ako nazývajú osiemdesiatročnú Elen Hayesovú, začínala svoju kariéru už ako päťročné dievčatko. Teraz dostala novú úlohu: zahrá si slečnu Marplovú, postavu z kriminálnych románov Agathy Christie. Nahradí tak nezabudnuteľnú Margaret Rutherfordovú, ktorá zomrela roku 1972 vo veku osiemdesiat rokov. Paní Hayesová bola úlohou nadšená, keďže už celé roky sympatizuje s románovou hrdinkou, ale obáva sa, že bude mať jazykové problémy, pretože vrah nevie napodobit Rutherfordovej silný britský prízvuk.